27 EYLÜL 1959

SAYI : 269

BABAM 75 YAŞINDA
Yazan: Özden Toker

AKİS

HAFTALI[...] MUASI

FİYATI 125 KURUŞ

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 6, Cilt: XVI, Sayı : 269

Yazı İşleri :

Rüzgârlı Sokak Orhan Kat 3 Daire 7
Tel : 18992 P K. 582 - Ankara

İdare :

Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 15221

Fiyatı 125 Kuruş

★

Müessisi

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul müdür

Kurtul ALTUĞ

★

Karikatür :

TURHAN

★

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

★

Klişe :

Doğan Klişe

★

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

★

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	: 12,50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 52.00 lira

★

İlân şartları :

Santimi : 8 lira

Renkli arka kapak: 750 lira
İlân münderecatından mes'uliyet kabul edilmez

★

İlân işleri :

Tel : 15221

★

Dizildiği ve Basıldığı yer :

Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221

Basıldığı tarih : 20. 9. 1959

Kapak resmimiz

İsmet İnönü

En genç C. H. P. li.

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Muhalefet Lideri İnönünün 75 inci yaşını idrak edeceği bu hafta içinde, samimi surette inandığı demokrasi hayatının memleketimizdeki 14 yıllık geçmişi hakkındaki fikirlerinin son derece alâka uyandıracağından şüphe etmedik ve bu suretle kendileriyle bir mülâkat talebinde bulunduk. Muvafakat cevabı üzerine Hamdi Avcıoğlu, İnönüyle görüştü. Sualler sordu ve cevaplar aldı. Ortaya çıkan netice şudur ki, İnönü, demokrasiye iman derecesine varan samimi bir inanışla bağlı 1 numaralı politikacıdır.

★

İnönünün siyasi fikirleri kadar, ev ve aile hayatında da mükemmel bir örnek teşkil ettiği öteden beri bilinir. Kızı Özden Toker tarafından yazılan "Babam 75 yaşında" başlıklı yazıda - 6 ve 7 inci sayfalarımızda bulacaksınız- İnönünün aile hayatı, zevk ve itiyatları hakkında alâka uyandırıcı tafsilât, bir sohbet üslûbu ile aksettirilmektedir.

★

İnönünün Milli Şef hüviyetinin en amansız muarızlarından biri olan Millet Partisinin eski Genel Başkanı Dr. Mustafa Kentlinin, Muhalefet liderinin 75 inci doğum yıldönümü münasebetiyle kaleme aldığı bir makale 9 uncu sayfamızdadır. Mücadeleci politikacı Dr. Kentli, yazısında İnönü hakkında hâtıralarını nakletmekte ve İnönünün "demokrasi âşığı" hüviyetini tanımakta nasıl hatâya düştüğünü anlatmaktadır.

★

Lunik II'nin Aya varışı ve Sovyet Başbakanı Krutçefin Amerika ziyareti haftanın -belki de dünya tarihinin- en ehemmiyetli hâdisesini teşkil etmektedir. AKİS, hâdiseye lâyık olduğu ehemmiyeti vererek geçen sayısının kapağına Krutçef'in resmini almış ve Sovyet Rusyanın tek hâkimini okuyucularına tanıtmıştı. Bu sayımızda da, Amerikada Mr. K diye anılan Sovyet Başbakanının yeni dünyadaki temasları DÜNYADA OLUP BİTENLER'e ayrılan sayfalarımızda hikâye edilmektedir.

Hâdisenin kazandığı ehemmiyet yüzündendir ki bu sayımızdaki başyazıda "Lunik II'den sonra' ki dünya politikasının alacağı şekil tahlil edilmektedir.

Fen sayfamızda ise Aya varan Lunik II hakkında, herkesin kolaylıkla anlıyabileceği basit teknik malûmat verilmektedir.

★

Türkiyenin de girme teşebbüsünde bulunmasından sonra, 6 zengin Avrupa memleketi arasında kurulmuş iktisadi bir birlik olan Müşterek Pazar, alâka çekici bir mevzu haline geldi. Bu sayımızda Doğan Avcıoğlunun yazdığı "Müşterek Pazar Meselesi" başlıklı makaleyi neşrederek, zihinlerdeki bir çok sual ve tereddüde cevap getirmiş olduğumuz kanaatındayız.

★

Meşhur Amerikan mecmuası Time'ın son sayısında Türkiye ile ilgili bir yazısı çıkmıştır. Yazının son kısmında AKİS'ten bahsedilmektedir. Time'ın İzmirdeki meşhur döviz kaçakçılığı hâdisesi hakkındaki bu yazısında bulunan AKİS'le ilgili cümleler şunlardır:

"Mahkeme tarafından neşri yasak edilmesi üzerine, Türk Basını yasağa riayetle meseleye doğrudan doğruya temas etmedi. Fakat Türk Başbakanı Menderesin sert rejimine acı bir şekilde muhalefet eden haber mecmuası AKİS'de "Çirkin Amerikalı" başlığı altında, meslekten diplomat Fletcher Warren'in resmini hâvi bir yazı çıktı. AKİS, diktatörlerle sarmaş dolaş olan Amerikan sefirlerinden dert yandıktan sonra, Warren'in Diktatör Perez Jimenez devrinde Venezuellada Amerikan sefiri olduğunu hatırlatmaktadır. Yazı, Warren'ın halen Türkiyede sefir bulunduğunu bildiren kısa bir cümleyle bağlanmaktadır."

AKİS'in yazısının Time'da uyandırdığı "akis" budur.

★

Yaz tatili dolayısile sanat hareketlerindeki durgunluk, AKİS,in bu mevzulara ayırdığı sayfalara da sirayet etmişti. 1 Ekimden itibaren tiyatroların yeni mevsimi açması, sinemalarda yeni filmlerin gösterilmeye başlanması ve kitap neşriyatının hız kazanması ile sanat hayatı cazibesine yeniden kavuşmuş olacaktır. Bu sebeple uzun zamandan beri seyrekleştirdiğimiz Tiyatro sayfasına bu sayıdan itibaren eskisi kadar geniş yer ayrılacaktır. Kitap ve Sinema sayfaları da artık daha alâka çekici bir hâle gelecektir.

Saygılarımızla
AKİS

Millet

En kuvvetli ümit

Bu hafta, C. H. P. Genel Başkanı İnönü hizmetlerle dolu ömründen bir yılı daha geride bırakarak 75 inci doğum yıldönümünü partili partisiz yüzbinlerce vatandaşla birlikte kutlayacaktır. Hiç şüphe yok ki, Muhalefet Lideri İnönü için bu mutlu gününde en kıymetli armağan milletin itimadının, hemde bütün gücüyle, kendinden yana olduğunu bilmektir. Hakikaten İnönünün bütün tarihi şahsiyeti, en buhranlı günlerde bile vatandaşlar için en kuvvetli ümit kaynağını teşkil etmiş, onlara geleceğe güvenle bakma kuvvetini vermiştir. Bugün Türkiyede, onun memlekete yaptığı büyük hizmetleri ve temiz tarihi şahsiyeti hakkında herkes ittifak halindedir. Şimdiki Cumhurbaşkanı Sayın Celâl Bayarın, 24 Temmuz 1935 te Nazilli Kombinasının temel atma merasiminde söylediği şu sözler bu ittifakın en canlı, en kıymetli delilidir:

"Türk neslinin bir şaheseri olarak öyle büyük bir reisi vardır ki onun rehberliği altında yapılmıyacak hiçbir şey yoktur. Bu büyük ve dâhi önderimiz hakkında candan izhar edilen minnettarlık duyguları yerindedir. Türk milleti için Atatürkü sevmek daima bir ibadettir.

Bir hükümet reisimiz vardır, biliyorsunuz ki adı, İnönü Kahramanı, Lozan kahramanı İsmet İnönü. Bu iki yerin ismini bir arada söylemekteki maksadım şudur: İsmet İnönü harb cephelerinde olduğu kadar, bütün cihan diplomatları muvacehesinde de zekâ, irfan ve kabiliyetiyle muvaffak olmuş, bize Lozan Muahedenamesi gibi bir şaheser hediye etmiştir".

Öfkeli Adamlar

Bizim "Dünyevi Pazarlıkçılar" bilinen hazin duruma düşünce burunlarından solur hale geldiler. Kendilerine, ya da kendilerini o duruma düşürenlere kızıp, gereken dersi aldıklarını açık yüreklilikle belirtseler ya.. Hayır! Durumlarının hüznünü söyliyenlere atıp tutuyorlar.

Amma iş!

Sen kendini "Fikir Adamı" diye sat, sonra başının ilk sıkıştığında üç günlük cefaya dayanamayıp ta radyolarda okunan "Aman, yanılmışız, biz ettik, sen etme" mektupları yaz, yalvar yakar ol...

Sen kendini "Mücadele Adamı" diye göster, sonra, eşi senin hakkında da açılmış bir dâvada Temyiz onaltı aylık hapis cezasını tasdik eder etmez "yüzde 60 - yüzde 40" pazarlıklarına giriş...

Sen kendine "Dâva Adamı" etiketini yapıştır, sonra, "höt" denilince siyasi haberleri gazetende pazarlık şartlarına uygun hale sokup öteki gazetelere de o şekilde neşrettirmeye çalış...

Ve işte ki hiç kimse bir şeyin farkına varmasın. Ve işte ki herkes sen küfredeceksin diye çekinip sussun. Ve işte ki sana inanan çıksın.

Şu, insanların, kendilerinden başka herkesi budala yerine koymaları ne bulunmaz bir teselli!

Ne bulunmaz, ama ne de boş!

Demokrasi

Devekuşu tertipleri!

Geçen haftanın sonunda, Cumartesi gecesi Çanakkale, D. P. rozetlerinin süslediği bir "siyaset pazarı" halindeydi. Fakat pazar sönük, rozetliler sessiz, şehir disiplinliydi. İskeleye giden yollar 500 metreden itibaren kesilmişti. Ayrıca askeri bir müfreze iskeleyi kordon altına almıştı. Tarihi Çanakkalede, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu rafa kaldırılsa bile, emniyet kuvvetleri rozetlileri kıpırdıyamıyacak hale getirmişti. Nitekim Geyikli hâdiselerini incelemek üzere Ayvalık vapuruyla Çanakkaleye gelen C. H. P. heyetine, Geliboluda vapura binen Savcı "Hiç bir hâdiseye meydan verilmiyecek" teminatını verdi.

Ayvalık bir saat sonra Çanakkaledeydi. Gemiye D. P. Genel Başkanı Menderesle hafta başında İstanbulda görüşen Çanakkale milletvekili Nuri Togay, Vali Fahrettin Akkutlu ve parti başkanları bindiler. Çanakkale Heyeti, iki kişilik C. H. P. heyetiyle bir kamaraya girip konuşmaya başladılar. Valinin C. H. P. milletvekilleri İbrahim Saffet Omay ve Dâniş Yurdakula "Geri dönün, isterseniz beraber dönelim. Karaya çıkarsanız vuku bulacak hâdiselerin mesuliyetini üzerime almam" dediği öğrenildi. İki kişilik heyet İstanbula geri dönmedi. Karaya çıkmakta ısrar etti. Sahilde birkaç bin rozetli birikmişti. Fakat gürültü yapanların sayısı 10-15 kişiyi aşmıyordu. Emniyet kuvvetleri duruma tamamiyle hâkimdiler. İki kişilik C. H. P. heyeti iskeleye ayak basınca vaziyet değişti. Rozetlileri tutan emniyet barajları aşıldı. Neticede iki kişilik heyet gemiye dönmeye zorlandı. Bu sırada merkez vazifelisi milletvekili Togayın emriyle Ayvalık gemisi tarifeye nazaran bir saatlik bir hamaratlıkla sahilden uzaklaştı, açıkta demir attı. Bunun üzerine rozetlilerin lideri merkez vazifelisi Togay, "Gemi gitti, dâva bitti" diyerek paydos işaretini verdi. Tabiî ki dâva, geminin gitmesiyle bitmemişti. İnönünün Ege gezisi sırasında da, İçişleri Bakanı Gedikten "Geri dönün, dönmezseniz mesuliyeti sizindir" tarzında "ricalar" geldiğini fakat İnönünün neş'e içinde seyahatını tamamladığını bilen heyet, Pazar sabahı saat 7.30'da Çanakkaleye çıktı. Sokaklar tenha idi. Sadece devriye gezen askerlere rastlanıyordu. Çanakkale sükûn içindeydi. İki milletvekili doğruca C.H.P. İl Merkezine gittiler ve çalışmaya başladılar. Bu sırada Pazar olmasına rağmen makamında çalışan Vali Fahrettin Akkutlu telefonla C. H. P. İl Başkanı İzzet Bilmacı dâvet etti. Vilâyete giden C. H. P. Başkanına Vali, "umumi nizamı muhazafa" ile vazifeli bulunduğunu bu sebeple Geyikliye gideceğini öğrendiği C. H. P. heyetinin bu tasavvurundan vazgeçmesini tavsiye etti. Akkutlu milletvekilleri Geyikliye gideceğine, partililerin Geyikliden Çanakkaleye gelmesinin daha uygun olacağını hatırlatıyordu. Geyikliden Çanakkaleye gelen bir C. H. P. heyeti de iki milletvekiline aşağı yukarı ayni tavsiyelerde bulundu. Fakat C. H. P. Geyikliye kadar gitmek tasavvur ve kararındaydılar. Geyikliden gelen C. H. P. liler 31 inci kilometreden itibaren yolların D. P. liler tarafından kontrol altına alındığını haber veriyorlardı. Bu sebeple yolculuğun hâdiseli cereyan etmesi ihtimali pek kuvvetliydi.

Asayiş kuvvetlerinin gözü önünde, D. P. rozeti kıt'alar tahrik edip sonra da galeyana gelen halka hâkim olmadık demek, Hitlerden beri çok denenmiş devekuşu metodlarıydı.

C. H. P. milletvekilleri Çanakkaleye çıktığı gün, D. P. Genel İdare Kurulu üyesi doktriner Samet Ağaoğlu Eminönü İlçe D. P. kongresinde Çanakkale organizasyonunun "kitabi" izahını yaptı: Kabahat Muhalefetindi. Muhalefet "D. P. İktidarı gayri meşrudur" diyordu. Böyle bir şey söyleyen yoktu ama, bu, doktriner Ağaoğlunun "o halde B. M. M. nin gayri meşruluğunu iddia ediyorlar. Bu da halkı galeyana getiriyor" neticesine varmasına mâni değildi. Emniyet kuvvetleri de halkın galeyanına elbette ki mâni olamıyordu. Bu, Canakkale hâdiselerinin D. P. yüksek kademelerindeki izahı, daha doğrusu itirafıydı.

Doktriner Samet Ağaoğlunun kongre konuşmasındaki mantığa göre, D. P. demek B. M. M. demekti! "D. P. den hesap soracağız diyen C. H. P. liler, B. M. M. den, dolayısile Türk milletinden hesap soracaktı". Anlaşılan, doktriner Ağaoğlu, hakkındaki tahkikat talebi Mecliste konuşulduğu zaman kürsüye ayni kuvvetli müdafaa ile çıkacaktı ve ihtimal

Lunik II' den Sonra

Şu anda üzerinde orak-çekiç işareti olan bir cisim Ayda yatıyor. Başka dünyalardan Aya fırlatılmış cisim var mı, yok mu bilmiyoruz. Bildiğimiz, bizim dünyamızdan komşu seyyarelere atılmış ve hedefine erişmiş tek cismin üzerinde komünizm sembolünün kazılı bulunduğudur.

Gönül çok isterdi ki bu cisim öteki rejimin, liberal sistemin temsilcisi Amerikanın yıldızını taşısın. Olmadı. Gerçi orak-çekiçli cismin Ayda pek uzun müddet yalnız kalmıyacağı muhakkaktır. En kısa zamanda bir Amerikan füzesi Amerikanın yıldızını da komünizmin orak-çekiçi yanına götürüp bırakacaktır. İki dev arasındaki yarışta mesafe farkının fazla olmadığını herkes bilmektedir ve Rusyanın fezayı tek başına fethedebileceği hususunda Kremlinde dahi bir hayal beslenilmemektedir. Ama bizim dünyamızın fethi bahsinde Lunik II hepimizi derin derin düşündürmelidir.

Komünizme karşı gözleri kapamak, onun mahiyeti hakkında sâdece peşin hükümlerle silâhlı bulunmak, bu karşı rejimin gerçek kuvvetini inkâr etmek, kısacası bir devekuşu politikası gütmek artık uygun yol olmaktan çıkmıştır. Bu rejim altında Rusyanın yarım asırdan az bir zaman zarfında kaydettiği başdöndürücü inkişafın büyük insan kütleleri üzerinde çekici bir tesir bıraktığını görmemeye de imkân kalmamıştır. Sovyet propaganda organlarının değil, ciddi Amerikan gazetelerinin sayfalarında çehresi beliren bugünkü Rusyanın, bilhassa yeni gelişen bölgeler halkı için bir cazibe merkezi teşkil edeceği, hata ettiği kaale alınmazsa affedilmez bir hata işlenir. Lunik II'nin Aya götürdüğü orak-çekiçli cisim karşı rejimin prestijini inanılmaz derecede arttırmıştır.

Eğer orak-çekiçli rejim, Krutçefin ümid ettiği gibi, barış yoluyla dünyaya hâkim olursa, bu, insanlık için talihsizliklerin en büyüğünü teşkil edecektir. Dünyayı "Batı âlemi" olarak anlamak lâzımdır. Batı âleminde komünizmin, hiç bir yerde, Rus tanklarının desteği olmaksızın zafer kazanmamış bulunması kimseyi aldatmamalıdır. Batı âleminin mensuplarının meseleleriyle bugün yeni gelişen bölgeler halkının meseleleri arasında inanılmaz farklar mevcuttur ve ikincilerin meselelerine komünizmin -Rusyada olduğu gibi- süratli bir hal çaresi teşkil ettiği fikrinin taraftar topladığı bir hakikattir. Güney-Doğu Asyanın kalabalık kütlelerini pençesi içine alan ve uyanan Afrikayı tehdit eden büyük tehlike budur. Çin yeni rejimin içinde küllerinden tamamiyle sıyrılmaya hakikaten muvaffak olursa bu tecrübenin göz kamaştırıcı tesirinden dünyanın pek çok bölgesini kurtarmak son derece zor olacaktır.

Buna rağmen Amerikadan, Lunik II'nin Aya varışından sonra bir ses yükselmiş bulunuyor. Hür Dünyanın Lideri "Telâşa lüzum yok" demektedir. Fezanın fethi bahsinde Rusya ilerde olabilir, fakat diğer birçok sahada avantaj henüz Amerikadadır ve bu avantajları Amerika kaybetmek niyetinde değildir. Doğrusu istenilirse maddiyat sahasındaki avantajlara fazla bel bağlamak, bugünkü kızışan yarışmada ihtiyatlı bir tutum sayılamaz. Rakipler o sahada birbirlerini kısa fasılalarla yakalamaktadırlar. Ama barış içindeki bir yarışmada Hür Dünyanın elinde öyle bir silâh bulunmaktadır ki insan tabiatı esas olarak ele alındığı takdirde bunun nihai zaferi sağlamamasına imkân yoktur. Bu silâh, insanlık haysiyetidir.

Atlantiğin ötesinden gelen işaretler sözü geçen, hükümetleri nezdinde tesirli birçok Amerikalıların bu hakikati anladığını göstermektedir. Meşhur New York Times'ın bu mevzuda neşrettiği bir başmakale başlayan mübabaka hakkında ümit vermektedir. Gazete Krutçefin Amerikada neyi görüp, neyi göremeyeceğini incelemektedir. Büyük binalar, muhteşem bir sanayi, refah, ekin dolu tarlalar... Bunlar, Kremlinin hâkiminin gözleri önünde akıp gidecektir. Ama bunların arkasında, Amerikayı asıl Amerika yapan şey yatmaktadır. Bu, bir zihniyettir ve Amerikanın mâlik olduğu hakiki hazinedir. Krutçefin işte onu sezmesi, hissetmesi lâzımdır. Zira Amerikanın ve onunla beraber Hür Dünyanın kuvveti o zihniyette yatmaktadır.

Amerikan Gazetesi başmakalesinde iki misal vermektedir. Rusyaya giden Amerikalılar bâzı hususları orada tanıdıkları Ruslara anlatamamışlardır. Tam bir anlayış havası içinde başlayan konuşmalar o noktalara gelince düğümlenip kalmıştır. Meselâ Ruslar bir müessesede çalışan insanların o müessesenin başında bulunan zatın partisinden başka bir partiye mensup olabileceklerini, ondan başka siyasi kanaatlere sahip bulunabileceklerini bir türlü kabul edememişlerdir. -Bu, New York Times'ın seçtiği misaldir-. Yani bir rejim ki orada siyasi kanaatlerinden dolayı insanların ekmekleriyle oynanmıyor, müesseselerde Cepheler kurulup herkes illâ oraya katılmaya zorlanılmıyor. Ruslar başka bir hususu daha anlamamışlardır. Bir radyo şebekesinin mensubu kendi radyosunun hiç bir partiye bağlı olmadığını, icap ederse hükümeti de tenkit edebileceğini söylemiş, fakat karşısındakilerin kendisine şüpheyle baktığını görmüştür. -Bu da, New York Times'ın seçtiği misaldir-. Yani bir rejim ki orada bir radyo günün yirmidört saatinde hükümetin propagandasını yapmıyor, hükümetten başka türlü düşünenlere ağız dolusu küfretmiyor, alabildiğine saldırmıyor. İşte, liberal sistemin komünist sisteme karşı gerçek üstünlüğü budur ve bu prensiplerin ışığı altında savaşacak bir Hür Dünya rakibini altedebilmek imkânını sağlıyacaktır.

Zira iki rejimden biri insanlık haysiyetini ayaklar altına almakta, insanları en mubarek nimet olan hürriyetlerinden ederek onları birer otomat haline sokmaktadır. Diğer rejim ise insanlık haysiyetini baştacı saymakta ve her şeyi ona olan nispetleriyle mütalâa etmektedir. Mesele, başlayan yarışta Hür Dünyanın, maddiyat sahasındaki hazinelerini insanlığın emrine koyarken manevi sahada sahip bulunduğu silâhları da gereği gibi kullanmasını bilmesindedir.

Böylece, insanlık âleminin Sputnik ve Lunikle başlayıp Krutçefin, Eisenhower'in karşılıklı ziyaretleriyle fiilen açılan bu yeni devresinde Muhalefeti yok eden Güney Kore, mânasını kaybetmiş Çan Kay-Şek Çini, bir Allah-Hükümdara tapan Tibet ve Orta Doğunun gittikçe azalan Ortaçağ sultanlıklarıyla Güney Amerikanın rezilane diktatörlükleri Hür Dünyanın saflarında hazin birer anakronizm olarak kalmaktadır-. Bu bölgeler halkı için Lunikli bir komünizm Syngman Rhee'li bir liberalizmden daha cazip sayılırsa bundan dolayı şaşmaya hiç kimsenin hakkı yoktur..

Yarış başlarken Hür Dünyanın telâşa kapılmasına bir şartla sebep olmaz: Eğer insanlara ekmekle birlikte insan gibi, insanlık haysiyetine sahip olarak yaşama imkânı da götürülebilirse. Komünizm insanlara yalnız ekmek vermekle kalmayıp orak-çekiçli bir cismi herkesten evvel Aya fırlatmak kudretine de sahip bulunduğunu en gürültülü şekilde ortaya koymuştur. Bunun kütleler üzerindeki cazibesi elbette ki büyüktür. Fakat Yirminci asrın ortasında, emperyalizmin bu ölüm devresinde insanlar, Afrikadan, Asyaya, daha iyi maddi şartları, kendilerini manevi bağlarından kurtaracak, -New York Times'ın mâna dolu misalliyle- siyasi kanaatlerinden dolayı ekmekleriyle oynamayacak, radyoları parti borazanı haline getirmeyecek sistemlerin elinden sağlamak için can atmaktadırlar.

Eğer o insanlar hayal sukutuna uğratılır, budalacasına komünizmin ellerine bırakılırsa hatâların en büyüğü yapılmış olur.

BABAM 75

Babam bu hafta 75 yaşında oluyor. Onun son çocuğu olduğum için kendisiyle geç tanıştım. Doğduğum zaman 45'inde, genç bir Başbakandı. Ona ait hatıralarını kaç sene evvele kadar gidiyor şimdi pek kestiremiyorum ama bildiğim onun hep "son derece meşgul" bir insan olduğudur.

Daha pek küçükken onun kapıyı çalış şeklini öğrenmiştim. Uzun, fasılasız bir zil sesi. Kapı açılır açılmaz güler bir yüz, telâşlı bir ses: "Çabuk yemek yiyelim, işim çok", şapkasını portmantoya asar, çantasını, o zamandan beri yanından hiç ayırmadığı kıymetli çantasını, bir masaya bırakır. Sıkı sıkı tenbih eder: "Sakın bir yere kaldırmayın". O gün gelen gazeteleri, mektupları ister, onlara göz gezdirirken, sağa sola telefonlar ettirir, sözler alınır randevular verilir. Biz sofraya oturur oturmaz tekrar telefon işlemeğe, kapı çalınmağa başlar. Biraz evvel herkesin sâkin sakin iş gördüğü ev birden canlanmış, her ferdi, her parçası harekete geçmiştir: Babam evdedir. Misafirsiz kaldığımızı hiç hatırlamıyorum. Seneler boyunca simaları değişmekle beraber sayıları hiç eksilmedi. Yalnız bir fark oldu: Ben küçükken bize devam eden beyler daha orta yaşlı, daha aksaçlıydı. Sonraları bunların yerlerini daha genç adamlar aldı. Babam arkadaşlarıyla, samimi bir hava içinde, bütün devlet işlerini konuşur, yapmak istediklerini anlatır, fikirlerini alırdı. Kendinden başka türlü düşünenleri dikkatle dinler, sırasında onlara hak vermekten hiç çekinmezdi.

Kısa bir müddet, görünüşte daha az faal bir hayatı oldu. Fakat o devrede de aslında, ne zihni bir an memleket meselelerinden uzak kaldı, ne de evimizin misafirlerinde bir değişiklik oldu. Eski arkadaşlarınrından pek çoğu gene devamlı surette ona geldiler, ondan akıl danıştılar. Boş vakitlerini ise İngilizce öğrenmeye hasretmişti. Günde altı yedi saat çalıştığı olurdu. Tabii birkaç ay sonra mükemmelen okuyor, yazıyor, konuşuyordu.

Cumhurbaşkanı seçildiği zaman hayatımızda fazla bir değişiklik olmadı. Babamla aramızda hiç bir resmiyet girmedi. Eskiden beri "Paşa baba", "bey baba" tâbirlerine müthiş sinirlenirdi. Yalnız bu âdetini benim küçük Gülsün bozdu. İlk konuşmaya başladığı zaman babama "dede" diyordu. Büyüdükçe etrafındakilerin ona hep "paşa" diye hitap etmeleri dikkatini çekmiş olacak. Bir müddet "dede" ile "Paşa" arasında bocaladıktan sonra "dede paşa" da karar kıldı. Babam "bu da nereden çıktı?" diye gülmekten kendini alamıyor.

Babamın senelerden beri kafasında kurduğu, hususî sohbetlerinde fikri sabit halinde, dönüp dolaşıp geldiği bir mesele vardı: Türkiyede Demokrasi rejimini kurmak.. İkinci Cihan Harbinin sıkıntılı günleri geçtikten sonra sıra bu idealini gerçekleştirmeye gelmişti. Demokratik rejim, çok partili siyasî hayat, seçim kanunu evimizin günlük mevzuları halini aldı. Babamın ne büyük inançla, imanla işe sarıldığını hatırlarım. Yurtiçi seyahatlerine çıktı. Bir seferinde beni de götürmüştü. Gittiğimiz her vilâyet merkezinde, valiyi, jandarma kumandanını karşısına alır "Vatandaşlara eşit muamele yapacaksınız. Hangi partiye mensup olursa olsun vatandaşın siyasî kanaatlerine saygı göstereceksiniz.." derdi. Bıkmadan, usanmadan büyük küçük her idare âmirine bu sözleri tekrarlıyordu. Birkaç defa Halk Partisinden "partimiz" "biz" diye bahseden memurları sert bir lisanla azarlamıştı. Umumî toplantılarda vaziyeti idare etmek için böyle konuştuğunu zannedenler, hususî sohbetlerde açıkgözlülük etmek isteyince, yanıldıklarını anlamış, babamın sözlerinde samimî olduğunu görüp pek hayret etmişlerdi.

Bu seyahate bir D. P. milletvekili davetli olarak iştirak ediyordu. Başlangıçta, kendisine hasım zannettiği bir muhitte bulunmaktan ötürü çok çekingen davranan bu zat,- hattâ ilk akşam sofrada bir fenalık geçirmişti- babama pek çabuk ısındı". Beyfendi", "Paşa hazretleri"nden sonra "Paşam" deyişindeki hararet halâ kulağımda. Babam onu yanına aklını çelmek için değil, çok partili rejim dâvasındaki samimiyetini ispat için almıştı. Nitekim sayın D. P. milletvekili düşmanlık beklediği yerden sadece dostluk görünce, o şüpheci halini terkedip, memleketimizde demokrasiyi gerçekleştirebilmek için muvafık, muhalif hep beraber gayret etmemiz icap ettiğini söyleyen babama inanmış, dört elle işe sarılmıştı. O günler, bu birkaç haftalık seyahat boyunca, sonradan dillere destan olan Beyaz Trende esen karşılıklı saygı, sevgi ve iyimserlik havasının, pek kısa zamanda bütün memlekete yayılmaması için hiç bir sebep yok gibi görünüyordu.

İnönü, refikası ve torunu Gülsün Toker ile

En zevkli eğlencesi: Aile hayatı

YAŞINDA

Özden TOKER

Birçok uykusuz gecelerin, hararetli müzakerelerin neticesinde Seçim Kanunu hazırlandı. "Ya düşersek?" diyen arkadaşlarına babam büyük bir sabırla izah ederdi: "Demokrasi rejiminin esası bu. Bir parti kaybedecek, bir diğeri kazanacak. Zaman geçecek, bu sefer yerler değişecek. Seçmen arzu ettiğini iş başına getirmekte serbest olacak. Bunu gönül rahatlığı ile yapabildin mi mesele halolunmuş demektir. Demokrasi rejiminde iktidarda olduğu kadar muhalefette de hizmet görmek şerefli bir vazifedir".

Seçimi kaybetmekle, şahsen babam için ne değişecekti? Kumandan, Murahhas, Başbakan ve Cumhurbaşkanı olarak hizmet ettiği vatanına yeni bir sıfatla, Muhalefet Lideri sıfatıyla hizmet etmek fırsatını kazanmış olacaktı. Mesele mevkide, sandalyede değil, memleketimizin iyiliği için şart olduğuna inandığı bir ideali gerçekleştirebilmekteydi. Hususî hayatı ise, zaten hiç bir zaman resmî hayatı ile karışmamıştı. Mevkiin sağladığı nimetlerin esiri değildi. Yaradılıştan ihtiyaçları mütevazi, zevkleri sade idi: Ailesiyle bir konsere gitmek veya açık hava gezintilerine çıkmak, kendikendine kitap okumak, satranç oynamak.. Bunları, kalb ve vicdan huzuru içinde olduktan sonra nerede olsa yapabilirdi. Kırk senedir, ta Atatürkün eşinden ayrılmasından beri, Türkiyenin bir numaralı kadını mevkiinde olan annemin ise yegâne düşüncesi babamın saadeti, evinde huzur içinde yaşamasını temin idi. Sâkin, nazik tavırları, hiç karşılık beklemeden daima vermeye hazır alicenap kalbi, her hâdiseyi, her insanı hep iyi tarafından görmeye hazır olgunluğu ile annem babamın hayatında en mühim rolü oynamıştır. Eminim, demokratik rejimi göze almakta ona olan itimadının büyük payı olmuştur. Muhalefetin ilk günlerinde "Hanımefendi otobüse bindikten sonra, benim için mesele kalmıyor" demekten pek hoşlanırdı.

1950 seçimlerinden bir kaç gün evvel, babam odama gelmiş ve sormuştu: "Hazırız, değil mi kızım, manen ve maddeten hazırız" Kendisine "Bizim için mühim olan sizsiniz" deyince neşeyle güldü. Seçim gecesi, neticeler gelmeğe başlayınca, annemin karşısına geçti. "Ne kadar zamanda taşınabiliriz? Köşkü çabuk teslim etmeliyiz." Bu kadar mühim hâdiseler cereyan ederken, onu endişelendiren yegâne mesele evin taşınma işi idi. Annem kendisine teminat verince, omuzlarından büyük bir yük kalkmış olarak arkadaşlarına dönmüştü. Muhalefet Liderliğine başladığı günler üzüldüğü bir tek nokta vardı: 10 yaş daha genç olmamak! Halbuki son 10 sene, bu endişesinin de yersiz olduğunu ispat etti. Mücadele zamanları enerjisi, tahammülü daima artan babam milletimiz için yeni ufuklar açan demokrasi mücadelesinde de genç arkadaşlarının ön safında yerini muhafaza etti. Seneler geçti, Onu eskiden diktatörlükle itham edenler, bu sefer, memleketi tecrübesiz ellere bıraktığı mülâhazasıyla ona tarizlerde bulundular. "İlerisini iyi göremedi" dediler. Onlara babamın verdiği cevap şudur: "Emirle Demokrasi, tâyinle Muhalefet olmaz. Milletin kendi mukadderatına sahip çıkmasını öğrenmesi için bu devreden geçmekten başka çare yoktur". Çabuk netice almak isteyen genç arkadaşlarına hep hatırlatır: "Beklemesini, sabretmesini öğrenin. Mesele zaman kazanmakta, demokratik zihniyette nesillerin yetişmesinde.."

Bu gün 75 yaşında bir Muhalefet lideri olarak babam, her zamankinden fazla çalışıyor. Çıktığı yurt gezilerinde, bulunduğu her yerde, halkın, yaşlı genç herkesin ona gösterdiği muhabbet ömrünün en büyük mükâfatıdır. O bunu şahsına sevgiden ziyade ideallerinin benimsendiğinin işareti, delili olarak kabul eder ve bu yüzden iftihar duyar. Şimdi onu yakından görenler, gençliğine, zindeliğine hayret etmekten kendilerini alamazlar, Etraftan hep "ne kadar dinç, maşallah", "arslan gibisin, baba" sesleri yükselir.

İnönü evinin balkonunda

Daima alkışlanıyor

Babamın, 75 yaşında bir delikanlı zindeliğini muhafaza etmesinin sırrı nedir? Sadece idealist ruhu, iyimser yaradılışı ve iman dolu kalbi.. Atatürkle İstiklâl mücadelesine atılan genç adam, hiç bir şahsi endişeye kapılmadan, her fedakârlığı göze alabilen idealist, 40 senelik acı, tatlı, çeşitli tecrübelerden sonra, hiç değişmemiştir. Uzun siyasî hayatında küçük politika kurnazlıklarını, maksadını temin için çapraşık yollara sapmayı, bir türlü öğrenemedi. Asıl mühimi, öğrenmeye lüzum görmedi. Kestirme yerine doğru yoldan gitmeyi daha kolay, daha emin buldu. İyimserliğinin derecesine ise şaşmamak kabil değildir. Ama bu dünyayı pespembe görmekten doğan bir his değildir. Gelecekte olacak hâdiseleri tahminde pek az yanılır. En fena ihtimali daima göz önünde tutar ve buna rağmen iyimserliğini muhafaza etmesini bilir. Gençliğe olan itimadı sonsuzdur. Kafası onlar gibi çalıştığı, kalbi aynı heyecanla çarptığı için onları kendisine çok yakın bulur. Meselâ bir üniversite topluluğunda konuşurken, aradaki 50 yaşın ortadan silindiğini, onun da yanındaki gençler gibi, Atatürkün inkılâpları emanet ettiği nesilden olduğunu hissedersiniz. İşte bence, babama, "75 yaşında delikanlı" dedirten vasıflar bunlardır.

Yeni yaşını ailesi arasında, sevdiklerinin bir kısmının yanında kutlarken, uzak memleketlerde, değişik yerlerde onun için çok söz söylenecek, çok yazı yazılacak. Ben, kızı olarak babama, kendi evinde, bütün memleketin görmesinde en ufak bir mahzur olacak bir haline şahit olmadığım, bir tek defa eski harfleri kullanmak gibi Atatürk inkılâplarına bir sadakatsizlikte bulunduğunu görmediğim, duymadığım, ağzından bir tek bencil söz işitmediğim ve çeşitli devlet işleri arasında ailesinden, çocuklarından alâkasını, şefkatini esirgemediği için minnettarım. Bize gösterdi ki iyi insan olmak, aslında çok kolaydır ve bunun değeri, mükâfatı ise çok büyüktür. Allah Onu başımızdan eksik etmesin.

Eminönü ilçe kongresinde söylediği şu sözleri aynen tekrarlıyacaktı.

"— D.P. den hesap sormak demek, Büyük Millet Meclisinden, dolayısile Türk milletinden hesap sormak demektir. Neyin hesabını soracaklar? Halâ mı o devri yaşatmak istiyorlar? Yağma yok, Türk milleti buna müsaade etmiyecektir. 1950 de D. P. nin mukaddes bir sözünü altın harflerle yazmak gerekir: Devri sâbık yaratmıyacağız.

İdam sehpaları, vatandaş kanı ile mülemma topraklar. Allah, hesap soracağız, sözünü söyliyenleri af etmez. Beddua etmek istemem ama C. H. P. liler, Allahtan bulurlar. Hesap soracaklar, çıksınlar meydana. Gelsinler hesap sorsunlar, bakalım Türk milleti kimin hesabını soracaktır. D. P. İktidarının meşru olmadığından bahsediyorlar. Bu B. M. M. nin meşrû olmadığını söylemek demektir".

Bu sözlerin alkışlanmasıyla şevki artan Samet Ağaoğlu, sözü hürriyetlere ve basın hürriyetine getirmekte de bir mahzur görmemiş ve demiştir ki:

"1950 den beri hangi hürriyeti kıstık? Yalnız matbuatta küfür yasak edilmiştir. Bakınız hapishanedeki gazetecilere, yüzde 90'ı tekzipleri koymadıkları yahut yanlış koydukları için hapistirler.

Bütün dünyaya pervasız ilân ederiz. Türkiyede matbuat hürriyeti tamamen vardır.Aksini iddia etmek baştan başa iftiradır".

Ağaoğlu bu sözleri, kongreyi takip eden gazetecilerin yüzünü -ama öfkeden değil- utançtan kıpkırmızı etmiştir. Zira Türkiyede basın hürriyetlerinin olmadığını iddia etmek, "baştan başa iftira" olduğuna göre "iftiracı" olmıyan gazeteci zor bulunacaktır.

Hapishanedeki gazetecilerin yüzde 90'ının tekzipleri koymadıkları yahut yanlış koydukları için hapiste bulundukları iddiası ise bir hatalı müşahede ve hesabın neticesi olmalıdır. Bugün hapisteki gazetecilerin yüzde 90'ı tekziplerinden dolayı değil, D. P. Genel Başkanının muvafakatı'la açılan dâvalar sonunda hapse düşmüşlerdir ve bu dâvaların iddianamelerinde küfür şöyle dursun, hakaretten dahi bahis yoktur. Sâdece "küçük düşürücü" neşriyat, hususi hayatını izinsiz açıklama gibi suçlar zikrolunmaktadır. Belki de bu yüzdendir ki, şimdi Samet Ağaoğlu ve arkadaşları, temelleri sarsılan partilerini ilk seçimlerde sırtı yere gelmesin diye, kuvveti günden güne artan C. H. P. aleyhindeki tertiplere itibar zorunda kalmaktadırlar.

Aşağıdan yukarı "C. H. P. yi kapatınız" telgrafları çektirerek karanlıkta yalnız kalan çocuğun korku kovan ıslığını çalmak, ihtimal D. P. büyüklerinin bugün muhtaç olduğu manevi bir destektir. Ama meselenin karşı taraftan -C. H. P. saflarından- görünüşünde en ufak ciddiyet eseri görülmemektedir. Muhalefetin gayri meşru olduğunu zorlama bir mantıkla iddiaya fırsat bulan D. P. nin bu gayretleri C. H. P. de tebessümden başka bir his uyandırmamaktadır.

Nitekim Geyiklide incelemelerde bulunmak üzere yola çıkan iki C.H.P. milletvekiline girişilen tertiplerde bu gülünç devekuşu zihniyetinin bütün tesiri burcu burcu kokuyordu. Nitekim Pazar günü olağanüstü bir toplantı yapan C.H.P. Merkez İdare Kurulu, yayınladığı tebliğde, deveku-

Meselenin Esası

Bir "Mektup Hikâyesi" yaz aylarında inişler ve çıkışlar göstererek, siyaset hayatımızda traji-komik bir yer tuttu. Piyesin son sahnesinin bu haftanın sonunda Ankarada toplanacak C. H. P. Meclisinde oynanması ve perdenin inmesi muhtemeldir. Herkesin temennisi, artık İktidarın 1 numaralı namzedi olduğunda zerrece şüphe bulunmayan Ana Muhalefet partisinin kendisine lâyık bir final çıkarmasıdır. Mesele, bir çeşit politikacının, D. P. içinde olduğu gibi -ve tamamiyle aynı metodları kullanarak- C. H. P. içinde de ikbal görüp göremiyeceğidir. Daha mühimi, D. P. içinde olduğu gibi C. H. P. içinde de hakkın, basiretin, aklı selimin sesinin, karşı taraf gürültü patırdı yaptıkca, lâf değiştirip "aman sıkı duralım" feryadını basınca, değişik esen rüzgârlara ve kendisini "günü geçirmekten başka hemen hiçbir prensiple bağlı görmeksizin" dönüşler yapınca sinip sinmiyeceğidir. Pek çok samimi C. H. P. linin, tehlikeyi gördükleri halde, "şimdi bunların sırası değil, bir ölüm kalım savaşı veriyoruz. İktidara gelelim her meseleyi hallederiz. D. P. gibi olmayız" dedikleri hiç kimsenin meçhulü değildir. Hattâ bunların, meselelerin açığa çıkarılmasını, suyun tortusu olmaksızın berraklaşmasını isteyenlere, içten içe hak vermekle beraber, kızdıkları da bilinmektedir. Ama tecrübe göstermiştir ki parti İktidara geçince, üstelik sırtlarına kudretin hırkasını da giyen bu bir çeşit politikacıyla başa çıkmak son derece zor oluyor. Daha muhalefetteyken sinen öteki çeşit, yani her vasıtayı gaye uğrunda mubah görmeyen politikacılar "lânet olsun" diyerek siyaset meydanını tamamiyle terkediyorlar ve onların uğraşmaktan bıkkınlık göstermeleri politikayı bugün D. P. içindeki politika haline getiriyor.

"Mektup hikâyesi" mahiyetinden ziyade, aldığı şekil bakımından alâka çekicidir. Mesele işin başında, dudaklarda tebessüm uyandıracak bir çekememe, bir "hasımı iğneleme"den ibaretti. C. H. P. nin Sayın Genel Sekreterinin bu zararsız kusura biraz fazla iptilâ gösterdiğini kendisini tanıyan hemen herkes bilir. "İnsan kusursuz olmaz" lâfı bu neviden kusurlar için söylenmiştir ve doğrusu istenilirse politikada, biraz müsamaha ile, bu mübah dahi sayılabilir. Ama Sayın Genel Sekreterin kendisini savunmış için tuttuğu yolu görmek, itiraf etmek gerekir ki insanı derin derin düşündürmüştür. Bu yolun, D. P. deki o aynı çeşit politikacılar tarafından kullanıldığı unutulmamalıdır. Sayın Kasım Gülekin tenakuzdan tenakuza düştüğü ve icabında fütursuzluktan çekinmediği sabit olmuştur. Meselenin esası ve asıl tehlike işte buradadır. Zira altında Kasım Gülek imzası bulunan ve Sayın Genel Sekreterin üzerinden atmak istediği mektubun Atlantik Teşkilâtı Sekreteri Mr. Robinson'un eline geçtiği tebeyyün etmiştir. İzaha muhtaç husus budur. Bir parti, şüphesiz hizmetleri de çok olan ve üstelik karşı tarafın amansız hücumlarına maruz bir liderinin fütursuz hareket etmesine göz yumacak mıdır, yummıyacak mıdır? Yani D. P. içinde galebe çalan fütursuzluk, C. H. P. içinde de ikbal görecek midir, görmiyecek midir?

Hasımları bıktırmak bir meseleyi sakız haline getirip orijinalitesini kaybettirmek, saf kimselere "Amma da uzattılar" dedirtip, hafızalardaki nisyanı harekete geçirmek, bütün tenkitleri hissi sebeplere bağlı gösterme gayreti ve nihayet işi hasıraltı ettirme.. Ama bizzat C. H. P. liler meselâ "İnönünün başına atılan taş" vakasında D. P. li o bir çeşit politikacıların aynen bu yolu tuttuklarını görmemişler midir? Bunun aslında D. P. ye zarar verdiğini farketmemişler midir? Fütursuz D. P. lilerin "Ne taşı? İnönü başını otomobilin kapısına vurmuş" demelerindeki gülünçlüğü ve güdülen gayeyi anlamamışlar mıdır? Şimdi bu metodların C. H. P. de müsamaha ile karşılanıp karşılanmadığını göstermek ve "lâfı değiştirme"nin orada da başarı kazanıp kazanmadığını ortaya koymak, kısaca gürültüye pabuç bırakılmaksızın meseleleri ele alma cesaretinin bulunup bulunmadığını ispat etmek Ana Muhalefet partisi için bir prensip meselesi haline gelmiştir.

Acı D. P. tecrübesi, bir lâfın doğruluğunu Türk milletine ispat etmiştir: Yarın, çok geç oluyor!

şu zihniyetinin açıkta kalan kısımlarını gözler önüne sermekte güçlük çekmedi.

Bu tertipler çok çirkindi, fakat 1959 yılının Eylülünde kimseyi şaşırtmadı. Bazı çevreler, bu organize galeyanı Radyoda "Muhalefet gayri meşrudur" diye başlayan ve aşağıdan yukarı yollatılan "C. H. P. yi kapatınız" telgraflarıyla devam eden hâdiseler zincirinin bir halkası olarak gördüler.

C. H. P yi kapatmak, D. P. nin en ufak seçim şansı kalmadığı şu günlerde elbette ki "şu mektepler olmasa, maarifi ne güzel idare ederim" zihniyetindeki kimseler için ideal bir hal çaresiydi. D. P. nin en yüksek kademeleri C. H. P. yi kapatma fikrinde çoktan beri tam bir görüş birliğine sahiptiler. Yalnız istemek ve yapabilmek arasında ufacık bir fark vardı ve bu tatlı fikir arzu safhasını aşınca yüksek kademelerde tabiatiyle derin fikir ihtilafı başlıyordu. C. H. P. yüksek kademeleri, arzular ve hakikatlar arasındaki bu tereddütleri elbette ki ciddiye almıyorlardı. Ciddiye almamalarının sebeplerinden biri de katiyen gaflet içinde bulunmamalarıydı.

C. H. P.

Platin çağ

Bu hafta 24 Eylül günü Muhalefet Lideri İnönü 75 inci doğum yıldönümünü idrak edecektir. C. H. P. teşkilâtı ve birçok tarafsız aydın bu yıldönümünün bir "plâtin jübile" olarak milletçe tes'idinin uygun olacağını düşünmüşler ve harekete geç-

Kasım Gülek

Konuşmayacak, fakat konuşulacak

Mutlu Bir Yıldönümü

Dr. Mustafa KENTLİ

Bu haftanın içinde, 24 Eylül günü Muhalefet Lideri Sayın İnönü, şerefli ve faziletli hayatının 75 inci yıldönümünü idrak edecektir. Bu münasebetle demokratik hürriyetimizin en güvenilir teminatı olan C. H. P. nin 50 bini aşan ocağında onun hayatı ve eserleri hakkında konuşmalar yapılacaktır. Gene hürriyetlerimizin ikinci sığınağı hâline gelen Türk Basınında faziletli her Türk için bir örnek olan bu hayata dair makaleler yayınlanacaktır.

Kurucusunun zindanda oluşundan acı duyduğum AKİS, benden de bu mevzuda bir makale istedi. Büyük Lider ve temiz yürekli devlet adamı İnönü hakkında yazı yazmanın benim yazı yazma gücümün çok üstünde olduğunu bilmez değilim. Türk tarihini yazacak olan yetkili kalemler, 50 yılı aşan buhranlı zamanlarda asker, devlet adamı, inkılâpçı ve içinde bulunduğumuz demokratik tecrübenin kahramanı İnönüye şan ve şeref sayfaları ayıracaklardır. Çocuklarımızın ve gelecek nesillerin bu sayfalar üzerine, kalpleri gururla çarparak eğildiklerini görür gibi oluyorum. Ben İnönüye dair birkaç hâtıramı yazmakla yetineceğim:

1925 yılında Türkocakları Kurultayına İzmir delegelerinden biri olarak katılmış ve kongrede Türkiyemizin dışında yaşayan, bizim gibi Türkçe konuşan, fakat henüz istiklâle kavuşmamış 50 milyona yakın insanın kaderi ile ilgili bir konuşma yapmıştım. Bu talihsiz insan kütleleriyle aramızdaki kültür münasebetleri mevzuunda çalışacak bir Doğu Türkleri Bürosu kurmayı teklif ettim. Çok genç, çok tecrübesizdim. İkinci gün Başbakan İsmet Paşa, delegeleri kabul etti. Bir idealle bir gerçeğin hudutlarını çizen bir konuşma yaptı ve beni hayal âleminden yeryüzüne geri getirdi. O gün ilk defa olarak büyük bir devlet adamı ile karşılaştığımı hissettim. 5 yıl sonra kadınlarımıza da seçim hakkı verilmiş ve Serbest Fırka tecrübesine girişilmişti. Merhum Fethi Okyar İzmirde nutkunu söyliyecekti. Ben bu nutku beklemeden Tirede ilk Serbest Fırka ilçe teşkilâtını kurmuştum. Tarihimizde sık sık görülen tahammülsüzlük âlametleri başgösterdi. Sanki İzmirde kızılca kıyamet kopuyormuş gibi bir hava estirilmeye başladı. Fakat Başbakan İsmet Paşadan valiliğe gelen bir telgrafla fırtına yatıştı. Telgraf şöyle başlıyordu: "Fethi Beyin İzmirde nutkunu irad etmesi asıldır". Nutuk söylendi. İzmir İl teşkilâtı kuruldu ve tabii yer yerinden oynamadı. Eğer o tecrübe başarıyla sona erseydi, yahut rahmetli Atatürk bu çetin muhalefet işini İnönüye havale etmiş bulunsaydı, şimdi yerleşmiş, gelişmiş, gürbüzleşmiş, 30 yaşında bir demokrasimiz olacaktı.

1951 yılında Ankarada toplanan Millet Partisi Büyük Kongresinde, Parti Genel Başkanlığına seçilmiştim. Kongreye teşekkür nutkunu söylerken sözü partilerarası münasebete getirdim. O vakit İnönü aleyhinde konuşmak günün modası hâlindeydi. C. H. P. de en buhranlı günlerini yaşıyordu. Kongreye "Sayın İnönünün klâsik bir diktatör olmadığını" söyledim. Onu "Mecliste en iyi temsil edilen bir muhalefet partisinin başında tarihi vazifesini ifa eder görmek bizi memnun etmelidir" cümlesini ilâve ettim. O gün seçilen yeni Genel İdare Kurulunda bu sözlerimin kopardığı fırtınayı bugün bile zevkle hatırlarım. Millet Partisi 1954 te kapatıldı.

Ben C. H. P. nin eski bir muhalifiyim. Geçen yılın son aylarında Güçbirliği hareketinden az önce C. H. P. ye girdim. İlk konuşmamı Aydın İl Kongresinde yaptım ve Sayın İnönüyü 1950 seçimlerinden önce anlıyamamış olmamı hayatımın en büyük hatası olarak vasıflandırdım.

Benim gibi gençliğini bir ilçe merkezinde, aşağı yukarı bir köy hekimliği ile geçiren ve İnönüyle yukarıda anlattığım gibi bir defa karşılaşmak fırsatını bulan bir insan sırf tarih veya politika kitaplarının yardımıyla büyük bir devlet adamı vaktiyle ve hakkıyla anlayamazdı. Fazla olarak tarihte tek parti rejimi dediğimiz muhalefetsiz bir rejimden demokratik rejime kendiliğinden ve seve seve geçiş denemesini başarmış bir devlet başkanı örneği de yoktur. İnönünün tarihi şahsiyeti ve özelliği buradadır. Bu bakımdan İnönü dünya tarihinde hakikaten eşsizdir.

İnönünün muhalefette geçen 9 senelik liderliği ise, Türk tarihinin hürriyet destanını teşkil edecek kadar zengin ve muhteşemdir. Bir devlet adamı için Allahın en büyük nimeti, ruh muvazenesi yahut ölçü duygusu dediğimiz itidaldir. İtidalsiz cesaretle hiç bir müşkül aşılamaz. Onun sarsılmaz iradesi kadar serinkanlılığı ve itidali de benim hayranlığımı artıran vasıflarından biridir. Türkiye halkı bu yüksek hasletlerinden dolayı ona İnönü zaferlerinin arifesinde olduğu gibi yeniden bel bağlamış bulunuyor. Yine bu yüzden şahsiyeti kadar hayatı da dokunulmaz hale gelmiştir. Onun şahsına karşı girişilecek ciddi bir tecavüzün sonunda Türkiyede olmıyacak şeylerin olacağını herkes biliyor. Türk gençliğinin çok büyük bir çoğunluğu Türk inkılâplarının son merhalesi olan hür cumhuriyet rejimine onun sağlığında varmak istiyor.

İnönü ve onun partisi haksızlık çemberini bir kere daha yaracak ve milletin demokrasi denemelerindeki makûs talihini de yenecektir. Bütün hürriyet dostlarının onun bayrağı altında toplanmaları bu yüzdendir.

mişlerdir. Hakikaten mazisi şerefli memleket hizmetleriyle dolu ve ha len hayatta bulunan tek "tarihi şahsiyet"imiz olan İnönü için böyle bir tören yapılması, sâdece ona karşı duyulan kadirşinaslık hislerinin değil, mevcudiyetinin bugünkü çetin günlerde rejim için ne kuvvetli bir teminat teşkil ettiğinin milletçe ifadesine duyulan ihtiyaçtır.

Pâtin jübile için yapılacak törenin hazırlıklarıyla C. H. P. Merkez Gençlik Kolu meşgul olmaktadır. Rejim mevzuunda ve memleket meselelerinde gösterdiği büyük enerjiden dolayı, İnönü, 75 inci doğum yıldönümünde "en genç üye" olarak Gençlik Koluna kaydedilecektir. Kayıt merâsimi 24 Eylül sabahı Parti Merkezinde yapılacaktır. Esasen o gün Parti Merkezinde bir de toplantı olacaktır. Bu toplantıda İnönü gençler ve partililerle bir sohbet yapacaktır. Üniversiteliler şimdiden bu sohbete hazırlanmaktadırlar. Teşkilâtta bu törende bulunabilmek için yol hazırlıklarına girişilmiştir. Yurdun muhtelif yerlerinden partiye İnönünün 75 inci doğum yıldönümü münasebetiyle yazılmış şiirler yağmaktadır.

24 Eylül gecesi, muhtemelen Bulvar Palas salonlarında bir yemek verilecektir. Her arzu edenin katılabileceği bu yemeğin hususiyeti, herkesin yediklerinin parasını kendisi ödemesi olacaktır.

Parti Meclisi

Gençlik Kolu jübile hazırlıklariyle meşgulken C. H. P. nin Merkez İdare Kurulu da hararetli çalışma günleri yaşamaktadır. Haftanın her günü yapılan Merkez İdare Kurulu toplantılarının sonuncusunda -geçen haftanın sonunda Pazar günü- Geyikli hâdiseleri ve İktidar partisinin tutumu gözden geçirilmiştir. Bu toplantının sonunda neşredilen tebliğ, "meşruiyetin dâvacısı olan C. H. P. nin haklarını çiğnememekteki" azmini en ufak bir tereddüde yer bırakmıyacak kadar açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Merkez İdare Kurulunun aralıksız çalışmalarında bu hafta toplanacak Parti Meclisine sunulmak üzere bir faaliyet raporu hazırlanmıştır. Raporda iç politika meseleleri ve iktisadî durum dikkatle incelenip tahlile tabi tutulmuştur. Parti Meclisi çalışmalarının sonunda neşredilecek tebliğ, C. H. P. yi kapatma blöfüne ziyadesiyle rağbet gösterilen şu günlerde bunun ne hoş bir tehdit olduğunu, fikri muhtevasıyla ispat edecektir.

Merkez İdare Kurulunun bu arada parti içi münasebetleri de gözden geçirdiği şüphesizdir. Milletin ümidi haline gelen bir partinin ikinci adamının malûm mektup meselesi dolayısiyle ortaya çıkan zihniyetinden duyulan üzüntünün Merkez İdare Kurulunda bahis mevzuu edilmemesi imkânsızdır. Ayni hâdisenin Parti Meclisi müzakerelerinin bir kısmını teşkil etmesi kuvvetli bir ihtimaldir. İktidarın malûm tutumu ve tertiplerinin evin içine bir çekidüzen vermeye mâni teşkil edemiyeceği âşikârdır. Siyasî mücadelede çetin ve buhranlı safhalara girmek başka, evin içine çeki düzen verme daha başka bir iştir ve gerçek Merkez İdare Kurulu, gerek Parti Meclisi üyeleri elma ile armudu cem etmeğe kalkışmıyacak olgunluktadır. Bu bakımdan C. H. P. içindeki Fens mektubu düğümü üzüntüsünün önümüzdeki günlerde giderileceği tabiidir.

Palıcanlı Su!..

İktidar partisinin pek faal hatibi Tevfik İleri, bu defa sesini horozların ötüşüyle meşhur Denizliden duyurdu ve dedi ki:

" — Samimî olarak arzedeyim, memlekete muazzam eserler kazandıran D. P. vatana hizmet etmektedir. Onun için bu partiye hizmeti vatana hizmet addederim."

Hikâye meşhurdur. Adam bakmış, patlıcan, patlıcan, hep patlıcan. "Aman evlâdım, demiş, bana bir su... Ama patlıcansız tarafından!"

Tevfik İlerinin ağzında da daima, "D. P., D. P., D. P...". Ama insaf! Vatana hizmetin doğrudan doğruya yapılması da mı artık makbûl değil?

D. P.

Hummalı bir çalışma

Artık mûtat hale gelen D. P. nin "devletleştirilmiş" yüksek kademe toplantıları, geride bıraktığımız hafta içinde İstanbulda yapıldı. Bakanlarla takviyeli Genel İdare Kurulu Pazartesi, Salı ve Cumartesi günleri üç defa Vilâyette toplandı. Pazartesi toplantısının en büyük hususiyeti, Çanakkale milletvekili Nuri Togayın Çanakkaleden 5 demokratla birlikte Vilâyette boy göstermesiydi. Nuri Togay ayni gün öğleden sonra Hiltonda. Dışişleri Bakanlığının yazlık dairesinde göründü. Togay Geyikli hâdiselerinden sonra, üst kademeleri aydınlatmak ve aydınlanmak lüzumunu duymuştu. Zorlunun Togay heyetiyle konuşması uzun sürdü. Halbuki Dışişleri Bakanının 4 te İngilterenin sempatik Büyük Elçisi Sir Bernard Burrows ile randevusu vardı. Nitekim Sir Bernard, saat tam 4 te koltuğunun altında kahverengi bir çanta ve sırtında ayni renkteki elbiseleriyle Hilton kapısında göründü. Dışişleri Bakanlığının Özel Kalem Müdürü, Büyük Elçiyi karşısında bulunca şaşırdı. Bir dakika için özür diledi ve yukarıya haber gönderdi. Zorlu, Özel Kalem Müdürüne Büyük Elçiyi biraz oyalamasını emretti. İngiliz Büyük Elçisi otelin holünde sabırsız adımlarla bir aşağı bir yukarı dolaşırken yukarıda Zorlu - Togay Heyeti mülâkatı devam etti. Togay Cumartesi günü, Geyikli hâdiselerini incelemek üzere vapurla Çanakkaleye gelen C. H. P. milletvekillerini karaya çıkartmamaya azimli demokratların başında görünecekti...

Menderes Vilâyetteki toplantıdan çıkıyor

Devletleştirme!

Çok Partili Hayatın Ondördüncü Yılında İnönü ile Mülakat

Mülâkatı yapan : Hamdi AVCIOĞLU

— Sayın Celal Bayar, C. H. P. den ayrılırken vermiş olduğu beyanatta "C. H. P. Genel Başkanı Sayın İnönünün memleketimizde kurulmasına kat'i olarak karar verilmiş olan çok partili hayatta benim deruhte etmemi arzu ettiği muhalefet vazifesi" tâbirini kullanmıştır. Böyle bir tercihe neden lüzum duydunuz?

— Sayın Celal Bayar, hazırlamış oldukları D. P. programını bana getirmek nezaketinde bulunduğu zaman kendisiyle partisi hakkında ilk görüşmemiz oldu. Hiçbir zata bir parti teşkil etmesi teklif ve telkininde bulunmadım. Sayın Celal Bayarın parti teşkil etmesinden memnun olmuştum. Bu hissimi, belki birkaç vesileyle söylemişimdir. Program hakkında ilk malûmatı alınca, geçmiş tecrübelere göre dikkat edilecek bâzı noktalar üzerinde fikirlerimi söyledim. Benim o zaman Sayın Celal Bayara endişe ile bahsettiğim mevzuları şöyle hatırlıyorum :

Din, siyasette vasıta olarak kullanılacak mı? Mektep yaptırmak hamlesine zarar gelecek mi? Ve seçim meselesi hallolunacak mı?

Benim hatırıma gelen bu mevzular üzerinde karşılıklı görüştük.

— Bize biraz çok partili hayata geçiş günlerini anlatır mısınız?

— 1938'de tekrar vazifeye geldiğim zaman , çok partili hayata girmenin kat'i bir lüzum olduğuna inanmıştım. İlk günlerde üniversitede ve muhtelif vesilelerle söylemiş olduğum sözlerden bu fikrim anlaşılabilir. İkinci Dünya Harbi fiilen biter bitmez 1945 Mayısında ve 1945 B. M. M. açış nutkunda bir muhalefet partisinin eksikliğini açıkça ilân etmiştim. İlk devre şöyle geçmiştir: 1945'de Kalkınma Partisi teşekkül etmişti. Fazla ilerlemiyordu. Geçmiş muhalefet partileri tecrübelerinin bıraktığı hayal kırıklığı ruhlardan çıkarılamıyordu. Demokratik hayata geçmek kararımızın ciddiyetine inanılmak için oldukça zaman geçmiştir. D. P. nin kurulmasından sonra da endişeleri yenmek için uzun müddet sabır ve yardım göstermemiz lüzumlu olmuştur. Kararın dönülmez tabiatta olduğu anlaşıldıktan sonra, gittikçe artan bir siyasi cesaret havası yayılmıştır. Ölçülerin kaçtığı, sabırların tükendiği devreye gelmiştik. 1947 hakiki bir buhran noktasıdır. Ümitsizlik aşikâr bir hale geldiği zaman 12 Temmuz Beyannamesiyle demokrasi hayatının yerleşmesi için kat'i tedbir tarafımızdan alınmıştır.

— Çok partili hayata geçiş 14 yılı buldu. 14 yıl sonra bugün Devlet Radyosundan Muhalefetin gayri meşru olduğu söylenmektedir! Görünüşe bakılırsa 14 yıldır, galiba pek fazla yol almadık. Ne dersiniz?

— 14 yıldır pek ehemmiyetli bir yol aldık. Bizde eski demokrasi tecrübeleri, eski hürriyet tecrübeleri üç dört aydan fazla sürmemiş idi. Şimdi 14 üncü yıldayız. Bu, milletçe büyük bir başarıdır. Bundan başka 1876' da. 1908' de ve Cumhuriyetin başında hürriyet ve medeniyet rejimine heves eden idealistlerin sayısı, sayılacak kadar azdı ve geçmiş teşebbüslerin hiç birisi halk kütlesine yayılmamıştı. Şimdi idealistler yüzbinlerce yetişmiş ve demokrasi hayatı en kuytu köylere kadar yayılmış ve yerleşmiştir. Çok ehemmiyetli bir yol aldık. Milleti demokratik hayattan mahrum etmeye hiç kimsenin gücü yetmiyecektir. Muhalefetin gayri meşru olduğunu düşünmek Türk milletinin hürriyet ve medeniyet rejimine hakkı ve istidadı olmadığını sanmaktır. Böyle bir sanış haksızdır ve tehlikelerin hepsine maruzdur.

— Çok partili hayata geçiş şüphesiz birçok sarsıntılara, bâzı zikzaklara sebep olacaktı. Bunda hiç şüphe yok... Fakat çok partili hayatın, Kurtuluş Savaşının ilk günlerinden beri milletçe gaye edindiğimiz "Batı medeniyeti dâvası"nı ciddi şekilde tehlikeye attığını düşünenlerin sayısı gittikçe çoğalmaktadır. Çok partili hayatın bu bakımdan tesirleri ne olmuştur?

— Batı medeniyeti dâvası, şimdiye kadar idealist iktidar sahiplerinin teşebbüsüydü. Eski bir fikre göre, Türk milletine adaletli istibdat devri uygun düşerdi. 1945'te girdiğimiz yeni hayat tarzı medeniyet ve hürriyet dâvalarını milletin öğrenmesine ve benimsemesine yol açmıştır. Bu devrede geçen zikzaklar, hazır olmıyan muhitimizin içine girdiği zaruri tartışmalardır. Bu tartışmalardan şimdiye kadar esaslı bir zarar görmedik. Aksine, zikzaklar dâva sahibi idealistleri cesaretlendirmekte, vazifeye çağırmakta ve nihayet müsbet neticeler ve başarılar alınmaktadır. Geri hareket heves ve gayretlerine kadar hararetle çıkarsa çıksın yıpranıyor ve asıl dâva korunuyor ve ilerliyor. Benim görüşüm budur.

— Demokratik hürriyetler kaldırılırken, orman yakma hürriyeti, keçileri ormana salma hürriyeti, çalışmadan kazanma hürriyeti, okumama hürriyeti, millete yalan söyleme hürriyeti alabildiğine gelişmektedir. En mühimi bir ideal buhranı cemiyete hâkim olmaktadır. Gözün gördüğü manzara budur. Siz ne düşünüyorsunuz?

— Gözün gördüğü manzara hakkında ne düşündüğümü söyledim. Sarsılmaz kanaatım temelsiz bir iyimserlik değildir. Yeni hayat tarzının millete mal olması, dâvanın asıl çaresidir. Gördüğümüz, millet hürriyet dâvasını benimsemiştir. Tartışmalardan yeni bir azim ve ümit doğmaktadır. Milletin şuurunda ve imanında kemale doğru ilerleme elbette zahmetsiz olamazdı. Şimdi bu benimsemenin hoş olan ve olmıyan safhalarından imtihan vererek geçiyoruz.

Söylediğiniz yakma ve yıkma ve demagoji manzaraları zaruri olarak geçirmekte olduğumuz hastalıklardır. Milletçe selâmetimiz, bu hastalıkların mutlaka yenilmesine bağlıdır. Ben, büyük milletimizin mânevi sahada sağlığını kurtarıp selâmete ereceğine, hastalıktan nimet bekliyen zihniyetleri her halde yeneceğine inanmış bir adamım. Bütün bu manzaralardan sonra, 1945'te verdiğimiz kararda en ufak bir sarsıntı ruhumda asla duymamışımdır, asla duymamaktayım.

— Şüphesiz demokrasiye inanmış, bambaşka bir gençlik yetişmiştir. Fakat cemiyete hâkim olmaya başlıyan hava, ideal buhranı gençliğe de tesir etmiyecek midir?

— Elbet buhran gençlikte de tesir edecek köşeler bulacaktır. Bu bir tabiat hâdisesidir. İnsaf ile düşünürsek ve gençliğimizin milletin hayat cevheri olduğunu göz önüne alırsak, gençlik, Atatürk inkılâplarına ve onların ilham ettiği medeniyet ve yükselme idealine sahip ve sâdık olacaktır.

— Galiba her şeyden evvel, bu ağır atmosferi, bu ümitsizlik havasını değiştirmek lâzımdır. Sosyal ve iktisadi sahalardaki tahribat ancak yeni bir manevi hava içinde tamir edilebilir. Ümitler C. H. P. dedir. Bu yüzdendir ki C. H. P. yi çok çetin bir vazife beklemektedir sanırız. Acaba siz durumu nasıl görüyorsunuz?

— C. H. P. çok çetin bir vazife içindedir. Gelecekte vazifesi de bu tabiatte olacaktır. C. H. P. medeniyet ideallerini tahakkuk ettirmek iktidarında, cesaretinde vazifesinde ve kat'i kararındadır.

— D. P. iktidarının muvaffakiyetsizlik sebeplerinden biri de en imkânsızı vaadetmek, fakat en ufak hazırlık yapmamak olmuştur. Yarın çok ağır vazifelerle karşılaşacak olan C. H. P. iktidara hazırlanmakta mıdır?

— Her gün, bizim hazırlığımıza yeni bir unsur eklemekte ve ışık tutmaktadır. Geçmişte iyi işler yapmış olan C. H. P., gelecekte daha iyi işler yapmak için ciddi olarak hazırlanıyor. Bu hazırlığını tatbik etmek imkânını bulduğu vakit, millet demokrasinin kabul ettiği müddet zarfında başarılı neticeleri görecektir.

Yeşil ışık yanmadı

Devletleştirilmiş parti toplantılarına, İtalyan Başbakanının ziyaretinin ve Bindelberg Konferansının araya sıkışmasına rağmen devam edildi. Cumartesi sabahı Menderes, Rockfeller ile birlikte Bindelberg Konferansındaydı. Genel İdare Kurulu üyeleri onsuz toplandılar. Fakat çok geçmeden Menderese ihtiyaç hasıl olmuş olacak ki Benderlioğlu ve yeni Başbakanlık Özel Kalem Müdürü Arif Özgen 0021 numaralı otomobille meşhur Çınar Oteline gittiler. Dönüş 0073 plâkalı siyah Cadillac ile oldu.

D. P. Genel Başkanı Menderes, Saat 12.50 de beraberinde D. P. Meclis Grupu Başkanı Atıf Benderlioğlu ve -iktisatçı Memduh Yaşa ile takviyeli- Başbakanlık Basın Müşaviri Burhan Belge olduğu halde Vilâyete geldi. Zorlu, 0073'ü yeşil-beyaz boyalı ve "İstanbul Hususî" plakalı bir otomobille geriden takip ediyordu. Emin Kalafatın da katıldığı Genel İdare Kurulu toplantısı, her zamanki gibi "İktidar yolunu C. H. P. ye kapamak üzere alınacak tedbirler" üzerinde döndü. Milletvekilliği adaylık yönetmeliğinin ıslahı, Vatan Cephesi ocakları meselesi, C. H. P. nin tutumu ve basın meselesi gedikli mevzulardı.

"İhtisas" komisyonları, Genel İdare Kurulunun direktiflerinin ışığı altında bu mevzular üzerinde çalışıp duruyorlardı. Basın ihtisas komisyonuna İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedikin de dahil bulunduğu rivayet olunuyordu.

Esat Budakoğlu

En çetin rakip

Kantarın Topu Oynamaya Görsün

Eğer Zafer gazetesinde Adviye Fenik, düpedüz, imzasıyla, güllerler mi gülmezler mi diye bir düşünceyi hatırına getirmeksizin yazmasıydı, inanmak dahi kabil olmazdı: İktidar, bazı gazetelere, Krutçefin Amerikayı ziyaretine İtalya Başbakanının İstanbulu ziyaretinden -Neden İstanbul? Türkiye Cumhuriyetinin başkenti artık Ankara değil mi?- fazla ehemmiyet verdi diye kızmıştır! Hattâ Eisenhower - Krutçef karşılaşmasına ait resimleri, niçin söylememeli, gayet iyi bir gazetecilik yaparak hususî surette getirten ve bunları mesleğin gerektirdiği sütunlarda neşreden bir gazeteye -Yeni Sabah'a- D. P. ocak ve bucak başkanları protesto telgrafları çekmişler.. Bunlara "Gençlik adına" katılanlar da olmuş.

İnsaf!

Bugünün değil, bu ayın değil, bu yılın değil, harb sonrasının en büyük siyasi hâdisesi cereyan ediyor. Bütün dünyanın gözleri Amerikaya çevrilmiş. Yeryüzünün dört köşesinden binlerle gazeteci vakayı tesbit için koşuşmuşlar. İlk gün Newyork'a gelen muhabir adedi bir rekor teşkil ediyor. Eğer Türk okuyucusu için bir hiddet sebebi varsa bu, o muhabirlerin arasına zengin gazetecilerimizin temsilci göndermemiş olmasıdır.

Ama hayır! Adviye Fenik ve ideal arkadaşları hiddet içindedirler, hattâ ithamlar savurmaktadırlar. Bu, komünist propagandasına âlet olmakmış! Öyleyse, yandı meşhur New-york Times.. Zira talihsiz gazete, birinci sayfasını ve çarşaf çarşaf iç sayfalarını hep bu hâdiseye ayırmış. Adviye Fenikin pek ehemmiyetli bulduğu diğer ziyareti ise pas geçmiştir.

Mesele, bir zihniyet meselesi olarak ehemmiyetlidir. Herkes bilmektedir ki yükselen sesi eli değnekli bir orkestra şefi idare etmektedir. "Kıbrıs meselesinden bahsetmiyeceksiniz" diye emir alan D. P. ocak ve bucak başkanlarının kendiliklerinden harekete geçebileceklerine kim ihtimal verebilir?

Ne günlere kaldık Yarabbi, ne günlere kaldık? Neler mesele yapılıyor, neler silâh diye kullanılıyor, hangi vasıtalar mubah sayılıyor...
Eee, kantarın topu bir kere yerinden oynamağa görsün.
Haydi beyler, hanımlar, biraz daha gayret!

Krutçefin Amerikada "Rusların ne dinliyeceğini Sovyet hükümeti tâyin eder" dediği gibi siz de "Türklerin ne okuyacağını biz tâyin ederiz" desenize..

Cumartesi toplantısının en büyük hususiyeti, akşam üzeri saat 5'e doğru Menderesin ayrılması. Menderes ayrıldıktan sonra Sayın Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın Vilâyete gelmesi oldu. Uzun müddetten beri bir araya gelmeyen Bayar ve Menderes, İtalyan Başbakanının ziyareti dolayısiyle vuku bulan protokol icabı karşılaşmalar sayılmazsa, bu sefer de yüzyüze gelmediler. Bu, aylardır bekleyen bazı Bakan adaylarını pek üzdü Zira Başbakanın hazırladığı bir adaylar listesinin Cumhurbaşkanında, Cumhurbaşkanının tavsiyelerini bildiren bir listenin de Başbakanda beklediği kanaatındaydılar. Durum beklemenin uzun süreceğini gösteriyordu. Mamafih yeşil ışık yansa bile, D. P. Genel Başkanını iyi tanıyanlar, Meclisin açılmasına yakın günlerde Kabinedeki beş boş koltuğun doldurulmasını "mevsimsiz" saymaktadırlar. Zira yaz tatilinin sonuna doğru D. P. Grupu içinde daima bir kımıldama olur. Parti bünyesinden gelen ihtilâflar, Meclis Başkanlığı, başkan vekilleri ve idareci üyeler seçimlerinde kendini gösterir. "Yaylacılar" liderlerin seçtirmek istedikleri adaylara rey vermiyeceklerini söylemeye başlarlar. Hattâ kendilerine göre bazı adaylar da tesbit ederler. İşte bu mevsim, karşılıklı tâviz verme mevsimidir. Genel Başkan, Grup toplantısına bir gün kalıncaya kadar bekler, işlere hiç müdahale etmezmiş gibi görünür. Şikârının bütün hareketlerini geriden geriye kontrol eder. Muhaliflerin'n bütün plânlarını öğrendikten sonra harekete geçer. Muhalif grup adaylarına tâviz vermeye başlar. Tâviz de kâr etmezse, geçen yıl Şem'i Ergin meselesinde olduğu gibi onları beyanat vermeye zorlar...

Kabinedeki boş koltuklar, bu günlere saklanmaktadır. Meclisin açılmasına yakın tabiî Meclis Başkanı adayı Koraltanı kolay hedef seçen "yaylacılar", mukabil bir aday çıka-

rırlarsa, boş koltuklar ona ve etrafındaki seçkin "yaylacılar"a teklif edilecektir. Teklifin kabulü halinde de muhalif grup içinden çözülüverecektir. Taktik budur. Bu taktiği tecrübeyle öğrenen "yaylacılar", bu yıl mukabil tedbirlerle ortaya çıkmak kararındadırlar. Ankarada Dikmen Kooperatifi evlerinde başlayan ve Meclis Başkanlığı etrafında dönen yayla toplantılarında bu tedbirler görülmeye başlamıştır.

Koraltan aleyhtarları, koltuk câzibesini önlemek ve son dakikada yaya kalmaktan kurtulmak maksadıyla, adaylarını Kabine içinden seçmeye gayret etmektedirler. Âsi grup, İzzet Akçal ve Esat Budakoğlunun isimleri üzerinde durmaktadırlar. Bu iki isimden biri tercih edilecektir. Aday, muhtemelen Budakoğlu olacaktır. Zira İzzet Akçalın son günlerde kendisini iç politika münakaşalarının içine atması, adaylık şansını zayıflatacağa benzemektedir. Esasen Menderes de mutedil tanınan İzzet Akçalı bakan yaparken grupa "Bakın, mutedil olarak tanınan insanlar vazife aldıkları zaman nasıl aslan kesiliyorlar" demek istemektedir. Hükümet sözcülüğüne tâyini beklenen Akçal Adalet Bakanlığı gibi son derece nazik bir koltukta oturmasına rağmen, hiç değilse klâsik kongre hatipliği yapmaktan kaçınmasını bilmiştir.

Protokol

Yaşasın trafik!.

Nasihatten -hem de en sert cinsinden- başka bir şey vermeyen nâzır Erhard'ın ziyareti, Türkiye çapında bir hâdise haline geldiği halde, Haziranda 50 milyonluk bir kredi anlaşmasını imzalayan İtalyan Hükümetin başkanının Türkiye ziyareti sönük geçti. İstanbul halkı, ancak misafirlerin geçeceği yolların saatlerce evvel trafiğe kapanması dolayısıyla güzide ecnebilerin memleketimize geldiğini anladı. Gerçi dost İtalyan devlet adamlarına İstanbulda kaldıkları üç gün zarfında, Dolmabahçe, Beylerbeyi, Yıldız Saraylarında ve Umur yatıyla Boğaz gezilerinde mûtat Saray misafirperverliği gösterildi. İtalyanlar Türk devlet adamlarıyla, Napoli yerine Başşehir Romada karşılaştıkları halde, Saray şehri İstanbul, başşehir Ankaraya tercih edildi. Ama gayretlere rağmen, ziyaret sönük kaldı.

İtalyan Başbakanı Segni ve Dışişleri Bakanı Pella, hususi bir uçakla Salı gecesi Yeşilköye geldiler ve Başbakan Menderes tarafından karşılandılar. İki başbakan, hava meydanında Anadolu Ajansının tâbiriyle "samimî surette karşılaşarak musafahada bulundular." Sonra Menderes, misafirlerini Hilton Oteline kadar götürdü.

Ertesi sabah 9 da Dolmabahçede defteri mahsusu imzalayan Segni, Taksim Âbidesine çelenk koydu ve saat 10 da Vilâyete Menderesi ziyarete geldi. Arabaları, trafik polisleri tarafından saatlerce evvel tutulmuş ana caddelerden geçirildi. Misafirler, vasıtasızlıktan kalabalıkların yollara döküldüğü, çok hareketli ve hararetli bir İstanbul gördüler.

Parlak bir sonbahar seması altında, Cağaloğlundan Sirkeciye inen geçitlerin kapatılması yüzünden, Vilâyetin önüne toplanan kalabalık, iktidardakilere gurur verdi.

Vilâyette İtalyanlar ile ciddi müzakereler yapıldı ve bu ciddi müzakereler perşembe günü Umur yatıyla Boğazda yapılan gezintide de devam ettirildi. İtalya Sefirinin Boğaz müzakerelerini müteakip Venedik sarayında verdiği öğle yemeğinde kahveler içilirken, tekrar ciddi meselelere dönüldü.

Boş baklava tepsisi

İtalyan Başbakanı ve Dışişleri Bakanının Türkiyeyi ziyareti, Müşterek Pazara katılma ve O.E.C.E.'den yardım taleplerinde bulunulduğu bir sırada mühimdi. Cumhuriyet Hükümeti, İtalyanın bu iki meselede, kendisini destekliyeceğini kati şekilde taahhüt etmesini istiyordu. Erhard'dan da aynı taleplerde bulunulmuştu. Ne varki Erhard buna yanaşmamış ve tetkikini bile reddettiği meşhur üç yıllık yatırım programını -Alman ajansının bildirdiğine göre- desteklemeye taahhüdüne hayır demiştir. Ama aynı Erhard geçen haftanın sonunda Yunanistana 50 milyon dolar kredi açmayı -ki ayrıca 100 milyon dolarlık bir kredi daha verilecektir- kararlaştırmıştır.

İtalyanlar, hiç şüphesiz, Erhard'dan çok daha az "iktisadî" düşünmektedirler. Ama onlar da yalnız değillerdir. Nitekim 50 milyon dolarlık İtalyan Kredisi dolayısıyla O.E.C.E.'deki İtalyan delegasyonu, tek taraflı hareketi yüzünden diğer delegasyonların şiddetli tenkitlerine muhatap olmuştur. Bu şiddetli tenkidler, İtalyayı, Türkiye ile münasebetlerinde çok taraflı çerçeveyi bozmamaya zorlamaktadır.

Nitekim, Resmî Tebliğ ve Başbakan Segni'nin basın toplantısı, bu çekingenliği gün gibi ortaya koydu.

Basın toplantısı Perşembe günü akşam üzeri Hiltonda yapıldı. Başbakan Segni ve Dışişleri Bakanı Pella koyu renk elbiseler giymişlerdi. Ciddi idiler. Segni çok kısa konuştu ve gazetecilerin suallerine çok kısa cevaplar verdi. Ama ne demek istediğini anlamak zor değildi. Segni, üç yıllık yatırım programı mevzuunda sorulan bir suale "üç yıllık yatırım programı halen tetkik edilmekte olan bir mevzudur" cevabını verdi. Müşterek Pazar meselesinde de "müzakereler yapılmaktadır. Şimdilik buna ilâve edilecek bir şey yoktur" demekle yetindi. Halbuki Erhard bile, hiç değilse basın toplantılarında, bu iki mevzuda çok daha cömert davranmıştı! Gazetecilerin "yeni vardım var mı?" suali de "az gelişmiş memleketlere yardım mevzuuna umumi surette temas ettik" tarzında geçiştirildi. Baklava tepsisi boş gelmişti. Resmî tebliğ de bu boşluğu aksettirmekten başka bir şey ifade etmiyordu. Tebliğde ne yatırım programına, ne de Müşterek Pazar meselesine yer veriliyordu!

Trafiğe kapatılan köprüde vasıtaların hali

Güzide misafirler şerefine...

Menderes - Prens Bernhard
Bir yeni dost daha

Kongreler

Çınarda gizlilik

Geçen haftanın sonunda, Cuma günü sabahı, Yeşilköydeki Çınar Otelinin kapıları tutulmuş, içeriye kuş bile uçurulmuyordu. Kapıdaki siviller, bilhassa gazetecileri ve fotoğrafçıları, sâri bir hastalık mikrobu gibi "zararsız" hale getiriyorlar; bâzen safiyetle sorulan "içerde neler oluyor, ne var?" sualine kısaca şu cevabı veriyorlardı: "İyilik, sağlık!"

Sivil polislerin muvaffakiyetle korudukları otel kapısından içeri sızamıyan gazeteciler, mahiyeti itibarıyla "meşhurların yiyip içip sohbet ettikleri" bu toplantıya fazla ilgi göstermekten vaz geçtiler ve arada bir, otelin 738693'den başlayıp 738697'ye kadar seri halinde devam eden telefonuna elatarak resepsiyondan haber sordular. Her defasında aldıkları cevap şu oldu: "Affedersiniz, bir şey söylemeğe mezun değilim!"

İçerde ise, cidden, dünyanın "iyiliği ve saadeti" üzerinde müzakereler, münakaşalar cereyan ediyordu. Dünyanın her tarafından gelmiş 70 kadar şahsiyet -ki bunların arasında NATO Genel Sekreteri Spaak, Hollanda Kraliçesinin eşi prens Bernhard, Belçika Ulaştırma Bakanı Segher, Hollandanın eski Dışişleri Bakanı Kressens, yüksek rütbeli NATO subayları, New York Times'ten Sulzberger, D. Rocfeller, Menderes ve Zorlu da vardı- dünya sulhüne hizmet maksadıyla başbaşa vermişler, akademik bir fikir teatisine girişmişlerdi. Bu resmi bir toplantı değildi, varılacak neticelerin pratikte her hangi bir faydası yoktu. Çeşitli memleketlerden gelerek bir araya toplanmış politikacı, iktisatçı, gazeteci, asker yüksek şahsiyetler, kendi mesuliyet mevilerinin dışında yaptıkları ve her sene dünyanın bir köşesinde tekrarladıkları bu toplantılarda, serbestçe fikirlerini, müşahede ve endişelerini söylüyorlar, eski tâbiri ile "müdavelei efkâr" yapıyorlardı. Bu toplantılara "Bilderberg grupu" deniliyordu. Şimdiye kadar 7 toplantı yapan Bilderberg grupu, ismini Hollandanın küçük bir köyünden alıyordu. Bu yılki toplantılara Prens Bernhard riyaset ediyordu. Aynı zamanda iyi bir sportmen olan Prensin, İstanbulda yapılan Beynelmilel atlı müsabakaları açmak için geleceği rivayetleri, gizliliğine bilhassa dikkat edilen Bilderberg toplantısının maskelenmesine yardım etmişti. Çınar otelinde ağırlanan misafirlerin "rahatsız" edilmemelerine titizlikle riayet ediliyordu. Bir müddet evvel, gazetelere verilen bir ilânla Çınar Otelinin, bâzı dahilî değişiklikler sebebiyle, 16 - 22 Eylül tarihleri arasında kapalı bulunacağı "sayın müşterilere" bildirilmişti. Halbuki, mesele, bu tarihler arasında, otelin, Dışişleri Bakanlığı tarafından kapatılmasından ibaretti. Dışişleri, otelin diğer müşterilere kapalı kaldığı her gün için, Çınara 46 bin lira gibi çok mütevazi bir ölü mevsim ücreti ödüyordu.

Para, para, para...

Münhasıran "mânevi" meselelerle iştigal eden Bilderberg'çileri Çınar Otelinde toplamayı Türk Dışişleri Bakanlığı büyük bir muvaffakiyet sayıyordu, gerçi bu gündeliği 46 bin liraya malolan "manevi bir yatırım" dı. Fakat mânevi yatırımlar da bir gün maddi meyvalar verebilirdi. Bilderberg'çiler, Batı hükümet ve iş çevrelerinde tanınmış son derece nüfuzlu adamlardı. Onlarla yakın dostluk, Batı çevrelerinde Türk tezlerinin nisbeten daha iyi anlaşılmasına yarayabilir, çekingen hususi sermayenin Türkiyeye gelme cesâretini arttırabilirdi. Bu sebeple Cumhuriyet Hükümeti bu toplantıya çok büyük bir ehemmiyet verdi. Cumartesi sabahı bizzat Menderes, daha az manevi parti meselelerinin konuşulduğu D.P. Genel İdare Kurulu toplantısına gitmezden evvel, dünyanın "iyiliği ve saadeti" için bir araya gelen seçkinler arasına katıldı.

Gelecek ay yapacağı Amerika turu da, Menderese Kasım Gülekten çok daha fazla güzide ecnebi dosta sahip olmak imkânını verecektir.

Denizcilik

Yeni armatörler

Geçen hafta, denizcilikle alâkalı çevrelerde dolaşan bir "bomba" haber, Armatörlerimizin yüreklerini ağızlarına getirdi. Haber şuydu: "Şeker Kralı" Hayri İparın oğlu Ali İpar, Amerikada bir ticari filo düzüyordu. Filo hakkındaki ilk haberler, kıskançlık uyandıracak derecede parlaktı. Öğrenildiğine göre, İpar daha şimdiden, Liberty tipi, her biri on bin tonluk altı şilebe aile mensuplarının isimlerini vermişti. Bunlar, "Nezihi İpar", "Virjinia İpar", "Şaziye İpar", "Muazzez İpar", "Mehmet İpar" ve "Saadet İpar" dı. Bir de ayrıca 20 bin tonluk tanker a-

— ÜSTÜNDE KALEM ÇIKTI HA? YÜRÜ KARAKOLA...

lınmıştı ve onun ismi de "Hayri İpar" dı. Türk armatörler, İpar ailesinin ne derece kalabalık olduğunu bildikleri için endişe duyuyorlar ve filonun daha da büyüyeceğine dair haberlere bunun için inanıyorlardı. İstanbulda derhal bir telâş başlamıştı. Herkes birşeyler öğrenmek için çırpınıyordu. Neticede şu istihbar edildi: İstiklâl caddesinde, Tünele giden istikamette sol tarafta bulunan büyük Mısırlı Apartmanının üst katında hazırlıklar başlamıştı. Bu Apartmanı, bir müddet evvel Ali İpar almıştı ve şimdi üst katta, İpar filosunun idare merkezi kuruluyordu. Yani kısacası, İparlar denize açılıyorlardı.

Diğer hevesliler

Bütün dünyada hissedilen navlun krizi sebebiyle ticaret filolarının liman ağızlarında demir atıp birbirlerine borda verdileri bir sırada, Türk zenginlerinin gemi sahibi olmak hususunda âdeta birbirleriyle yarışa kalkmaları, dikkat çekiciydi. Yeni Armatörler listesine, "Çiftkurt" firmasının da yazılmak üzere olduğu şayi olunca -Maliye Bakanı Hasan Polatkanın refikaları Çiftkurt ailesine mensuptur- geçen hafta bir eski armatör: "Artık bize iş kalmıyor!" dedi. Bunu söylerken, armatörler arasındaki rekabetten filân korkmadığını ilâveyi unutmuyordu. Memleketin dış ve iç ticaretinin son derece buhranlı bir hale girdiği, bu buhrandan sıyrılma ümitlerinin bir hayli vâdeli olduğu bir devrede, yeni filolar düzülmesi, zaten sıkıntıda olan eski armatörler için endişe mevzuu oluyordu. Gerçi alınan gemiler ucuzdu -230-250 bin dolar-, eskidikleri ve klâs almaları güçleştiği için, yabancı armatörler, ellerinde kalan bu gemileri, ilk müşteriye ve koparabildikleri fiyata satıyorlardı. Limanlarda bağlayıp, fil besler gibi "Liberty" besliyeceklerine, ellerinden çıkarmayı kâr sayıyorlardı. Bu "beleşi" kaçırmamak istiyenler, sonra, ucuz ucuz aldıkları gemilerle ne işi yapacaklardı?

Amerikan yardımı

Öğrenildiğine göre, İparlar, Liberty'leri, Yunan asıllı bir Amerikalı Armatör olan Klukundulis'ten almışlardı. Ali İparın bu kadar kalabalık bir filo ile ne taşıyacağı da öğrenilmişti. Amerikada birikmiş bir hayli yardım malzemesi vardı ve yarısı yabancı, yarısı yerli armatörler tarafından taşınacak bu navlunun Türklere isabet edenen hissesi bir hayli büyümüştü. Önce iş, Denizcilik Bankasına verilmişti. Banka kâfi miktarda gemi tahsis edemeyince, bu navlunu taşımak bir mesele olmuştu. Diğer armatörleri, ellerindeki eski ve süratsiz teknelerle bu hatta çekmek imkânsızdı. Zaten en kabadayısı iki üç tekneye sahip bulunan armatörleri bir araya getirip, onları çalıştıkları hatlardan çekmek ayrı bir meseleydi. Ali İpar, ortada taşınacak yük olduğunu, fakat gemi olmadığını görmüştü. Amerikadaki Türk misyonu başkanı Nihat Ali Üçüncü ile yaptığı temaslar, cesaretini arttırmış ve büyük bir cesaretle, Liberty'lerin üzerine hücum etmişti. Nasıl olsa, İktisadi vaziyetimiz kolay kolay düzelecek gibi değildi. Nasıl olsa, Amerikan yardımı devam edecek, buğdayından tavuk etine, yağından peynirine kadar tonlarca madde kalkınan Türkiyeye gönderilecekti. Denizlere boşuna mı açılıyorduk? Üstelik, Amerikan yardım malzemesinin navlun ücreti 25 dolardı. -Normal navlun ücretlerinin 2,5 misli-. Yani 10 bin tonluk bir Liberty'ye, dev adımlarıyle ilerliyen Türkiyedekilerin ekmek

KÖPÜKLÜ SULARDA...

Fütursuzluk, günden güne D. P. idarecilerinde ikinci bir tabiat olma istidadındadır. Mantık ve aklıselime kapılarını sımsıkı kapatan D. P. de, artık gülünç olma endişesinden tek zerre dahi kalmamıştır. Tahammülsüzlük, hırçınlık ve kurusıkı tehditlerle göz yıldırma gayretinde "ses duvarı" çoktan aşılmıştır. İktidar rotatifleri, Anadolu Ajansı ve bilhassa Devlet Radyosu, D. P. nin hiç de sıhhatlilik sayılmayacak bu yeni ruh haletini, âdeta milletin gözüne sokmak için seferberdir. Bu trajî-komik manzaranın aklıbaşında demokratları pek [illegible]ldüğü muhakkaktır. Fakat yukarıdakilere, bu acı hakikatleri anlatmak bir türlü mümkün olamamaktadır.

Gözdağı vermek ve tehditler sıralamak... D. P. idarecilerinin medet umdukları yegâne usul şimdi budur. Bu işe öylesine büyük bir gayretle sarılınmıştır ki neticede D. P. nin ne kadar gülünç düştüğü farkedilememektedir.

Nerenin fikirlerini yaydığı herkes tarafından pek iyi bilinen Radyo Gazetesi günlerden beri "Gayri meşru Muhalefet" sakızını çiğnemekte ve C. H. P. yi kanun hudutlarını çiğnemekle itham etmekdedir! Şimdi mantık ve aklı selimin gösterdiği yol nedir? Hiç şüphe yok ki, kanunun çiğnendiği iddia edildiğine göre, kanunun tatbikiyle vazifeli makamların harekete geçmesi, "gayri meşru" bir teşekkül olan C. H. P. nin kapatılması beklenecektir. Fakat hayır! Ne yurdun hiç bir yerinde bu mevzuda kanuni bir takibata geçilmekte, ne de C. H. P. nin kapatılmasına teşebbüs edilmektedir. Fakat Radyo Gazetesi kemali ciddiyetle 'gayri meşru Muhalefet" sakızını çiğnemekte devam etmektedir! Devamı etmektedir ve adına konuştuğu D. P. yi gülünçleştirmektedir. C. H. P. yi kapatmak... C. H. P. nin bugün milletin sevgisiyle coşup taşan bir deniz, D. P. nin ise bu denizin ortasında bir "hayırsız ada" haline geldiğini görmiyen acaba var mıdır?

D. P. nin ruh haletini teşhiste kolaylık verici diğer bir misal de, C. H. P. milletvekillerinden müteşekkil bir heyetin Geyikli hâdiselerini tahkikle vazifelendirildiğinin duyulması üzerine, Anadolu Ajansı marifetiyle açığa vurulan vehimli hassasiyettir. Anadolu Ajansının bu mevzu ile alâkalı olarak bültenine aldığı açıklama, zihniyet bakımından korkunç olmaktan çok gülünçtür. C.H.P. milletvekillerinin Geyikliye gidip incelemeler yapması ile -nasıl bir mantıkla bilinmez- Meclis tahkikatı arasında rabıta kurulmakta ve şöyle denilmektedir.

"Meclis nizamnamesi dışında her hangi bir mebus veya mebus heyetinin her hangi bir hâdise hakkında tahkikata tevessül etmesi asla bahis mevzuu olamaz. Büyük Millet Meclisi dahilî nizamnamesi, Mecliste her hangi bir tahkikat yapabilmesi için yine Meclisce karar verilmesi ve tahkikatı yapacak olan heyetin de Meclis tarafından seçilmesini, yani bir anket parlamanter kararının Büyük Millet Meclisince alınmasını âmirdir. Bunun dışında hiç bir suretle tahkikat yapılamaz. Memleketimizin her yerinde kanuni merciler mevcuttur ve yapılacak muameleler keza kanunlarla tâyin edilmiş bulunmaktadır. Binaenaleyh, böyle bir tahkikat asla tecviz edilemez. Kanuni merciler vazifelerini yaparlar. Bu itibarla bir tahkikat bahis mevzuu olamıyacağına göre, buna tevessül edildiği takdirde, netice ve mesuliyetin müteşebbislerine ait olacağını, alâkalıları vaktinde haberdar etmek bakımından, bildirmeye Anadolu Ajansı vazifeli kılınmıştır".

Şimdi gülünç bir tehditle biten bu açıklamaya karşı, milletvekillerinin bilhassa yurt içinde diledikleri yere gitmek, arzu ettikleri mevzuu incelemek, gereken kimselerle konuşmak hakkına sahip oldukları Anayasa hükümlerine [illegible] söylenebilir. Fakat böyle bir hareket, bu perişan fikirlere lâyık bulunmadıkları bir saygı göstermek olmaz mı?

Meselenin ehemmiyetli tek tarafı, D. P. idarecilerinin nasıl çaresiz kuşkular içinde çırpındıklarını ortaya koymasıdır. Bu çaresizlik yüzündendir ki gülünç olmak bile göze alınmaktadır. C. H. P. nin büyüyen kudreti karşısında duyulan korkular, karanlıkta yalnız kalmış çocuğun şarkısı gibi, tehditler hâlinde meydana çıkarılmaktadır. Ecnebi iktisatçıların "millî istikrar programı"nı incelemesini, Amerikan generallerinden müteşekkil heyetlerin Adalete intikal etmiş hâdiseler hakkında tahkikat yapmasını olağan sayan zihniyet C. H. P. milletvekillerinin Anayasadan aldıkları selâhiyetleri kullanması karşısında akim kabul etmiyeceği bir şiddet -ve gülünçlük- ile köpürmektedir.

yapacakları buğdayı yüklendiniz mi, 2-2,5 milyon Türk lirası navlunu cebe atıyordunuz ve "fırtına da olmazsa" bu Atlantik seyahatine doyamıyordunuz...

Basın

Hürriyet anlayışı!..

Geçen haftanın ortasında Perşembe günü, C. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek'in erkenden İstanbul Gazeteciler Cemiyeti kapısından girdiğini görenler şaşırdılar. Gülek, acaba bu ziyareti niçin yapıyordu? O akşam üstü, Anadolu Ajansı muhabiri Barbaros Baykara için bir takrir hazırlanıp altını imzalayan bâzı cemiyet mensupları -ki hepsi Anadolu Ajansında veya iktidar gazetelerinde çalışıyorlardı- bir hayli sinirlendiler. Ziyaret maksadı kendilerine "Gülek, takrire imza koyanların kimler olduğunu öğrenmek istemiş" şeklinde duyurulmuştu. Bu, oldukça garip bir tefsirdi. Gülek Geyikliden İstanbula döner dönmez bir basın toplantısı tertip etmişti. Bu toplantıya, bilindiği gibi Anadolu Ajansının muhabiri de girmek istemiş, fakat kendisine, bizzat Genel Sekreter tarafından "biz Anadolu Ajansını davet etmedik "bizim size söyleyeceklerimiz yok" denilmişti. Bu, hiç şüphe yok, üzücü bir tutumdu ve bâzı reaksiyonlar görmesi ve İktidar tarafından bu reaksiyonların istismar edilmesi tabiî bir neticeydi. Ne taraftan gelirse gelsin, Gazeteciler Cemiyeti vazifeye dâvet takriri de şaşılacak bir hâdise değildi.

15 imzalı takrir, Gazeteciler Cemiyeti İdare Heyetinin Çarşamba günü yaptığı toplantısında görüşüldü. Barbaros Baykara mesleğin müptedisiydi ve Cemiyet üyesi değildi. Buna rağmen, onun şahsında, bu hareketle, haber alma hürriyetine set çekildiği anlayışı, bütün İdare Heyeti mensuplarına hâkimdi. Genel Sekretere bu hareketinin uyandırdığı üzüntünün, şahsî bir mektupla bildirilmesi müzakere ediliyordu. Ancak bir başka hâdise daha vardı: Ulus Gazetesinin muhabiri Ayhan Yetkiner Geyiklide mesleğini icra ederken adamakıllı dövülmüştü. Ama nedense Cemiyet üyesi olmayan Barbaros Baykara için bâzı üyeler harekete geçtikleri halde, diğer hâdisede kimse kılını kıpırdatmamıştı! İdare Heyeti toplantısında bu nokta üzerinde de duruldu ve her iki meselenin de aynı zamanda müzakeresi kararlaştırıldı. Çarşamba günü münakaşalar uzayıp bir neticeye varılamayınca çalışmanın devamı ertesi güne bırakılmıştı. İşte o akşam, bir çok gazetecilerle "yakın dostluğu olan" Gülek, Gazeteciler Cemiyetinde konuşulan mevzuu öğrenmiş ve ertesi sabah erkenden cemiyeti ziyarette fayda görmüştü. Gülek geldiğinde İdare Heyeti henüz toplanmamıştı. Cemiyette hazır bulunan gazeteciler Gülekin bu sürpriz ziyaretini tabiî karşıladılar. Genel Sekreter ziyaret sebebini anlattı. İdare Heyetinin kendisi ile ilgili bir hâdise üzerinde müzakere ettiğini öğrenmiş ve izahat vermeğe, lüzum görmüştü. Nitekim bu lüzumu ifa sadedinde uzun uzun konuştu. Mutadı veçhile herkesin elini sıkıp ayrılırken, Ulus gazetesinin sahibi olduğunu hatırlatarak Gazeteciler Cemiyetine üye olmasının nasıl karşılanacağı mevzuunda bir "nabız yoklaması" yaptı.

Güleki uğurladıktan sonra İdare Heyeti bir tebliğ neşrederek Gülekin hareketinin "haber alma hürriyeti ile kabili telif olamıyacağını ve hâdiseden teessür duyduğunu" bildirdi.

Ayhan Yetkiner meselesi de, İçişleri Bakanına gazeteciyi döven mütecavizler hakkında kanunî takibata girişilmesini isteyen bir telgraf çekilmesiyle halledildi.

Refik Koraltan

Zemine uydu

Seyahatlar

Parlâmento Heyeti

Panamerikan uçağı ile Uzak Doğu yolunu tutan B. M. M. Başkanı Refik Koraltanın başkanlığındaki Türk Parlâmento Heyeti, geçen hafta Salı günü Korenin başşehiri Seul'e vardı. 12 kişilik heyet, Kore Millî Meclisinin dâvetlisiydi.

Ziyaret iyi zamana düşmemişti. Zira Türk Parlâmento Heyeti, Seul'de muvafıklı muhalifli bir Meclis yerine "dikensiz bir gül bahçesi" buldular. -Hôş, Türk heyetinde de bir tek muhtelif milletvekili yoktu ya...-. Kore Muhalefeti, Pazar günü Meclis toplantılarına boykot kararı almıştı. Muhalefetteki "demokrat" milletvekilleri "Bu memlekette demokrasi boğazlanırken Meclis çalışmalarına katılmanın ne faydası var" diyorlardı. Muhalefet lideri Yu Çin San'a göre, demokrasi inkiraz halindeydi. Bu durumda Muhalefet boykota devam edecekti.

Boykotun sebebi Cumartesi günü yapılan ara seçimleriydi. Ara seçimleri, hükümet müdahalesi yüzünden seçimden başka her şeye benzemişti... Muhalefete, ya kuklalığı kabul etmek, ya da sinei millete çekilmek kalıyordu. Muhalefet şimdilik ikinci yolu seçti. Korede daha bir buçuk ay evvel de Cumhurbaşkanı adayı idam edilmiş ve bunun yarattığı heyecan basına neşir yasağı konularak örtülmeye çalışılmıştır.

Türk Parlâmento Heyetinin Kore ziyareti, demokrasinin son kırıntılarının ortadan kaldırılmak istendiği böyle talihsiz bir devreye tesadüf etmişti. Mamafih bu durum Türk Heyetini pek rahatsız etmedi. Heyet Başkanı Koraltan, daha hava meydanında "içten gelen bir hasret giderme talihine kavuştuğunu" söyliyerek heyetin hislerine tercüman oldu. Koraltanın tâbiriyle, "iki milletin karakter ve kaderindeki müşahebet, aynı ideallere bağlılık" seyahati câzip kılıyordu. Koreli ev sahipleri de, ziyaretin câzibesini arttırmak için ellerinden geleni yaptılar. Ziyafetler, geziler birbirini kovaladı ve Seul Millî Üniversitesi Refik Koraltana "Fahrî Hukuk Doktoru" ünvanını tevcih etti.

Perşembe günü Heyet, Kore Millî Meclis Başkanı Lee'nin verdiği yemeğe dâvetliydi. O sabah çıkan amansız bir tayfun yüzlerce evi ve gemiyi silip süpürmüş, binlerce kişiyi yersiz, yurtsuz ve işsiz bırakmıştı. Fakat Meclis Başkanının ziyafeti sâkin ve dostane bir hava içinde geçti. Yemek sırasında söz alan Türk Heyeti Başkanı Koraltan "Türkiye ve Koreyi birbirine bağlıyan rabıtaları" belirten veciz bir konuşma yaptı. "Aynı ideal ve moral prensiplerinden kuvvet alan bu dostluğun, Hür Dünyanın sağlam temellerinden biri olarak devam edeceğini" anlattı.

Cuma günü Kore Cumhurbaşkanı Sygman Rhee, Türk Heyeti şerefine bir öğle yemeği verdi. Bu şahane yemek, Türk Parlâmento heyeti Başkanı Koraltana günün icaplarına uygun bir konuşma yapmak fırsatını temin etti. Koraltan çok haklı olarak "dünyanın şurasında burasında tahrip yolları ile, milletlerin hürriyet, adalet ve istiklâl içinde yaşamalarının korkunç bir tehlike altına girdiğini" açıkladı. Mamafih "korkunç tehlike"ye rağmen, Koraltan, büyük bir alâkayla dinlenen nutkunu iyimser bir şekilde bağladı: "Şu mesut topluluk içinde dahi milletin hüriyet, adalet ve istiklâl içinde yaşaması için mücadele ve mücahede eden tarihin mümtaz bir siması zâtı devletleri tarafından büyük iltifatlara mazhar olmanın bahtiyarlığı ile kendimizi öz yurdumuzda bulunurcasına derin bir vicdan huzuru içinde hissediyoruz".

Heyet, bu haftanın başında Koreden Japonyaya geçecek ve Eylülün sonuna doğru yurda avdet edecektir.

MÜŞTEREK PAZAR MESELESİ

Doğan AVCIOĞLU

Memleketimizin katılma talebinde bulunması üzerine, Müşterek Pazar, gazetelerde en çok rastlanan ve merak edilen mevzulardan biri haline gelmiştir. Müşterek Pazar nedir ve Türkiyeye ne gibi yeni ümitler getirmektedir?

Müşterek Pazar, herşeyden evvel siyasi maksatlarla, daha açık bir ifadeyle Avrupa Birliğini gerçekleştirmek maksadıyla kurulmuştur. Avrupa, İkinci Dünya Harbinin sonundan beri birleşmeye çalışmaktadır. "Bütün Batı Avrupa memleketlerini toplıyan büyük bir Avrupa mı, yoksa küçük bir Avrupayla mı yetinelim?" veya "Evvelâ siyasi birliği mi gerçekleştirelim, yoksa işe iktisadi birlikten mi başlıyalım?" tarzındaki münakaşalar, harb sonrası Avrupasına hâkim olmuştur. Muhtelif denemeler yapılmış, sayısız muvaffakiyetsizliklere uğranılmış, nadiren kısmi başarılar elde edilmiştir.

Müşterek Pazar, bu gayretlerin ve bocalamaların bir neticesidir. Pazar iktisadi yoldan başlıyarak siyasi Ufak Avrupa Birliğini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Daha büyük bir Avrupanın iktisaden yakınlaştırılması teşebbüsü -yani Serbest Mübadele Bölgesi projesi- hiç değilse şimdilik müsbet bir neticeye ulaşamamıştır. Halen Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg olmak üzere altı memleketin kurduğu Müşterek Pazarın karşısında, dışarıda kalan İngiltere, Danimarka, İsveç, Norveç, Avusturya, Portekiz ve İzlanda şartları çok daha hafif olan "Küçük Serbest Mübadele Bölgesi" kurmaya çalışmaktadırlar.

İHTİYATLI BİR TEŞEBBÜS

Altı Avrupa memleketinin siyasi bakımdan tek bir memleket haline getirmek gibi tahakkuku son derece güç ve muazzam bir gayeye erişmek için başvurulan iktisadi metodlar, gayeye nazaran çok mütevazidir. Müşterek Pazar tek para, tek kredi politikası, bir örnek iktisadi mevzuat v.s. hususlarını da ihtiva edecek tam bir iktisadi birlik teşkiline dahi gitmemektedir. Gaye, Altıları dışarıya karşı tek bir gümrük tarifesiyle korumakla beraber, üye memleketler arasında malların, hizmetlerin, insanların, sermayelerin serbestçe tedavülünü gerçekleştirmektir. Bu gaye 12-15 yıl sürecek bir intikal devresi zarfında adım adım gerçekleştirilecektir. Mamafih tam bir serbestiye gidilmemekte, üyelere meselâ sermaye ve insan mübadelesini az çok güçleştirecek tedbirler alma imkânı bırakılmaktadır. Ziraat tam bir rekabete açılmamaktadır. Sonra Müşterek Pazar Anlaşması, intikal devresinde doldurulacak sayısız boşluklar ihtiva etmektedir. Bu boşluklar ilgili hükümet temsilcileri tarafından, bilhassa intikal devresinin ilk 8-10 yılında ittifakla, bilâhare 2/3 ekseriyetle alınacak kararlarla tamamlanacaktır. Bu kararlar, Müşterek Pazarın hüviyetine büyük ölçüde tesir edecektir.

Mamafih bu bile serbest ticaret yolunda atılmış cesur bir adımdır ve ister istemez iktisadi politikaların büyük ölçüde koordinasyonunu gerektirecektir. Müşterek Pazara -ki resmi ismi Avrupa İktisadi Camiasıdır- "Camia" isminin verilmesi dahi, üyelerinin gözlerinin daha yukarıda olduğunun delilidir.

CAMİANIN ORGANLARI

Müşterek Pazarı gerçekleştirmek maksadile, Avrupa İktisadi Camiası üye memleketlerin hâkimiyet haklarının bir kısmını devrettikleri organlar kurmuşlardır. Meselâ Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının ne mübadele, ne tediye idareleri komiteleri, ne de Sekretaryası herhangi bir mevzuda karar alma yetkisine sahiptir. Kararları ancak Bakanlar Konseyi alabilir. Bakanlar Konseyinin de karar alabilmesi için üye memleketlerin hepsinin ittifakı lâzımdır. 18 üye memleketten herhangi biri itiraz ettiği zaman, Bakanlar Konseyi hiçbir karar alamaz. Halbuki Avrupa İktisadi Camiasında çok mahdut da olsa, hükümetler yerine, Camiayı temsil eden bir "Komisyon" vardır. Komisyon, bilhassa üye memleketler taahhütlerini yerine getirmedikleri zaman, onların ne yapacaklarını tâyin etme selâhiyetine sahiptir. Mamafih karar alma selâhiyetinin en büyük kısmı Bakanlar Konseyine aittir. Fakat Bakanlar Konseyi kendiliğinden hemen hemen hiç bir karar almaz. Teklif, daima komisyondan gelir. Bakanlar Konseyi ittifak olmadığı müddetçe, komisyonun teklifini değiştiremez. "Evet" veya "Hayır" demek zorundadır. Bundan başka Camiada, bir karar almak için her zaman bütün bakanların ittifakı lâzım değildir. İntikal devresinin ilk yılları atlatıldıktan sonra Konsey, "kalifiye ekseriyet" ile üye memleketlerin tatbike mecbur oldukları kararlar alabilecektir. Kalifiye ekseriyet şudur: Her üyeye iktisadi kudretine göre belli bir rey sayısı tanınmıştır. Almanya, İtalya, Fransa dörder, Belçika, Hollanda ikişer ve Lüksenburg bir reye sahiptir. Anlaşma mucibince Komisyonun teklifi üzerine karar alınıyorsa 12 reye ihtiyaç vardır. Diğer hallerde 12 rey ve 4 üye memleketin lehte olması lâzımdır. Yani bir hükümet karara itiraz etse bile, eğer diğer hükümetler aksi kanaattaysalar, azınlıkta kalan hükümeti istemediği kararları tatbike zorlayabilirler. Bu suretle tek bir hükümetin vetosu önlenmiştir. Fakat bu yolda çok ileri gidilmemiş, Benelüks'ü teşkil eden Hollanda, Belçika tek bir memleket sayılabileceğine göre, bir hükümetin azınlıkta kalması için, diğer bütün hükümetlerin aksi tezi savunması esası kabul edilmiştir.

Camianın ayrıca, müzakere ve kontrol selâhiyetine sahip, ilerde Camia halkları tarafından doğrudan doğruya umumi reyle seçilecek bir Meclisi ile Anlaşmayı tefsire ve çeşitli ihtilâfları halle selâhiyetli bir Mahkemesi vardır.

Demek ki Camianın organları, bir dereceye kadar, Camiayı teşkil eden devletlerin üstünde selâhiyetlere sahiptir.

GÜMRÜK BİRLİĞİ

Camianın en çok ehemmiyet verdiği mesele, Müşterek Pazar içinde malların serbestçe tedavülünü sağlamaktır. Mal serbestisini teminde de adım adım ilerlemek didin kaldırılmasıdır. Diğer hususlarda olduğu gibi, mal tercih edilmiştir. Bu iş 12-15 yıllık bir intikal devresinde yapılacaktır. İntikal devresi dörder yıllık üç merhaleye ayrılmıştır. İlk merhale, üye memleketlerden herhangi birinin arzusu üzerine iki defa birer yıl uzatılabilir. İkinci ve üçüncü merhale üyelerinin hepsi istemedikçe uzatılamaz. Her halükârda intikal devresi 15 yılı aşamaz. En geç onbeşinci yılın sonunda adım adım ilerlenerek mal, hizmet, sermaye ve insan hareketlerinin serbestisi gerçekleştirilmiş olacaktır.

Üyeler anlaşmanın yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1958 tarihinden itibaren dış ticaret tahditlerini arttırmamayı taahhüt etmişlerdir. Gümrük vergileri yavaş yavaş azaltılmaya başlanmıştır. 1959 başında, 1957 yılı başındaki vergi esas tutularak gümrük vergileri her madde için yüzde 10 azaltılmıştır. İkinci ve üçüncü indirmeler birerbuçuk yıl arayla vuku bulacaktır. Bu indirmelerin her birinde gümrük vergileri yekûnu yüzde 10 azaltılacaktır. İlk merhale sonunda, temel vergiye nazaran her madde için yüzde 25, ikinci merhale sonunda yüzde 50 nisbetinde bir indirme sağlanmış olacaktır. Geri kalan son dört yıllık merhale zarfında da gümrük vergileri tamamile tasfiye edilecektir. Gümrük vergisi mahiyetindeki diğer vergiler de -meselâ ithâlattan alınan hazine hissesi gibi- aynı şekilde kaldırılacaktır.

Altılar aralarındaki gümrük manialarını yıkarlarken, dışarıya karşı tek bir gümrük vergisi tatbik edeceklerdir. Mamafih müşterek gümrük tarifesi de tedricen gerçekleştirilecektir. Müşterek Pazar anlaşmasıyla, müşterek gümrük tarifesi tesbit olunmuştur. Bu tarifenin üstündeki gümrük vergileri ilk dört yılda yüzde 30, ikinci dört yılda yüzde 30 azaltılarak 12-15 yıl sonra tek tarifeye varılacaktır.

İçeride gümrük vergisi almaktan vazgeçilmesi malların serbestisini sağlamak için kâfi değildir. En mühimi, ithalattaki kontenjan denilen lisans veya kota usulünün kaldırılmasıdır. Anlaşma yürürlüğe girdikten 1 yıl sonra üyeler, belli bir memlekete tanınan kontenjanları, bütün üyelere açık kontenjanlar haline getireceklerdir. Yani ithalat linsansı, üye A ve B memleketinde kullanılacak diye bir tahdit konamıyacaktır. İthalâtçı kota çerçevesinde, Camianın dilediği memleketinden mal getirebilecektir. Ayni tarihte kotaların yekûn kıymeti yüzde 20 arttırılmış olacaktır. Her madde için artışın yüzde 10 dan aşağı olmaması lâzımdır. Kotalar her yıl ayni şekilde arttırılacaktır. İntikal devresinin sonunda, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtının tâbiriyle, tam bir liberasyona varılacaktır .Ayrıca daha ilk yılın sonundan itibaren libere edilmeyen maddeler için, milli istihsalin yüzde 3'ü nisbetinde kontenjan tanınacaktır. Meselâ yılda 10 bin otomobil imâl eden Fransa, dışarıdan otomobil ithalini tamamile yasak etmiş dahi olsa Müşterek Pazar anlaşmasının yürürlüğüne girdiği tarihten bir yıl sonra, yani 1959 yılı başında, Belçika, Hollanda, Almanya, İtalya ve Lüksenburg'tan 300 otomobil ithal etme hakkını tanıyacaktır. Bu hudut 1960 da 400'e, 1961'de 500'e yükselecektir.

Bunun dışında diğer kemmî tahditler de kaldırılacak, mallar, intikal devresi bitince Camia içinde serbestçe tedavül edecektir. Yalnız ziraî maddeler için farklı bir durum tanınmıştır.

ZİRAATIN HUSUSÎ DURUMU

Altılar, Camia içinde serbest rekabeti tesis ederlerken her birinin himaye ettiği ziraati serbest rekabetin darbelerinden korumak istemişlerdir. Müşterek Pazar, ziraî maddelere de teşmil edildiği halde, onlar için hususî himaye hükümleri konmuştur. Bakanlar Konseyinin ihdas edeceği diğer tahditlerin yanı sıra, Müşterek Pazarın ziraî maddelere teşmili, müşterek bir ziraat politikasının tesbiti şartına bağlanmıştır. Ziraî pazarların müşterek rekabet kaidelerini tesbit eden -yani rekabeti az çok kaldıran- veya millî organizasyonları koordine eden müşterek organizasyonları yapılacaktır. Fiyat tesbitleri, sübvansiyonlar, stokaj usulleri v.s. ile müşterek organizasyonlar gerçekleştirilecektir. İntikal devresi zarfında tahditler tedricen kaldırılırken, Camia memleketlerindeki çiftçilerin durumu sarsılırsa, ilgili hükümetler, ithalata asgarî fiyatlar tesbit ederek çiftçilerini koruyabileceklerdir. Asgarî fiyatlar, dahilî fiyatların altında ziraî mahsul ithalatını önliyecektir.

Bunun dışında intikal devresine mahsus olmak üzere, üye memleketler arasında ziraî mahsul satışlarına müteallik uzun vâdeli mukavelelerin imzalanması derpiş edilmiştir. Mukavelelerin hususiyeti, üyeler arasında fiyat ve miktar bakımından tedricen arttırılarak, dünya fiyatlarının bir hayli üstünde ziraî mahsül ihracına imkân vermesidir. Meselâ bu anlaşmalardan biri 5 yıl için Fransa ile Almanya arasında buğday mevzuunda imzalanmıştır. Fransa, Almanyaya gittikçe artan miktar ve fiyatlarla buğday satabilecektir. Eğer iki taraflı anlaşmalar imzalamak mümkün olursa, ziraî mahsul ihracatçısı Camia üyeleri için bu durum, şüphesiz çok avantajlıdır.

ŞAHISLAR, HİZMETLER VE SERMAYELER

Emek erbabının Camia içinde istediği yerde serbestçe çalışması en geç intikal devresi sonunda gerçekleştirilecektir. İstihdam, ücret ve diğer çalışma şartlarında her türlü tefrik kaldırılacaktır. Almanyada çalışan Fransız işçisi, Alman meslektaşından hiç bir hususta farklı muamele görmiyecektir. Bu serbestiye amme nizamı, amme emniyeti ve sağlık sebepleriyle geniş tefsirlere müsait tahditler konmuştur. Ayrıca devlet memuriyeti, Camiaya mensup diğer memleketlerin tebaasına kapalıdır.

Diğer taraftan Camiada serbest ticaret yapma hakkı tedricen gerçekleştirilecektir. Bir Alman Fransada, istediği gibi ticaret yapacak, Fransız şirketlerinde çalışabilecektir. Amme otoritesinin icrası ile ilgili faaliyetler bu serbestiye istisna teşkil etmektedir.

Sermaye hareketleri de, Müşterek Pazarın iyi işlemesi için zarurî nisbette, intikal devresi zarfında serbest bırakılacaktır. Bilhassa cârî ödemeler, ilk merhale sonunda serbetçe yapılacaktır. Esas kaide mal ve hizmetlerin tedavülü serbestisi gerçekleştirildiği nisbette, bunlara mütaallik ödemelerin serbestiye kavuşturulmasıdır. Sermaye hareketlerinin serbestisi, bir üye memleketin sermaye pazarında karışıklıklar yaratırsa, himaye tedbirleri almak mümkündür. Ayrıca Camiaya mensup memleketlerden biri, diğer memleketin sermaye pazarında ancak ilgili hükümetin müsaadesiyle, tahvil veya hisse senedi çıkartabilir.

CAMİANIN POLİTİKASI

Altılar, münhasıran mal, insan ve sermaye tedavülünü serbest bırakmakla yetinmemiş, belki de bu serbestinin neticesi olarak, iktisadî politikalarının koordinasyonunu sağlamayı gâye edinmişlerdir. Bu maksatla, Müşterek Pazarı kuran anlaşma, bâzı müşterek kaideler tesbit etmiştir. Bu kaidelerin başlıcası, Camia içinde serbest rekabetin işlemesini bozacak her türlü kayıtların yasak edilmesidir. Camiada fiyat tesbiti, istihsal kotalarının tâyini, pazarların taksimi v.s. gibi usullere başvurarak piyasaya kendi kanunlarını empoze eden kartellerle mücadele edilecektir. Damping, yani maliyetten ucuza mal ihracı yasaktır. Sübvansiyonlar, büyük ölçüde kaldırılmaktadır. Dahilî vergilere dayanarak, Camiaya mensup diğer memleketlerin mallarına, içeride imâl edilen ayni mahiyetteki mallardan farklı vergi miktarları tatbiki menedilmiştir.

Bu müşterek kaidelerin yanı sıra, iktisadî politikaların koordine edilmesi, "müşterek menfaat icabı" sayılmaktadır. Meselâ enflâsyonist tazyikler başgösterdiği veya işsiz sayısı artmaya başladığı zaman üye memleketler, konjonktüre karşı mücadele tedbirlerini müştereken düşüneceklerdir. Bu mevzudaki kararlar ittifakla alınacaktır. Yani hiç değilse nazarî olarak, bir hükümet istediği iktisadî politikayı takipte serbesttir. Fakat mal mübadelesinin serbest bırakılması, iktisadî politikaların ister istemez koordinasyonunu zarurî kılmaktadır. Zira diğer üyeler enflâsyon yapmadıkları halde, diğer bir üye enflâsyon yaparsa ödeme güçlükleriyle karşılaşacaktır. Bunun içindir ki üye memleketlerin nakdî ve malî durumunu, umumî tediye rejimini yakından takip etmek ve Camiayı aydınlatmakla vazifeli bir "Para Komitesi" kurulmuştur. Ayrıca üyelerin Merkez Bankaları ve ilgili idarî servisler arasında sıkı bir işbirliği tesis olunacaktır. Eğer üyelerden biri tediye güçlükleriyle karşılaşırsa, komisyon ilgili memlekete tedbirler tavsiye edebilecektir.

Demek ki Camia içinde iktisadî politikaların yürütülmesi bakımından üyeler hiç değilse bir dereceye kadar disiplinli hareket etmek zorundadırlar.

AVRUPA YATIRIM BANKASI

Altılar Camia içindeki serbestinin klâsik iktisatçıların sandığı gibi bütün bölgeleri eşit iktisadi seviyeye getireceği kanaatında değillerdir. Serbestinin, sermayedarları ve müteşebbisleri evvelce gelişmiş merkezlere çekmesinden korkmaktadırlar. Bunun içindir ki, bilhassa Camianın az gelişmiş bölgelerine yardım yapmak maksadıyla bir Avrupa Yatırım Bankası kurmuşlardır. Banka ayrıca, serbesti dolayısile güçlüğe uğrayan teşebbüslerin modernleştirilmesini ve muhtelif memleketleri müştereken ilgilendiren projeleri finanse edecektir. Bankanın üyeler tarafından ödenen 1 milyar dolar sermayesi vardır. Üye devletlerden müstakil olan Banka, kredi imkânlarını istikrazlar yaparak genişletecektir. Banka, üyelerine, hususi ve resmi teşebbüslere kredi verebilecek veya onların yaptıkları istikrazları garanti edebilecektir.

ALTILARIN ORTAKLARI

Altılar, Camiayı kurarlarken hemen hemen hepsi Afrikada bulunan ve hâlen veya evvelce müstemlekeleri olan bâzı memleketleri, bilhassa Fransanın ısrarıyla dışarıda bırakmak istememişlerdir. Yalnız, yeni sanayileşmeye başlayan bu memleketlerin eşit şartlarla Camiaya katılmalarının onlara "Kalkınmadan vazgeçiniz" demekten başka bir şey ifade etmiyeceğini bildikleri için, Altılar onlara hayli avantajlı bir ortaklık statüsü hazırlamışlardır. Müşterek Pazar anlaşmasının 131 inci maddesi, ortaklığın gâyesinin bu memleketlerin "iktisadi ve sosyal kalkınmasının teşviki" olduğunu söyliyerek bu hakikati ifade etmektedir. Ortaklık şartları bu zihniyet içinde hazırlanmıştır. Afrika toprakları, tedricen gümrüklerini indiren Camianın geniş pazarında, ihracat mallarını avantajlı bir şekilde satabileceklerdir. Buna mukabil onlara da tedricen tahditleri kaldırma mükellefiyeti yüklenmekle beraber, derhal arkasından bu memleketlerin "kalkınma ve sanayileşme zaruretlerinin icabı olan" veya bütçeye gelir temin eden gümrük vergilerini alacakları hususu ilâve edilmiştir Bu hususta hiçbir müddet konmamıştır. Afrika topraklarından sâdece, gümrüklerini Camia içinde hususi münasebetlerde bulunduğu memlekete tatbik edilen seviyeye tedricen indirilmeleri istenmektedir. Meselâ Belçika Kongosu, Alman ve Fransız mallarından da bir müddet sonra Belçika mallarından aldığı gümrük vergisini alacaktır. Fakat Afrika toprakları da Altılar gibi kontenjanları adım adım kaldıracaktır.

Ayrıca, münhasıran Afrika topraklarında kullanılmak üzere, ilk beş yıl zarfında 581 milyon dolar yatırım yapacak bir Kalkınma Fonu kurulmuştur. Hususi sermaye için de kapılar ardına kadar açıktır.

Müşterek Pazar anlaşmasında, ortaklığın esasları belirtilmekle yetinilmiş, ortaklığın tatbike konması beş yıllık bir anlaşmayla tesbit edilmiştir. Beş yıl sonra bu anlaşma, o günkü şartların ışığı altında yenilenecektir.

Ortaklık anlaşması oldukça avantajlı görülmektedir. Afrika toprakları avantajlı bir şekilde mal satabildikleri ve geniş dış yardım gördükleri halde, dış ticaretlerini tamamile serbest bırakmak mecburiyetinde değillerdir. Roma anlaşmasında sâdece gümrük hükümleri bahis mevzuu edildiği için, beş yılın sonunda yeni avantajların elde edilmesi mümkündür.

Sanayileşmeye henüz yeni başlayan Afrika topraklarına, kalkınma zarureti dolayısile farklı ve avantajlı bir statü tanınması, Müşterek Pazara katılmak isteyen diğer az gelişmiş memleketler bakımından da mühimdir. Zira bu memleketler, meselâ Türkiye, Müşterek Pazar ile müzakerelere başladığı zaman, haklı olarak "Benim de kalkınma dâvam var. Kalkınma dâvasını gerçekleştirmek için hususi hükümlere ihtiyaç bulunduğunu bizzat siz Müşterek Pazar anlaşması hükümleriyle tanıdınız. Başkalarına tanıdığınız avantajları benden esirgeyemezsiniz" diyebilecektir.

MÜŞTEREK PAZAR VE TÜRKİYE

Müşterek Pazar anlaşması, diğer memleketlere Camiaya tam üye olarak iltihak etmek veya bir ortaklık kurmak gibi iki açık kapı bırakmıştır. Birinci kapı Avrupa memleketlerine mahsustur ve tam üyeliği gerektirmektedir. İkinci kapı her memlekete açıktır ve bir ortaklık tesisine matuftur. Anlaşmanın 238 inci maddesi ortaklık hakkında şöyle demektedir: "Camia bir üçüncü devlet ile, bir devletler birliği ile veya milletlerarası bir teşekkül ile müşterek icraat, hususi prosedürler ve karşılıklı hak ve mükellefiyetler şeklinde ifade edilebilecek bir ortaklık tesisine matuf anlaşmalar imzalayabilir".

Türkiyeye her iki kapı da açıktır. İster tam üye olarak, ister ortak olarak Müşterek Pazara katılabilir. Fakat tam üyelikle, memleketimizin anlaşmanın icaplarını yerine getirebilmesine imkân yoktur. Dış ticaretin 12-15 yıllık bir devre zarfında adım adım tamamile serbest bırakılması, şimdiki sanayinin tasfiyesini ve ileride sanayileşmekten vazgeçmeyi gerektirecektir. Halbuki nüfusu hızla artan ve ziraatte istihsalin çoğaltılmasına yardım hemen hemen sıfıra yakın bulunan memleketimizde yegâne kurtuluş çaresi hızlı sanayileşmedir. Hızlı sanayileşme de uzunca bir müddet sanayinin içte ve dışta himayesini gerektirecektir. Kaldı ki 1952 yılındaki meşhur liberasyon devrinde olduğu gibi, Camiaya katıldıktan bir müddet sonra, tediye muvazenesi güçlükleri dolayısile taahhütlerimizi ifa edemiyecek duruma düşmemiz kuvvetle muhtemeldir. Bu sebeple Türk Hükümetinin müracaatını, tam üye olarak değil de ortaklık şeklinde yaptığı sanılmaktadır.

Ortaklık dahi, avantajlarına rağmen, tehlikesiz değildir. Ancak, Müşterek Pazar memleketlerine sanayileşen bir memleketin belki de yarım asra erişebilecek bir müddet zarfında, sanayiini geniş bir şekilde himaye ve teşvik etmek zorunda bulunduğu anlatılabilirse, Müşterek Pazar ile ortaklık bir nimet haline gelebilecektir. Afrika topraklarına tanınan ortaklığın gâyesinin "iktisadi ve sosyal kalkınmayı teşvik" olduğunun kabul edilmesi, bu tezi savunma bakımından iyi bir kozdur.

Buna mukabil, Altılar, geniş bir Müşterek Pazar içinde Türkiyenin ihtisaslaşmaya gitmesini, en avantajlı bulunduğu sanayi kollarına ehemmiyet vermesini istiyebilirler. Meselâ Almanya uçak imalâtında ihtisaslaşırken, Türkiyenin en avantajlı göründüğü gıda sanayiine ehemmiyet vermesini, yatırımlarını buna göre yürütmesini ileri sürebilirler. Daha mühimi kalkınmanın Camianın işbirliği ile hazırlanan bir plân çerçevesinde, disiplinli bir şekilde yürütülmesini talep edebilirler. Bütün bunlar meşru arzulardır ve anlayışla karşılanmalıdır. Fakat Müşterek Pazar üyeleri, ortaklık şartı olarak "Sana beş on sene müddet verelim, hazırlan; sonra dış ticaretini serbest bırakmaya başla" derler dahi -ki bu hemen hemen "Sen ziraat memleketi olarak kalmaya razı ol" demektir-, bu sevdadan vazgeçilmelidir. Zengin Altılar ailesiyle akrabalık kurmak avantajlı bir şeyse de, dışında kalmak da nihayet bir felâket değildir. Alman Dpa ajansının bildirdiğine göre, Türk Hükümeti Müşterek Pazara katılma talebiyle ilgili olarak Camia hükümetlerine gönderdiği notalarda, ortaklık işini "bir hayat memat meselesi" şeklinde vazetmiştir. Bu hatalı bir görüştür. Zira ihracat imkânlarının biraz güçleşmesi, ihracat yapamamak mânasına gelmemektedir. Camia dışında kalmak, Batının resmi veya hususi yardımından mahrum kalmayı gerektirmemektedir. Fakat sanayinin teşvik ve himayesinden -muayyen bir müddetin sonunda dahi olsa-, vazgeçilmesi bir felâket olabilir.

A.B.D.

K yıldızlar arasında

Amerikadaki buzları bir "atom buzkıranı" gücü ve bir füze sür'atiyle süpürmeye başlıyan Mr. K, geçen haftanın sonunda Cumartesi günü New York'tan California'ya geldi. Bu satırların yazıldığı sırada, Mr. K, dünyanın en meşhur film yıldızlarıyla karşı karşıya nefis California şarabını bir solukta yuvarlamakta ve güvercin yavruları yemektedir.

Hollywood, Nikita Amca şerefine verilen ziyafette bulunmak için âdeta yarış etmiştir. Halbuki başlangıçta yıldızlar, Nikita Amcanın elini sıkmaya hiç hevesli davranmamışlar, dâvetiyeler hiç bir rağbet görmemiştir. Ama hava geçen hafta birden bire değişmiştir. Krutçef dâvetiyeleri, Hollywood'un güzeller borsasında, en çok aranan tahviller hâline gelmiştir. Fakat birçok yıldız, başlangıçtaki isteksizlikleri yüzünden "Nikita bana dedi ki..." diyebilmek zevkinden mahrum kaldı. Mamafih Macar Hürriyet Mücahitleri yararına temsiller veren dilber Zsa Zsa Gabor -Üstad Belgenin ilk karısıdır- dâveti kaçırmadı. Diğer meşhurlar arasında Kim Novak, June Allyson, Leslie Caron, Rita Hayworth, Gary Cooper, Gleen Ford, Danny Kay, David Niven, Gregory Peck, Maurice Chevalier vardır. Ne yazık ki Krutçefin bütün bu meşhurları tanıması çok zayıf bir ihtimaldir. Zira son Rus - Amerikan sinema anlaşmasına kadar Rusyada ancak İkinci Dünya Harbinden evvel yapılan eski Amerikan filmleri gösterilmekteydi. Bu filmlerin çoğu da meşhur Tarzan Johnny Weissmüller ile ince sesli Deanna Durbin'e aitti!

Amerikaya varış

Sovyet Başbakanının Amerikaya varışı ciddi bir hava içinde başladı. Meşhur Gallup'un "Büyük çoğunluk Mr. K' yı şevkle karşılayacak" tahmini ilk anda gerçekleşmedi. Gerçi K, Washington halkının büyük bir kısmı tarafından karşılandı ama şevkten eser yoktu. TU-104'ten inen K'nın elini sıkan Eisenhower'in yüzü ciddiydi. Gazetecilere çeşitli resimler alma fırsatını vermek için, misafirlerinin elini birkaç defa sıkan Ike, bu sefer mutad hilafına ikinci defa el sıkmadı. Birinci Dünya Harbinden kalma 75'lik Fransız topları 21 pare selâm atışı yaparken Millî Marşlar bir merasim havası içinde çalındı. K, "Dünya 300 kilo hafifledi, Ay bir o kadar ağırlaştı" diyerek Lunik II'nin methiyesini yaptı. Pek alkışlanmadı. Şeref kıt'asını teftişte "Denizciler"in önünden geçerken onların boyları hakkında nükte yapması kumandanları dirseğinden çekmesi veya siyah şapkasını şeref tribününün direklerinde birine asması ciddi merasim havasını değiştiremedi.

Hava meydanındaki merasimden sonra Eisenhower ve misafirler, Rus ve Amerikan bayrakları asılı açık otomobille Blair House yolunu tuttular. Eisenhower Krutçef ve karısının arasına oturmuştu. Washington halkı yolları istilâ etmişti. Krutçef yol boyunca gülüyor ve siyah şapkasıyla halkı selâmlıyordu. Halktan ne bir alkış, ne bir yuha sesi işitildi. Karşılama merasimi bundan ibaretti. Fakat Rus basını haberi bambaşka verdi. İzvestia ve Pravda'nın muhabirleri Washington'da "beşuş çehreler, dostane sesler, havaya kalkan kollar, gök gürültüsü gibi alkışlar" işitmiş ve görmüşlerdi! Pravda'ya göre "İkinci Dünya Harbinin sona ermesi bile Washington sokaklarında böyle büyük bir insan denizi yaratmamış" idi. İzvestia ise, "iğne atılsa, yere düşmiyecek" tâbirini kullanıyordu.

K' nın Amerika ziyareti Türk basınında da büyük yer tuttu. K'nın resimleri ve haberleri ilk defa olarak gazetelerin birinci sayfalarında yer aldı. Hattâ İtalyan Başbakanı Segni'nin resmini ufak, Kırtçefin resmini büyük gösteren Yeni Sabah, protesto edildi! Sovyet Rusyanın teknik sahadaki bu terakkisini övücü bir yazı yazan Falih Rıfkı Atay, D. P. Gençlik Bürosunun mutemet adamı talebe başkanı Samet Güldoğandan zılgıt yedi!

Krutçef Amerikada yemekte
Dünyayı yutacak kadar büyük bir iştiha!..

Kıyafet ihtilâli

Sessiz kalabalık önünden geçen kafile, güzide misafirlerin ikametine tahsis edilen Blair House'a geldi. Krutçef bir müddet istirahat ettikten ve Rusların meşhur "borş" çorbasını içtikten sonra, Beyaz Saraya gitti. Beyaz Saray bahçesinde Ike ile birlikte biraz dolaştı. Ike, Krutçefi Washington üzerinde bir helikopter gezisine dâvet etti. Program dışı yapılan bu gezide, Ike ile K, Wastington'un işçi mahallelelerini, halk tipi evlerini kuşbakışı seyrettiler.

Gece Beyaz Sarayda mutad ziyafet vardı. İki zenci çiftin de dâvetli bulunduğu akşam yemeğine, K, koyu renk bir şehir elbisesiyle gelerek, Batı sosyetesinde bir kıyafet ihtilâli yarattı. Yemekte "Borş"un yerini, bir Hint baharatı olan "Curry" ile yapılan "Curry çorbası" almıştı. Yemek son derece neşeli geçti. Le Monde'un tâbiriyle "Blair House'ın soğuk borşundan sonra sıcak Curry çorbası kalpleri ve mideleri ısıtmıştı".

Yemekte Ike, "Rusya ve Amerika arasındaki diplomatik münasebetlerin 1809'da kurulduğunu" hatırlatarak kadehini kaldırdı. Krutçef "O zaman Amerika Cumhuriyet, Rusya Çarlıktı. Fakat sistem farkı, anlaşmalarına mâni olmamıştı" cevabını verdi. Sovyet Başbakanına göre "Küçükler kavga ederse birbirlerinin yüzlerini tırmalarlardı. Bu, estetik mütehassıslarının kolayca halledeceği birkaç günlük bir işti. Sonra her şey yoluna girerdi. Fakat iki dev kavga ederse bu, dünyanın sonuydu". Neşeli hava yemekten sonra da devam etti. Krutçef meşhur nüktelerini bol bol

yaptı. Meselâ Amerikanın Millî Emniyet Şefi Allen Dulles'a -müteveffa J. F. Dulles'ın kardeşidir-, "İstihbaratımızın çoğunu aynı kimselerden yapıyoruz. Belki istihbaratı paylaşabiliriz ve bu suretle casuslara iki defa yerine bir defa ücret ödemiş oluruz" diye takıldı.

Basın Kulübündeki maç

Washington'daki ikinci gününde Krutçef, bir ziraî araştırma enstitüsünü ziyaret etti. Çekirdekten yetişme bir ziraatçı olan Sovet Başbakanı, Amerika Ziraat Bakanı Benson'a Amerikanın ziraî başarıları hakkında bol bol iltifatta bulundu ve bir "baba hindi"yi kucakladı.

Krutçef daha evvel Senato Dışişleri Komisyonuna bir ziyaret yaptı. Amerikan Kongresi, Krutçef Amerikan toprağına ayak basmazdan 5,5 saat önce dış yardımı 700 milyon dolar budayıp 3,2 milyara indirerek acele tatile girmişti. Bu yüzden Krutçef, Kongrede konuşmak yerine, Senatörlerle bir hasbıhalle yetindi. Toplantı gizliydi. 25 senatörün katıldığı gizli toplantı 35 dakika sürdü. Toplantıdan sonra, muhalefet partisinin muhtemel cumhurbaşkanı adayı Senatör Kennedy "çok öğretici" dedi. Krutçef "rahat ve samimi bir konuşma" tefsirini yaptı.

Günün en büyük imtihanı, ilk defa olarak kadın gazetecilerin de kapısından içeri ayak atmalarına izin verilen Millî Basın Kulübündeki Krutçef'in basın toplantısıydı. Politikacılara ter dörktürmeyi en büyük zevk sayan ve onları göre göre biraz da küçümseyen gazeteciler, Krutçefe en çetrefil sualleri sormak için bir aydır hazırlanıyorlardı. Toplantı, hazırcevap Krutçef için tam bir zafer oldu. A.P. ajansının ifadesiyle "Basın toplantısı yavaşça, hemen hemen arzu hilâfına ısındı. Sonunda politikacıları kantara vuran gazeteciler, onun nüktelerine gülüyor ve bâzı cevapları alkışlıyorlardı". Krutçef imtihanda tam numara almıştı.

"Niki Aya git!"

Krutçef Perşembe günü New York'a geçti. Hava güneşliydi. Güneşi gören Mr. K, "Amerikan - Rus münasebetlerinde güneş daima parlıyacak" demek fırsatını kaçırmadı.

Sovyet Başbakanı New York'ta alkış ve yuhayı bir arada buldu. Waldorf-Astoria oteline girerken, bir uçak havada bir kilometre uzunluğunda beyaz bir haç işareti çizdi. Polonyanın Trybuna Ludu gazetesinin muhabiri, haçı Rus alfabesine göre Krutçefin isminin ilk harfi olan "X" sanmak iyimserliğini göstererek, gazetesine bunu New York'luların dostluk nişanesi diye bildirdi!

Daha evvel, Krutçef yolda "Hoş geldin Ekselans N. Krutçef, katil" veya "Niki Aya git, New York'u bize bırak" tarzında afişlerle karşılaştı. Bir Macar mültecisi New York'taki meşhur Hüriyet âbidesinin gözlerini siyah bir örtüyle kapamıştı. Fakat rüzgâr, Hürriyet dilberinin gözlerini kapayan örtüyü uçurdu... Bu arada bir de bomba hikâyesi ortaya çıktı. K' nın yemek yiyeceği Commodore oteline meçhul bir şahıs telefon etti ve "Amerikalıları dışarı çıkarın 3 bomba patlıyacak" haberini verdi. Polis derhal faaliyete geçti ve 22 katlı otelin 2 bin odasını aradıysa da, bir şey bulunamadı.

Sovyet Başbakanı Washington'da Basın klübünde

Göz kamaştırmaktan tam not!.

Askerliğe elveda!

Sovyet Başbakanı New York'ta Mrs. Roosevelt'i ziyaret etti, iş adamlarıyla yemek yedi ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda konuştu

İş adamlarıyla Waldorf-Astoria'da yenen yemek pek başarılı geçmedi Hatta bir ara K sinirlendi ve "Ben yaşlı bir serçeyim cık cik'leriniz beni ürkütmez" dedi. Fakat hemen sonra "kapitalistler"e Rusyada iş teklif ederek havayı yumuşattı. İş adamları K'nın iş teklifine, mukabil bir iş teklifiyle cevap verdiler. Bir iş adamı "Kendisinin ne kadar kabiliyetli ve liyakatlı olduğunu gördükten sonra Krutçef'e burada iyi bir iş var" tarzında iş adamlarının hislerine tercüman oldu. Hakikaten K' Amerikan iş muhitlerinin bayıldığı tipte, ideal bir şirket müdürü olabilirdi. Fakat K' "Teşekkür ederim, benim iyi bir işim var" diyerek bu çok câzip teklifi reddetti.

New York'ta en büyük bir merakla beklenen, K' nın Birleşmiş Milletlerde neler söyliyeceği idi. Herkes onun Birleşmiş Milletlerde psikolojik bir Lunik fırlatacağı kanaatındaydı Hakikaten Sovyet Rusya Başbakanı, Birleşmiş Milletlerde bütün dünya insanlarının hoşuna gidecek bir temi işledi: K' ya göre, 4 yılda tam ve topyekûn bir silâhsızlanmaya varmak mümkündü. Askerî bakanlıklar kaldırılır, askerî okullar kapanır, ordular terhis edilebilirdi. Milyonlarca insan yaratıcı işlere dönerdi. Halen silâhlanmaya harcanan milyonlar mektep, hastahane inşasına ve yiyecek istihsaline sarfedilebilirdi. Bu mümkündü. Fakat Krutçef realistti. İşe kısmî bir silâhsızlanmadan başlamak fikrindeydi. Nutuk iyi karşılandı. Bilhassa 600 milyon insanı temsil eden Çin Birleşmiş Milletlere alınmazken, "kadavra" Çan Kay Şek'in Birleşmiş Milletlerde bulunmasını şiddetle tenkit edişi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından hararetle alkışlandı. Az gelişmiş memleketlerin kurtuluş dâvasını destekleme sözleri de tezahürata vesile oldu. Cerbezeli Mr K' Birleşmiş Milletler imtihanını da iyi atlatmıştı.

Diplomatik müzakereler

Sovyet başbakanı halen Batı sahillerini dolaşmaktadır. Des Moines, Iowa bölgelerini de gezdikten sonra sanayi şehri Pittsburgh'a gidecek ve 24 Eylülde Washington'a dönecektir. 25 Eylülde otomobille Ike'ın Maryland dağlarındaki karargâhı Camp David'e gidecek ve orada Pazar günü öğleye kadar diplomatik müzakereler cereyan edecektir.

Eisenhower ve diğer Amerikalı resmî şahsiyetler, şimdiye kadar "müzakere yok, müzakereler Dörtlü Zirve Toplantısında yapılacak" demişlerdi. Fakat şimdi Eisenhower yeni bir görüşle ortaya çıkmaktadır. Nitekim Perşembe günü, basın toplantısında Ike, keskin bir viraj alarak

Krutçef Ziraat Enstitüsünde
Bir "Baba hindi"...

"Berlin ve Alman meselesi gibi ciddi meseleleri konuşmazsak, ikimizin bir araya gelmesinin mânası kalmaz" dedi. Halbuki bir gün evvel kendisine Laos ve diğer memleketler hakkında bir senatör tarafından sorulan suale Krutçef, "Eisenhower ile üçüncü memleketler hakkında konuşmama kararı verdik" cevabını vermişti. Bu, Amerikan Cumhurbaşkanına hatırlatılınca İke, "Krutçef yanlış anlamış" diyerek işin içinden çıktı. Fakat değişiklik ortadaydı.

İki lider dünya meselelerini başbaşa konuşarak, Batı diplomasisinde yeni bir çığır açmaktadırlar. Amerikanın dostu birçok memleketi endişeye düşüren bu yeni çığır, elbette ki Amerikanın dostlarının sırtından Rusyayla pazarlık etmesi mânasına gelmemektedir. Fakat her iki tarafın, soğuk harp yıllarının biriktirdiği, her biri dünya harbine müncer olabilecek sayısız meselelerin hallini ancak iki büyüklerin başbaşa verip halledebileceğine inandıklarının delilidir.

Bu, dünya politikasında yeni bir devrin başlangıcıdır.

Cezayir

Ne İsa, ne Musa...

Geçen haftanın ortasında Çarşamba gecesi General de Gaulle'ün Radyoda Cezayirin istikbali hakkında yaptığı konuşma, beklenen psikolojik tesiri yaratmadı. Cezayirli bir bakkal, ihtimal birçok ırkdaşının hislerine de tercüman olarak, intibaını şu cümleyle belirtti: "Sandık başına gideceğiz. Ama Cezayirli gençlerin çoğu öldüğü zaman..." Birleşmiş Milletlerde bir Asyalı diplomat diplomatça konuşma gayreti içinde, "Plân çok müphem" dedi. Sâdece Batı başşehirlerinden mecburi memnuniyet ifadeleri yükseldi. Eisenhower, General de Gaulle'ün yeni politikasına "devlet adamlığı örneği" etiketini yapıştırdı. İngiltere ve Generalle yıldızı pek barışan Adenauer Almanyası Sam Amcadan aşağı kalmadılar. Ama bu "devlet adamlığı örneği", Sam Amcayı Birleşmiş Milletlerde Fransız tezini tereddütsüz desteklemeye götürmedi. Bu satırların yazıldığı sırada Amerikanın Dünya Evinde Cezayir işi konuşulurken nasıl davranacağı bilinmemektedir...

Tereddütler haksız değildir. Hakikaten General de Gaulle'ün muazzam bir psikolojik değişiklik yaratacağı söylenen plânı, aslında pek yeni bir şey getirmemektedir. General, Cezayirin kurtuluşu için 4 yıldır savaşan ve bir de hükümet kuran aktif milliyetçileri, Cezayirin akıbetini tâyine selâhiyetli tek muhatap olarak saymamaktadır. Bu sebeple General de Gaulle, Cezayirlilerin nabzını yoklamayı tercih etmektedir. Cezayirlilerin Fransadan tamamiyle ayrılmak, Fransızlaşmak veya Fransayla or-

General de Gaulle

Vâde: Çıkmaz ayın çarşambası!

taklık kurmak şıklarından hangisini tercih ettiğini seçmenlerin iradesi söyliyecektir. Yalnız Cezayir milletinin sandıklarından çıkacak olan iradesi izhar edilmeden evvel, âsayişin avdeti şarttır. Evvelâ sulh, sonra sandık başı... Sulh, Cezayirdeki mevcut şartlar altında, ya milliyetçilerin silâhı bırakması, ya yok edilmesi demektir. Ondan sonra General de Gaulle hayatta kalırsa, en geç 4 yıl içinde Cezayir milleti iradesini açıklıyabilecektir.. Milliyetçilerin 4 yıllık bir mücadeleden sonra, sandıklardan çıkacak neticenin millî iradeyi temsil edeceğine haklı olarak inanmıyacakları sanılmaktadır. Esasen, "Evvelâ âsayiş, sonra 4 yıl içinde halkın kararı" formülü, çıkmaz ayın son çarşambasına bırakılan vaadları ister istemez hatırlatmaktadır. Milliyetçilerin plânı reddedecekleri şüphesizdir. Mesele, pek yakında Arap memleketleri tarafından Birleşmiş Milletlere getirilecektir. Halen Türk siyasî çevrelerinde en büyük merak mevzuu, Cumhuriyet Hükümetinin Cezayir meselesinde reyini nasıl kullanacağıdır. Mesele, geçen yıl çekimser kalmakla halledilmişti. Fakat bu yıl Müşterek Pazar ailesiyle ortaklık tesisi peşinde koşan Cumhuriyet Hükümeti Fransayı asla gücendirmemek zorundadır. Durum nâziktir... Eğer Sam Amca, Fransanın ısrarlarına rağmen çekimser kalırsa, Cezayirli milliyetçilerin mücadelesini 30 küsur sene önce yapan Atatürk Türkiyesi, Müşterek Pazar üyeliği ve kurtuluş hareketlerini desteklemenin manevî mecburiyeti arasında güç bir tercih yapmaya mecbur kalacaktır.

İran

Buzlar eriyor!

Altı aylık bir ayrılıktan sonra, İrandaki Sovyet Rusya Elçisi Nikoley Pegov, geçen haftanın ortasında Tahrana döndü. Lünik II'nin Aya, Krutçefin Washington'a vardığı sırada ve CENTO - Bağdat Paktının yeni adı - Konferansı arifesinde vuku bulan bu dönüş, Ocakta muvaffakiyetsizliğe uğrayan Tahrandaki "ademi tecavüz paktı" müzakerelerinin yeniden başlıyacağı şeklinde tefsir olundu.

AKİS'in evvelce bildirdiği gibi, bu müzakereler İran Başbakanı Dr. İkbalin Karaşideki Bağdat Paktı toplantısında bulunduğu bir sırada Şahın dâveti üzerine başlamıştı. İran aynı zamanda Amerikayla iki taraflı bir askerî anlaşma mevzuunda müzakereler yapıyordu.

İranın Amerikalılarla anlaşmak üzere olduğunu duyan Rus Sefiri, müzakereleri yarıda bırakıp Tahranı terketti. İran bir müddet sonra Amerikayla anlaşmayı imzaladı ve Rusya İrana karşı amansız bir soğuk harbe girişi. Moskova, Bakû ve Erivan radyoları Şaha karşı "belden aşağı" hücumlara başladılar. Şah ve etrafındakilerin muhayyel "sefahat âlemleri"ni anlattılar. "İranın Millî Sesi" adlı ve Rusyadan yayın yaptığından şüphe edilmeyen bir gizli radyo istasyonu günü gününe Tahran çarşısında gıda maddeleri fiyatlarındaki yükselmeleri bildirdi. Aslı astarı olmayan daha bir sürü hikâye anlatıldı. Radyo neşriyatı baştan aşağı yalana dayanıyordu. Ama İran idarecilerini yine de korkuttu. Nitekim Başbakan Dr. İkbal bir Batılı gazeteciye şunları söyledi: "Bu yalanları tekrar ede ede onlar, dinleyicilerinin bâzılarını inandıracaklarını sanmaktadırlar. Meselâ Sovyet Radyosu bütün gün benim, Tahranın göbeğinde Firdevsî meydanında ritmik danslar yaptığımı tekrarlarsa, Başşehirde kimse bu sözleri ciddiye almayacaktır. Ama aynı neşriyat devam ettikçe, bâzı insanlar benim herkes yattıktan sonra kendimi bu spora verdiğimden şüphe edecekler*dir."

Yalanla propaganda Batılı gazeteciyi pek şaşırttı, ama bir hayli kimseyi çok, pek çok aydınlattı...

Tahran Radyosu bu çoğu belden aşağı yalanlara, soğukkanlılıkla mukabele etmekte ve iki yıl evvel Moskova ziyareti sırasında Sovyet radyolarının Şah hakkındakı hararetli methiyelerini yayınlamaktaydı.

Belden aşağı neşriyatın sebebi hiç şüphesiz, Bağdat Paktının bütün müslüman üyelerinin Amerikayla imzaladığı iki taraflı askerî anlaşmaydı. Ruslar, anlaşmayla İranın Amerikaya topraklarında füze üsleri kurma müsaadesini verdiğini iddia etmektedirler. Londranın ciddi Observer'i de Mayıs ayında bu iddiaları tekrarlamış ve Amerikanın Rus hududunda bir düzine askerî üs kurduğunu yazmıştır. Observer'e göre, bu üslerin üçü, zamanı gelince uzun menzilli füzeleri uçurmak için kurulmuş her biri 15 metre kalınlığında beton platformlardır. İran çevreleri bu haberleri kat'iyetle yalanlamışlardır.

Şimdi Rusya, bu ağır hücumların tesirsiz kaldığını gördükten sonra, CENTO toplantısı arifesinde yeniden tebessüm politikasına başlamakta ve sefirini Tahrana geri göndermektedir. Gâyenin Washington'daki CENTO toplantısını güçleştirmek, talihsiz paktta yeni gedikler açmak olduğu âşikârdır. Bunun için de talihsiz paktın en az popülariteye sahip bulunduğu İran seçilmiştir. Halen İran Hükümetinin yeni Rus avanslarına nasıl mukabele edeceği büyük bir merakla beklenmektedir...

Dr. İkbal

Firdevsî meydanında dans!

F E N

Feza

Lunik II

İlerde bir gün, belki de küçük çocuklara geniş bir rahatlık içinde durumu şöyle anlatmak zorunda kalacağız: "İşte 1959 yılı Eylülünde insanoğlunun eli ve emeği ilk defa Aya ulaşmıştı".

Bugün bütün dünyanın hayret ve merakla üzerine düştüğü Lunik II hâdisesinin, seneler sonra böyle bir mâna taşımıyacağını kimse iddia edemez. Zira daha düna kadar "Aya gitmek" insana imkânsız gibi görünmekteydi.

Halbuki gerçekler, Rusların 13 Eylül Pazar günü fezaya fırlatmış oldukları Lunik II sun'i peykinin Aya ulaşmış olduğunu meydana koymaktadır. Lunik II iki kısımdan ibaze her saniyeyi 3,3 kilometrelik bir süratle katetmiştir ki, bu süratin daha da arttırılması mümkündür. Yani Arz - Ay yolculuğu daha kısa zamanda yapılabilir.

Lunik II'ninki gibi 250 ton ağırlığında bir fırlatıcıya ihtiyaç kalmadan atmosferin öbür ucuna varıldığı zaman, Caravelle uçağı Mongolfier balonu yanında neyse, müstakbel feza gemileri de Lunik II'nin yanında aynı değerde görünecektir.

Lunik II'nin ortaya koymuş olduğu bir başarı da, Fırlatıcının ve füzenin sıcağa karşı son derece dayanıklı oluşudur. Zira füzenin içinde yanan gaz 2 bin derecenin üzerinde bir hararet hasıl etmektedir ki, fırlatıcının ve nihayet füzenin, içindeki âletlerle birlikte, bu suhunet derecesine bozulmadan dayanması icap etmektedir. Bu dayanıklığı düşünen âDünya da kendi etrafında ve Güneş etrafında hareket ettiği müddetçe. Lunik II kudretine sahip olan ve Dünyadan fırlatılan her füze, Ay sathına inmez, inemez...

Diğer bir nokta, Aya varmanın Füzenin atılış noktasında ulaşacağı tahmin edilen sürati ile alâkalıdır. Bu mevzuda Ruslar 3 dakikalık, -Füzenin kattettiği zamana göre onbinde bir nispetinde- bir hatâya düşmüşlerdir. Halbuki Batılı bilginler, normal metodları ve bilgi çerçeveleri dahilinde bir füzenin hareketinin her zaman yüzde iki nispetinde bir aksaklık yapabileceği kanaatine sahiptirler. Rus iddiasına göre, yüzde bir nispetinde bir hata, Aya ulaşamamak için kâfidir.

Lunik II hakkında edinilen bilgilere göre Füzenin kendi hareket kudretini ve yolculuğunu bizzat kontrol etmiş olduğuna hükmetmek lâzımdır. Lunik II de hemen hemen her teknik kolunun mühim rol oynamış

rettir. Füzenin birinci kısmına -ön tarafına 1511 kilogram ağırlığında taşıyıcı -başka bir tâbirle Aya ulaşıcı- maddeler yerleştirilmiştir. İkinci kısmı -ki bu bölme bir balon şeklindedir-, 390 kilogram ağırlığında, haber verici zaptedici, ölçücü, kaydedici âletlerle mücehhezdir. Lunik II geçen pazar saat 22 yi 2 dakika 45 saniye geçe Aya varmağa muvaffak olmuştur.

Böylelikle 1 tondan daha ağır bir madde yığını insan gücü ve atışı ile Fezanın fethinde ilk merhaleyi aşmıştır. Ruslar bu madde yığınının iyilik taşıdığı iddiasındadırlar, zira Lunik'teki âletler ilme yardım eden araçlardır. Lâkin yarın bu araçların yerini pekâlâ bir bomba da alabilir! Bununla birlikte Lunik II'nin mükemmel olduğu söylenemez. Zira Fübilimler, ilkönce Rusların Grafit'ten faydalandıklarını tahmin etmişlerdir. Bilindiği üzere Grafit 3100 derece sıcağa dayanmaktadır. Ama Grafit hafiftir ve dayanıklı değildir. Daha sonra akla Tungsten gelmişse de Rusların Hafnium'dan istifade etmiş olmaları kuvvetle muhtemeldir.

Batılılar tarafından yapılan çalışmalarda, geniş ölçüde Haftium elde etmek kabil olmamıştır. Rus bilginleri geniş bir Hafnium sanayiine şayet malik bulunuyorlarsa, bu, başarılarında büyük rol oynamış olmalıdır.

Ayın ve Arzın hareketini yakından bilenler için, ortaya bir başka mesele daha çıkmaktadır. Bu da Füzenin Aya ulaşmasının ince bir hesaba ihtiyaç göstermesidir. Zira Ay kendi etrafında ve Dünya etrafında, olduğu iddia edilebilir. Parçaların yapılışında Mekanik, muhtelif süratlerin temininde iş görecek gazın sevkinde Hidrodinamik, hâdiselerin kontrolünde Elektronik, haber verici âletlerin çalışmasında otomatik araçlar rol oynamışlardır.

Bu gün için Lunik II ne. ifade etmektedir? Gökyüzüne atılmış emin bir adımı ve pek yakında Feza sırlarının çözülmeye başlıyacağını.. Muhtemelen 1960 yılının Eylül ayında da Aya yeni bir füze atılacaktır. Zira Aya yeni bir füzenin ulaşması için, Arz ile peykinin mahreklerinde en müsait şart ve durum, bu tarihte kendini göstermektedir. Bundan başka insan oğlunun elini Ayla birlikte Mars seyyaresine de atacağı günün çok uzak olmadığı söylenebilir.

Moda

Yenilikler

Hiç bir kadın diğerinden geri kalmak istemez. İşte moda, Samsona taş çıkartan kuvvetini bu rekabetten almakta ve elini fütursuzca zavallı kocaların keselerine sokup har vurup harman savurmaktadır.

Elindeki mecmuada 1960 yeniliklerini didik didik eden falanca hanımın, bir gözü de komşusu fişmanca hanımın kış hazırlıklarındadır. Bütün gayesi onu şıklıkta geri bırakmak, hiç değilse bu yarışta ondan geri kalmamaktı. Şu halde hanımların önümüzdeki kış tatbik mevkiine koyacakları moda yenilikleri nelerdir? Bunu anlamak için Parisli moda peygamberlerinin bu yıl için buyurdukları "binbir emir" bilinmelidir.

Evvelâ etekler!

Gözler her şeyden evvel eteklere bakmaktadır. Bu yıl etekler uzun mu olacak, yoksa kısa mı? Doğrusu "peygamber" rivayetleri bu mevzuda pek muhtelif... Dior'un "hayrülhalefi" Yves Saint Laurant'ın etekleri yerden 52 santim yukardan başlıyor. Yani bir hayli kısa... Michel Goma'da yükseklik 47 santimdir. Nina Ricci'de 46, Jacque Heim'de 43, Jacque Griffe'te 42, Pierre Balmain'de 40, Jean Patou'da 38, Lanvin-Castillo'da 30 olmak üzere etekler boy boydur.

Dior'un genç mirasçısı anlaşılan kadın bacaklarının güzelliğine kıymaya bir türlü razı olamamış ve onları mümkün olduğu kadar göze açık bırakmıştır. Yves Saint Laurant'nın mazereti hazırdır: Eski Rus modasından alınan ilham... Demek ki bu yıl sokaklarımızda bir hayli Anna Karenin ile karşılaşacağız... Jean Patou ve Lanvin-Castillo gibi terziler ise, merhamet cephesini tutuyorlar. Onların modelleri gösterilecek kadar güzel olmıyan bacaklara pek uygun, yani bir hayli uzun...

İskarpinler

Moda yaratıcıları hiç değilse iskarpinlerde faturaları ödeyecek erkeklerin halini düşünmüşe benziyorlar. Zira müthiş tasarruf sağlayıcı bir buluş ortaya atmışlardır: Topukları kolaylıkla değiştirilebilen iskarpinler... Eskisinin yerine yenileri kolaylıkla takılabilen yedek topuklar, yeni mode iskarpinlerle birlikte "yedek parça" olarak veriliyor. Fransanın meşhur ayakkabıcısı Sidueta'nın bu buluşuna rağbette kadınlar kocalarından çok teşvik göreceklerdir. Ama en mühim mesele, bu iskarpinlerden evvela komşunun hanımının bir bir adet almasıdır.

Çantalar

En iyi kadın çantasının, en kullanışlısı olsun senelerce süren tecrübelerden sonra anlaşıldı. Büyük, geniş, içi yok şey alabilen çantalar bu yılın gözdesidir. Kadının yanında taşımak istediği eşyanın çokluğu çantaların boyunu posunu arttırmıştır. Hatlarda da geçen yıla nazaran büyük değişiklikler yoktur. Cantada modanın israf kısmını temin eden ek husus kullanılan malzeme olacaktır. Tabii en pahalı, en nâdir malzemeyle yapılan çantalar en şık sayılacaktır. Bu arada kadife çantaların, diğer rakiplerini bir hayli geride bırakacağını söylemek kehanet olmıyacaktır.

Şapkalar

Bu yıl şapkacılar, "Ayağını sıcak tut, başını serin" sözünün tersini yapmaya karar vermişe benzemektedirler. Kış günlerinde hanımlarımızın başları sıcak, hem de pek sıcak tutulacaktır. Zira şapkalar kürkten, kalın yünlü kumaşlardan ve Jarseden yapılmaktadır. Üstelik bunların yumuşaklarının tercih edilmesi sâyesinde başlar şapka tarafından sıkıca sarılmaktadır. Saçların tamamile şapka içine sokulması da moda icabıdır. Tabii kazak usulü kalpaklar bu seneki şapka modasının favorisidir.

Eğitim ve Demokrasi

Fatma ÖZCAN

Demokrasi ile idare edilen bütün memleketlerde halkın devlet işlerinde söz sahibi olduğu malûmdur. 1946 yılından bu yana yani çok partililiği kabul ettiğimiz tarihten beri bizim memleketimizde de vatandaş hangi partinin hareket gayesini kendi anlayışına uygun bulursa o partiden yana olmakta, diğerse o partinin teşkilâtına girip fiilen vazife almakta, ister kadın ister erkek olsun milletvekili seçmek ve seçilmek hakkına sahip bulunmaktadır. Bu, şekil olarak böyledir. Ancak çok partili devrenin başlangıcında partilerarası münasebetteki aksaklıklar, anlayışsızlıklar ve beceriksizlikler parti kademelerinden halka kadar yayılmıştır. Böylece parti liderlerinin hatalı davranışları sıralı bir gi - dişle halka ulaşmıştır. Bugün memleketimizde futbol takımı tutulmakla herhangi bir siyasi partiyi desteklemenin neredeyse hiçbir farkı kalmıyacaktır. Yani bir futbol seyircisi bir takımı nasıl benimserse siyasi partilerin halk tarafından seçimi öyle basit bir ölçü içinde yapılmaktadır. Meselâ futbol takımı tutanların bâzıları çocukluktaa taraftar oldukları takı - mı sonuna kadar benimserler. Takımın formdan düşmesi, hatalı oyunlar çıkarması hiç mühimi değildir. Bâzıları bir oyuncu için takım tutarlar, bâzıları ise iş olsun diye bir takımdan yana olurlar. Sonra o takım için gırtlak gırtlağa kavga etmekten kaçınmazlar. Değer ölçüleri küçük olunca işin ciddiyeti de aynı ölçüde küçülmemiştir. Hattâ particilik çocukların oyunlarına kadar girmiştir. Dikkat edilecek olursa oyun arasında çocukların birbirlerine "sen hangi partidensin" diye sorduklarını duymak pek mümkündür. Çocuklar günlük heyecanlı hâdiseleri oyunlarına aksettirirler. Nitekim particilik oyunu bu seçmedeki isabet derecesinin üstünlüğünü pekâlâ gösteriyor. Zira bugünkü particilik Anadoluda hâlâ yok edemediğimiz aile düşmanlıklarına, hattâ kan dâvalarına benziyor. Eğitimi olmıyan cahil halk tabakalarında fikir ayrılığı, halli müşkül büyük anlaşmazlıklar doğuruyor. Kendi anlayışından başka anlayışa müsamaha göstermeyi bilmiyen cahil insan "Ya ben, ya o" şeklinde düşünüp, meseleyi erkekçe hallettiğini sanıyor. Siyasi ahlâk ve terbiye unutuluyor, başkasının fikirlerine, kanaatlarına saygı göstermek asla düşünülmüyor. Bunun sebebi de bellidir. Parti taraftarları sağlam fikirlere sahip değillerdir. Çünkü siyasi anlayıştan, memleketin geleceğini düşünmekten çok, ufak menfaatlar, şahsa hayranlıklar ve bir takım heyecanlar particiliğin esasını teşkil ediyor. İşte o zaman siyasi anlayış yok oluyor ve bir zümre mücadelesi doğuyor. Halbuki böyle bir mücadeleden kurtulup devrin gidişine, ileri memleketlerin davranışına ayak uydurmaya sür'atle ihtiyacımız var. Küçük menfaatlar veya hırslar uğruna harcadığımız bu gücü, halk olarak savaşıp, daha iyi gelecekler uğruna sarfedersek müsbet neticeler alacağımız muhakkaktır. Fakat burada da eğitimsizlik milli bir dert olarak görünüyor. Cahil insan küçük bir menfaatla iktifa ediyor. Daha iyiyi, daha yeniyi istemeyi akıl edemiyor. Kendinden başkasını düşünemiyor. Dünkü hayatı, bugünden iyi ise bugüne, dünkü hayatı bugünden kötü ise düne düşman oluyor. Çok acıdır ki bu davranışı yalnız halktan kimseler göstermiyor. Cemiyet içinde önde bir yeri olan iyi ve ileriyi gaye bilmesi icap eden sanatçılardan bile bâzıları dün ve bugünü sadece kendi çıkarlarına göre ölçüp, bir maaş farkı veya kooperatif hissesi yüzünden siyasi partilerden birine meyledebiliyorlar!

Durum böyle olunca kesenin ağzını açmayı ve nimetler yağdırmayı vaadeden parti halkın ekseriyetini kazanacağı ümidine kapılıyor. Bu boş bir ümittir. Fakat sebepsiz ve mantıksız değildir.

Sadece para istiyen halk eğitim meselesi halledilmezse insan hak ve hürriyetlerine saygı gösterilmesini daha uzun yıllar beklemek icap edecektir.

Dior'un yeni hatları

Anna Karenin!.

Çoraplar

En çok kullanılan naylon çorap olacaktır. Çorap modasında mühim olan renktir. Bu yılın gözde rengi ise, kıyafetlerde olduğu gibi çoraplarda da kahverengidir. Spor çoraplara da rağbetin artmakta olduğu görülüyor. Bu takdirde tiftik ve kaşmir çorapların kış boyunca güzel ayakları ısıtmakta vazife alacakları muhakkaktır.

Saçlar

Kabarık ve dağınık saçlar, romantik görünüş kadınlara "menfur" görüldüğünden beri müze galerilerindeki eski tablolara münhasır kalacağa benzemektedir. Bu yılın saç modası umumiyetle kısa ve iri dalgalı saçtır. Küçük ve başa iyice yapışmış topuzlar, "kadınca" bir görünüş temininde hanımlara yardımcıdır. Tabiî saç rengi de tabiatın hükmünden kurtulup modanın emrine girmiştir. Bu kış saçlarda kestane ve kül rengi en fazla tercih edilecektir. Lütüfkâr moda hazretleri, renk bahsinde kadınları berber çilesinden kurtarmak için bir yeni cins briyantin ihsan etmiştir. Bu briyantin kullanılarak saçlarda kahverenginin bütün tonlarını elde etmek mümkündür.

Sosyal Hayat

Lokantadaki kadın

Lokanta veya gazinoya giderken düşünülecek iki mühim mesele vardır: Biri keseye uygun olması, diğeri kıyafetin gidilecek yerde yadırganmamasıdır. Bir de yalnız gidecek olan kadın için iyi şöhret yapmış yerlerin seçilebilmesi mühimdir. Bir lokanta veya gazinoya giderken erkek kapıdan önce girer ve önden yürüyerek kadına yol açar. Çıkarken de ayni şekilde önden yürür. Ancak kapıdan önce kadını çıkarır. Bir çok erkekler böyle yerlerde vestiyer memurunun veya garsonun selâmını almamayı kadın yanında nezaket sayarlar. Halbuki bu selâmı almak daha çok kibarlığa yakışır.

Bir dost, lokantada sizi sofrasına dâvet ederse bu dâvete uymak lâzımdır. Fakat reddetmek için çok mühim bir sebeb varsa davet kabul edilmeyebilir. Bir tanıdığı görmek ve masasına oturmak isteğini göstermek o kimse ile olan ahbaplığın teklifsizlik derecesine bağlıdır. Aradaki samimiyet müsait olsa bile müsaade istemek icap eder. Çünkü yalnızca görüşmek istediği bir arkadaşını bekleyebilir.

Kadınla beraber lokantaya giden erkek kendi paltosunu çıkardıktan sonra kadının paltosunu çıkarmasına yardım etmelidir. Bu işi garsona bırakmak çok yakışıksız olur. Kadınla erkek masaya yalnız oturacaklarsa erkek solda kalır ve önce kadın oturur. Bu iş kalkarken de ayni şekilde tekrarlanır. Kadın önce kalkar erkek sonradan katılır. Yemek listesine bakmak ve yemek seçmek uzun bir mesele olmamalıdır. Erkek listeyi kadına verir. Kadın seçtiği yemeği söyler, erkek listeyi uzun boylu araştırmadan kararını verir ve garsona iki kişilik siparişini verir. Kadının garsonla konuşması, hele beyenmediği bir yemek için çekişmesi hiç hoş değildir. Garsonu çağırmak için bardak veya tabaklara vurmak yahut yüksek sesle "Garson" diye bağırmak doğru değildir. Geçişini kollayıp küçük bir işaretle çağırmak uygun olur.

Masaya gelen salata ortaya konmuşsa bunu küçük salata tabaklarına almak lâzımdır. Fakat ayrıca tabak yoksa yemek tabağına koyup, yemekle karışması hoşa gitmiyen bir şey bile olsa ortadan yemeğe tercih edilip tabağa alınmalıdır. Bu işde erkek yine kadına yardımcı olur. Salata tabağını uzatıp kadının tabağına almasını beklemelidir. Ayni sofrada oturanlar yemeğe devam ederken bitiren kimsenin kürdanla dişlerini temizlemesi, ya da diliyle dişlerini temizlemek uğruna acaip sesler çıkarması, sigara içmesi düpedüz karşısındakilere saygısızlık olur.

Mecbur kalınmadıkça çocuklar lokantaya götürülmemelidir. Ya da çocuğun sofra terbiyesinden iyice emin olmak icap eder. Yemek yemesini beceremiyen veya onu bunu tutturan çocuklar hem bulundukları masa, hem de etraf için üzücü olurlar. Lokantaya köpek getirmek, hele lokantanın tabaklarından kacamak köpeğe yemek yedirmek affedilmez bir terbiyesizliktir.

Umumiyetle böyle yerlerde herkes kendi hesabını öder. Dâvet edilen kimselerin veya kadınların hesabı beraber geldikleri erkek tarafından ödenir. Ödenecek para garsonun getirdiği pusulanın altına konmalıdır. Hesabı kontrol etmek ayıp değildir, haktır. Yanlışlık varsa itiraz da edilebilir. Ancak bu itiraz yüksek sesle, hâdise çıkaracak şekilde yapılmamalıdır. Nezaketle yapılacak bir ikaz, hesabın düzelmesini temin edebilir.

Lokantadaki kadın

Yiğidin yoğurt yemesine benzemez

Ev

Ütü sanatı

Ev kadınının vaktini alan mühim işlerinden biri de ütüdür. Bir işçinin titizliği nasıl kullandığı aletlerin temizliğinden onlara gösterdiği itinadan belli olursa, hiç şüphesiz ev kadınının en lüzumlu yardımcısı olan ütüsünün de iyi seçilmiş ve temiz kullanılmış olması lâzımdır. Ütü alınırken zevkten önce bilgiyle hareket edilmelidir. İyi bir ütü oldukça büyük ve ağır olmalıdır. Küçük ve hafif bir ütü her ne kadar kolay hareket ettirilirse de, maksada uygun değildir. Paslanmadıkça ve bozulmadıkça evin en uzun ömürlü esvalarından biri olduğu için ütü satın alırken en iyisi tercih edilmelidir.

Pas ütüyü harap eder. Ama elinizde paslanmış bir ütü varsa onu temizlemek ve kullanılır hale getirmek için bir kaç usul de yok değildir. Bunların en iyisi bir bez içine balmumu ve tuz koyarak sıcak ütüyü bu beze sürmekten ibarettir. Bâzı kimseler ütünün kayması için mumlu bez kullanırlar. Halbuki ütü sıcak sıcak bir kağıda serpilecek ince tuz üzerinde gezdirildikçe ayna gibi parlar ve kaygan hale gelir.

Ütülenecek eşyanın altına konacak alt bez ise kalın ve mümkün olduğu kadar hararetli tazyik altında buharlaşan suyu çekecek bir kumaş olmalıdır. Pek çok evlerde kullanılan düz ütü battaniyeleri bu bakımdan en iyileridir. Elbise kol, yaka ve omuzlarını bozmadan ütülemek için "janet" denilen kol tahtaları kullanılmalıdır. Elbise etekleri ve eteklikleri düz bir masada ütülemek doğru değildir. İnce ütü masalarından kullanmak ya da iki masa arasına üzeri bezle kaplanmış uzun bir tahtayı kullanmak bu iş için en iyi usuldür. Etek ters olarak bu tahtaya geçirilip ıslak ütü bezi kullanarak ve oldukça sıcak ütü ile ütülenmelidir. İpek veya suni ipekten yapılmış giyecekler ise, tersinden ve ıslak bezle ütülenmelidir. Ama bezin ıslaklığı çok az olmalıdır.

Bu yıl kadife kumaşa oldukça rağbet vardır. Böyle olunca her evin dolabına bir iki parça kadife giyecek girecektir. Yalnız kadife ütüsü oldukça nazik bir iştir. Yalnız yapmak çok zordur. Çünkü masa üzerine koyup ütülemek olmaz, tüyleri ezilir. Bir yardımcının kadifeyi elinde iyice germesi lâzımdır. Bundan sonra üzerine ütü bezi konarak yavaşça ütü gezdirilir. Kadifenin tüyünü bozmadan ütülemek için diğer bir usul de kumaşı tersinden, bir mermer masaya koyup ütülemektir. Böylece yatmış ve ezilmiş tüyler bile düzelebilir.

Elde iyi ve temiz bir ütü bulunsa bile büzgülü ve pilili giyeceklerin ütüsü zordur, yorucudur. Bir elbisenin veya bluzun plisini el ile düzelterek ütülemek doğru değildir. Pilili kısım masa üzerine serilerek her biri bir iğne ile ütü yaygısına iliştirildikten sonra sol el ile uçlarından gerilerek üzerine hafifçe ütü basılır. Böylece muntazam bir çizgi halinde yer eden pliler, sonradan bir kaç defa daha üzerine basılmak suretiyle kuvvetlendirilir. Büzgüsü olan bir bluzun büzgülerinin başlangıç yerine kadar ütünün ucunu sokmak lâzımdır. Krepsaten gibi kumaşlar tersinden ütülenmelidir. Gecelik, kombinezon v.s. gibi çamaşırlar ütülendikten sonra katlanmadan asılmalıdır. Verev biçilmiş kumaşlar ütülenirken ütünün hareket istikameti verevin iplik istikametini takip etmeli ve daima verevin alt kenarından ütüye başlanmalıdır.

Ütü başında
Marifetin yarısı âlette

U L A Ş T I R M A

P. T. T.

Telefon direklerine kılıf...

Her ay başı PTT idaresinin gönderdiği faturaların bilmecesi karşısında hayretten hayrete düşen talihsiz telefon aboneleri, birkaç aydan beri de "avans" hanesine yazılan 12 liranın esrarını çözmekle uğraşmaktadırlar. Ödedikleri avuç dolu para yetmiyormuş gibi, çok zaman yanlış düşen numaralarla ve garip dükük sesleriyle sinirlerini yerinden oynatan bu "madenî kolaylık" için idarenin istediği yeni ücret, acaba hangi yeni hizmetin karşılığıdır? Gerçi faturaların arkasında stampa ile basılmış damgalarla avans sütünundaki ücretin "sabit tesisler kira ücreti" olduğu ve bunun "badema avans sütununa yazılacağı" okunmaktadır ama, aboneler yıllık abone ücretini yatırırlarken kendilerinden cihaz kirası olarak bir para alındığını gayet iyi hatırladıklarından, bu "sabit tesisler kirası"nın ne olduğunu anlamakta güçlük çekmektedirler.

Aslında bu kira bir zamanlar "telefon bakım ücreti" adı altında ortaya çıkarılan ve açılan dâvaların aboneler lehine neticelenmesi üzerine vazgeçilen ve vatandaşın kanunsuz vergiye tâbi tutulması mahiyetindeki eski bir teşebbüsün hortlatılmasından başka bir şey değildir. PTT idaresi, adı değiştirilen bu eski parlak buluş sayesinde yılda fazladan 30 milyon lira kadar gelir temin etmek ümidindedir. Yalnız ne var ki her abone, bu kanunsuz vergiyi gönül rızasıyla ödemeye kolaylıkla yanaşmıyacaktır. 1956 yılındaki "bakım ücreti" icadı üzerine mahkemeye başvurarak bu kanunsuz vergiyi ödemiyeceğini bildiren ve kendisinden tahsil edilen paraları Telefon idaresinden geri alan Ankara Barosu avukatlarından İhsan Uçul (Bak : AKİS, sayı 121 - Ulaştırma), "sâbit tesisler kira ücreti"nin de kanunsuz bir vergi olduğunu ispat için mahkemeye müracaat etmiştir. İhsan Uçulu daha bir çok telefon abonesinin takip edeceği muhakkaktır.

Avukat İhsan Uçul, Sulh Hukuk Mahkemesine verdiği dâva dilekçesiyle "ihdas olunan muarazanın men'i ile fuzulen tahsil edilen paranın PTT Umum Müdürlüğünden tahsil edilmesini" istemektedir.

İhsan Uçul, talebini PTT idaresiyle akdettiği mukavelenameye dayandırmaktadır. Dâvacıya göre, "sâbit tesisler kira ücreti" namıyla para istenmesi mukavele hükümleriyle kabili telif bulunmadığı gibi kanuna da aykırıdır. Zira abonelerin istifadesine bırakılan telefon makinalarının ücretleri öteden beri idarece tahsil olunmaktadır ve idarenin doğrudan doğruya abonelerin istifadesine verdiği bu makinalardan başka hiç bir tesis ve aleti mevcut değildir. Santral vesaire işletmenin icrası için zaruri tesisler olup bunlar da idarenin tasarruf ve zilyedliğinde bulunduğundan ve ayrıca bunlar olmadan telefonla konuşmak mümkün olamıyacağından adı geçen tesislerden abonelerin bilvasıta istifadelerinin "kira" olarak vasıflandırılmasına imkân yoktur.

Avukat İhsan Uçul
Metelik sektirmiyor!

PTT idaresi ancak abonelerden konuşma ücretine zam yapmak suretiyle fazla para talep edebilir. Halbuki "sabit tesisler kira ücreti" namıyla tahsil olunan paranın konuşma sayısıyla hiç bir rabıtası mevcut değildir. Bu, tamamen indî sebebe müstenid ve vergi mahiyetinde bir tahsilattır. Nitekim PTT idaresi, evvelce de "bakım ücreti" adı altında aynı mahiyette bir zam teşebbüsünde bulunmuş ve açılan dâvaları kaybetmesi üzerine 1 Ocak 1956 dan itibaren muteber olmak üzere zammı kaldırmağa mecbur olmuştur.

"Sâbit tesisler kira ücreti" adıyla ihya edilen eski zam teşebbüsünün akıbeti ise, avukat İhsan Uçulun açtığı dâva neticesinde belli olacaktır. Eğer avukat, bu dâvayı da kazanırsa PTT idaresi yılda 30 milyon lira tutan bir gelirden vazgeçmek ve şimdiye kadar tahsil ettiği paraları abonelere iade etmek zorunda kalacaktır. Fakat istikrar programının bir icabı olarak İktisadî Devlet Teşekküllerinin kendi yağlarıyla kavrulmaları gerektiğinden PTT'nin 30 milyonluk gelirden kendisini mahrum bırakması zayıf bir ihtimaldir. Bu sebeple, PTT "sâbit tesisler kira ücreti" tahsilatından vazgeçmek zorunda kalsa bile, mutlaka yeni bir zam yapma yoluna gidecektir. Ama ne var ki bu zam, "Kristof Kolombun yumurtası" kadar basit bir usûlle değil, konuşma ücretlerini arttırmak şeklinde, kanuna uygun bir zam olacaktır. Böylece aboneler keyfî ve indî bir "vergi"yi müsavi şekilde ödemek yerine, konuşma sayısına göre "ücret" vereceklerdir ki bu, telefondan çok faydalananın çok para vermesi suretiyle daha âdil bir usûlün tatbiki demektir.

İhsan Uçul, PTT aleyhindeki dâvasını kazansa da kazanmasa da zamdan yakalarını kurtarmaları pek güç olan telefon aboneleri, "sâbit tesisler kira ücreti" dâvasının neticesini, gene de merakla takip edeceklerdir.

Bir telefon
Pahalı dert!

MUSİKİ

Bale

Dans dönemi

(New York, Eylül... İlhan K. Mimaroğlu yazıyor)

Yeni mevsime hazırlanan New York, yaz sonu ve sonbahar başında birkaç hafta müddetle bir hareketsizlik devresine girer. Haftada dört veya beş konser, kapılarını hiçbir zaman kapamayan bâzı tiyatroların temsilleri, küçük opera teşekküllerinin gösterileri, şurada burada birkaç sergi, nihayet durmadan yeni ve eski filmleri göstermiye devam eden sinemaların faaliyeti, dünyanın sanat merkezi New York'un Ekim ile Haziran ayları arasındaki canlılığına kıyasla, bugünlerin tam bir "ölü devre" sayılmasını önlemez.

Mamafih 1959 "ölü devre"sinin bir hususiyeti var. Bu hususiyet, New York City Ballet'nin bu yıl temsillerine her yıldan daha önce başlamış olmasıdır. New York City Center of Music and Drama -New York Musiki ve Tiyatro Merkezi- her yıl Eylül ve Ekim aylarında, opera dönemiyle kapılarını açar. Bunu bale dönemi, tiyatro dönemi, operet dönemi, ilkbahara doğru da yeniden opera ve bale dönemleri takip eder. Halbuki bu yıl, dünyanın en ileri bale teşekkülü New York City Ballet, Ağustos sonunda, operadan daha önce temsillerine başladı. 25 Ağustosta başlayan ve bu hafta sona erecek olan dönem boyunca teşekkül, geniş repertuarındaki başlıca eserlerden bir çoğunu, her temsilde dört eser olmak üzere, büyük başarıyla takdim ediyor. New York City Ballet'yi dünyanın en ileri bale teşekkülü haline getiren George Balanchine ve Jerome Robbins gibi büyük koregrafların eserleri, Maria Tallchief, Jacques d'Amboise, Allegra Kent, Melissa Haydn gibi dansçılar, topluluğun mükemmel orkestrası, dünya çapında isim sahibi Amerikalı ve Avrupalı ressamların, dekorcuların, işbirliğinin sağlanmış olması, bu yıl da topluluğa, her zamanki üstün seviyesini veriyor.

"Öldürücü Yedi Günah"

New York City Ballet'nin programında alâka çeken eserlerden biri, "Öldürücü Yedi Günah" adlı operabaledir. Her ne kadar teşekkülün ayrı bir opera dönemi varsa da, bale repertuarında opera ve bale karışımı eserlerinde yer almak, City Center'in alışkanlıklara karşı koyma gayesine, ileri hamlelerine, bir "Bohème", bir "Traviata" veya bir "Kuğu Gölü"ne kıyasla çok daha uygun düşmektedir. Menotti'nin "Bir Şairin Üç Pazarı" adlı danslı operası, Gluck'un "Orfeo ile Eurydice"sinin Balanchine tarafından danslı opera olarak temsili, New York Balesinin, iki sanatı birleştirme temayülünün örnekleri arasındadır.

"Öldürücü Yedi Günah"ta tiyatro, opera, operet ve bale bir araya gelmektedir. Eser, 1933 yılında hazırlanmıştır. Metni yazan, çağımızın en büyük tiyatro adamlarından Berthold Brecht'tir. Musiki ise, Brecht'in musikili sahne sahasındaki çalışmalarındaki başlıca mesai arkadaşı Kurt Weill tarafından bestelenmiştir. Eserin ilk temsilini 1933 yılında Balanchine, Pariste Théatre des Champs-Elysées'de sahneye koymuştu. Başrolü de Kurt Weill'ın karısı, meşhur operet şarkıcısı Lotte Lenya oynamıştı. "Öldürücü Yedi Günah"ın New York temsili, Balanchine'in reji ve koregrafisinden, Ruben Ter-Arutunyan'ın 1933 yılı Almanyasının atmosferini canlandıran dekor ve kostümlerinden başka bilhassa, Lotte Lenya'nın bu kere de başrolü oynamasıyla ehemmiyet kazanmaktadır. Brecht, Weill, Lenya, metnin İngilizce mütercimleri ünlü şairler Chester Kallman ve W. H. Auden, nihayet City Center'in bale, opera ve musiki kadrosu, NYC Ballet'nin "Öldürücü Yedi Günah"ını bir "şöhretler galerisi" haline getirmektedir.

Balanchine prova sırasında
Hareket eden cisimler

Stravinski gecesi

New York City Ballet'nin bu dönem repertuarında bir de Stravinski gecesi vardı. Stravinski'nin musikisini yazdığı dört balenin sunulduğu program, bestecinin sanat hayatının çeşitli safhalarını kıyaslama imkânını vermesi bakımından olduğu kadar, koregraf Balanchine için de aynı imkânı veriyor, üstelik programda bir de Robbins balesinin bulunması, çağdaş balenin iki büyük yaratıcısının uslûplarını yanyana getiriyordu.

Dört baleden üçünü Balanchine hazırlamıştı. Bunlardan "Ateş Kuşu" Balanchine'in belki en zayıf eseriydi ve Ondokuzuncu asır balesi artıklarıyla çalışmanın, herşeyden önce malzemede yenilik arıyan bu koregraf için de uygun bir vasat olamıyacağının deliliydi. Dekorları Marc Chagall'ın yapmış olması da ancak program kâğıdı üstünde bir ehemmiyet taşıyor, esere hiçbir çekicilik katmıyordu.

İkinci bale, "Apollo", Balanchine'in eski eserlerinden biriydi. 1927 yılında hazırlanmıştı ve büyük koregrafın henüz, romantik ifadecilik ile bugünkü kendi modern mücerret uslûbu arasında bocaladığı bir çağın mahsulüydü. Balanchine, ifadecilik sahasında kendini gösterecek yaratılışta bir sanatçı değildi. Saf, "klâsik" çizgiler, duygularıyla değil zihniyle çalışan bir sanat adamının davranışı, Balanchine'in ana yolunu çizmişti. Nitekim Balanchine kendini asıl "The Four Temparements — Dört Mizaç"ta ve Stravinski gecesinde oynayan "Agon"da ortaya koymuş sayılabilirdi. Malzeme ve biçim!.. Balanchine'in vasatı buydu; ifade değil. "Agon"da Balanchine, Onyedinci asır Fransız danslarından hareket etmişti. Fakat neticenin, bu kaynakla görünürde hiçbir alâkası olmadığı aşikârdı. Bomboş bir sahnede oynanan, dekor diye yalnız ışıktan faydalanılan, dansçıların günlük çalışma giyimleriyle oynadıkları "Agon", Balanchine'in dansı sadece bir hareket olarak gören, dansçıyı şahsiyetinden ayırıp hareket eden bir cisim sayan bale anlayışının tipik bir örneğiydi ve Balanchine sanatının -gene "Dört Mizaç"la birlikte- zirvesi sayılabilir.

TİYATRO

Devlet Tiyatrosu

Yeni eserler

Devlet Tiyatrosu, bütün sahnelerinde 1 Eylülden itibaren yeni mevsim çalışmalarına başlamış bulunmaktadır. İlk temsiller tesbit edilmiş, eserler rejisörlerine tevdi edilmiştir. Buna göre Devlet Tiyatrosu Opera Bölümü 1 Ekim gecesi perdesini Puccini'nin "Madame Butterfly" operası ile açacaktır. Bu temsile geçen yılki temsilin bir devamı demek daha da doğru olur. Zira "Madame Butterfly", Covert Garden rejisörlerinden Peter Potter'in geçen mevsim hazırladığı aynı reji ile sahneye konulacaktır. Buna mukabil Tiyatro bölümü karşımıza yepyeni eserlerle çıkmaktadır. Büyük Tiyatro perdesini Sophocles'in "Kral Oedipe"i ile açacaktır. Eserin tercümesini Bedrettin Tuncel, yeniden ele almış ve dilimize manzum olarak çevirmiştir. Bedrettin Tuncelin tercümelerindeki titizliği bilenler "Kral Oedipe"i zevkle takibedeceklerine inanmaktadırlar. Eserin rejisörlüğünü bundan birkaç sene evvel şehrimize gelerek Selâhattin Batunun "Güzel Helena"sını başarıyla sahneye koyan Yunan rejisörü Takis Musenidis üstüne almış bulunmaktadır. Kral Oedipe rolü ise Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü Cüneyt Gökçer tarafından icra edilecektir. Cüneyt Gökçerin geçen yıl hem umum müdürlük, hem rejisörlük, hem de aktörlük vazifelerini hep beraber başaramıyacağını düşünenler onun "Cadı Kazanı"nın rejisi ve Kral Lear'deki başarısı karşısında elbette durmak, düşünmek zorunda kalmışlardır. Böyle bir imtihandan geçtikten sonra Gökçerin Kral Oedipe'de de başarıyla karşımıza çıkmaması için şimdilik hiçbir sebep görülmemektedir.

Küçük Tiyatro perdesini yeni bir telif eserle açacaktır: Refik Erduranın "Karayar Köprüsü".. Yazarın bu eserinde diğer eserlerine nazaran daha iddialı olduğu söylenmekte, bâzı ağızlarda "Karayar Köprüsü"nün diğer eserlerinden daha kuvvetli olduğu şayiası dolaşmakta iken bâzı kimseler de Erduranın son eserinin de ilkler kadar başarısız olduğunu ifade etmektedirler. Elbette ki Ekim başında eseri seyrettiğimizde daha belli bir neticeye varmak kabil olacaktır. "Karayar Köprüsü"nü Ziya Demirel sahneye koyacaktır. "Duvarların Ötesi"nde gösterdiği ustalığı Erduranın piyesinde de gösterirse, elbette ki Ziya Demirel geçen yılki başarısını perçinlemiş olacak ve Devlet Tiyatrosu da yeni bir rejisöre sahip olduğuna daha kuvvetle inanabilecektir. Üçüncü Tiyatro ise perdesini "L' Oeuf-Yumurta"nın yazarı Félicien Marceau'nun yeni bir eseriyle açacaktır: "La Bonne Soupe".. Dilimize "Ekmek Kavgası" olarak çevrilen bu hissi komediyi Kanadadan dönmüş bulunan Mahir Canova sahneye koyacaktır. Mahir Canovanın fantazi tarafı en kuvvetli rejisörlerimizden olduğunu bilen seyirciler elbette ki "Ekmek Kavgası"nda, belki Pariste oynamışından farklı, fakat Mahir Canovanın rejisi olduğunu ifade eder bir hava arayacaklardır. Şüphesiz zarif bir Fransız piyesinin Canovanın rejisine tevdi edilmesinde isabet vardır.

Oda Tiyatrosu ise perdesini Eugene O' Neil'in ölümünden sonra ortaya çıkan bir piyesiyle, "Long Day's Journey İnto Night "Günden Geceye" isimli eserle açacaktır. Bu eseri sahneye Saim Alpago koyuyor. Kanaatimizce en ağır yük onun omuzlarındadır. "Günden Geceye" uzun ve hareketsiz bir eserdir. İnsana okunmak için yazıldığı hissini veriyor. Bundan dört yıl önce eser ilk defa Paris'te Milletler Tiyatrosunda -Sarah Bernard Tiyatrosu- O' Neil'in vatandaşları tarafından temsil edildiğinde tam 5 saat sürmüştü. Haziran ayının sıcak bir gecesi, kapalı bir tiyatroda 5 saat müddetle eseri takip etmeğe ise pekçok kişi tahammül gösteremedi. Fakat piyes Amerikadaki temsilinde 3.5 saate indirilmişti, gene de sabırsız Amerikalıları koltuklarına bağlamakta güçlük çekildiği gözden kaçmıyordu. Ümit edelim ki Saim Alpago eseri Ankaralı seyircilerine sıkmadan seyrettirebilsin ve ne Pariste, ne de Amerikada tamamlanmamış bir başarı bizde tamamlanmış olsun.

A. B. D.

Williams'ın son eseri:

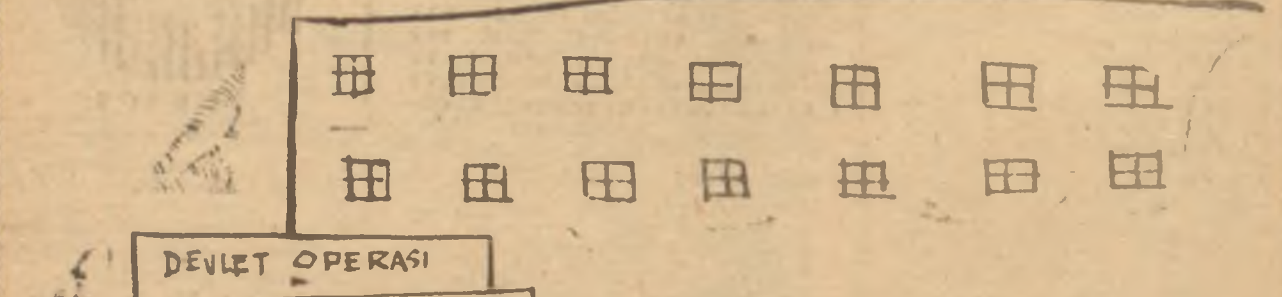
New York'ta Broadway'i kesen sokaklardan 45 incisi üzerindeki Martin Beck tiyatrosu geçen mevsimin ortalarından beri Tennessee Williams'ın en son piyesini seyircilere takdim edip duruyor. Eserin ismi "Sweet Bird of Youth"tur ve sahneye Elia Kazan'ın rejisi altında konmuştur. Ama ne Kazan'ın gerçekten gayretli ve başarılı rejisi, ne Paul Newman ve Geraldine Page gibi Amerikalılar tarafından sevilen tanınmış oyuncuların eserde baş rolleri tutmaları Williams'ın başarısızlığını örtmeğe yetmiyor. Amerikanın tiyatro adamları gerçekten garip kişiler. Bâzan sadece bir isim, tanınmış bir imza gişe hâsılatını istenilen seviyeye çıkarmağa yetiyor. Ama bunun ne kadar devam edeceğine inanıyorlar? Orasını kestirmek hakikaten güçtür.

Fransa

Yeni mevsim

Paris tiyatroları 1959 - 1960 mevsimi repertuvarlarını ilân etmiş bulunmaktadırlar. Repertuvarlarda bu yıl, geçen yıllara nazaran eski eserlerin tekrarına daha az yer ayrıldığı, buna mukabil yeni eserlerin çoğunluğu teşkil ettiği gözden kaçmamaktadır.

Yeniler arasında Jacques Copeau'-nun 61 yaşındaki yeğeni Michel Saint

YAZISIZ

"Sweet Bird of Youth'

Reklâmı iyi ama..

Denis'nin "Inspecteur Général des Spectacles" isimli eseri de vardır. Eser Théatre de France'ın yeni müdürü J. L. Barrault'un tasvibini kazanmıştır. Paul Claudel'in "Tête d' or" isimli eseriyle, Jean Anouilh'un "La Petite Moliére"i ve Eugène Ionesco'nun "Le Rhinocéros"u da yeni eserler arasında yer almaktadır.

Parisin tiyatro meraklıları hiçbir mevsim afişlerde bu kadar yeni eser ismini bir arada görmediklerini düşünmekte ve yeni mevsimi merakla beklemektedirler.

R A D Y O

Ankara

Ümit peşinde:

Aşıklı yeni müdürü Ümit Demiriz Ankara Radyosunun genç ve yakıbu vazifenin başına geldiği günden beri tedirginlik içindedir. Bugün Türkiyede bir radyoda müdürlük etmenin insana tedirginlikten başka birşey getirmeyeceğini ya önceden düşünmemişti, ya da ilerisi için kendisine yapılan vaatler genç müdüre ne pahasına olursa olsun yeni vazifesinde başarılı olmak hevesi vermişti. Büyüklerinin sözünü dinlemek, elbette başarının yarısından çoğuna sahip olmak demekti. Ama yeni müdür büyüklerine karşı başarılı olmağa çalıştıkça dinleyicilere karşı başarısızlık numunelerinin ortaya çıkacağını bilecek kadar bu işin tecrübelisiydi. Ankara Radyosunun başına gelmeden evvel, uzun müddet İzmir Radyosu Müdürlüğü sonra da bu yeni görevine başlayıncaya kadar Radyo Dairesi Müdürlüğü vazifesini görmüştü. Şimdi Ankara Radyosu Müdürü olmanın meselâ Soğuk Harp yayınlarının mesulü olmağı icap ettirmeyeceği kanaatındaydı. Ümit Demirizin ne Radyo Gazetesine, ne Köyün saatine ve ne de daha bunlara benzer yayınlara istikamet verecek selâhiyeti mevcut değildi. Yeni müdür de, tıpkı kendinden öncekiler gibi, bu neviden tepeden inme yayınlar için sadece ve sadece bir bakımdan mesuldü: Bunları zamanında yayınlatmaktan...

Yeni müdürün asıl tedirginliği kendisinden beklenen değişiklikleri, bu vazifeye tâyininden bu yana iki ay geçtiği halde hâlâ yapamamış olmasından ileri geliyordu. Yeni müdürün geniş planları vardı. Radyo kısa zamanda "bir hale yola" konulacaktı. Yayınlar yeni programlarla zenginleştirilecek, musiki yayınlarının ve temsil programlarının kalitesi yükseltilecekti. Sözlü yayınlara yapılacak pek fazla birşey yoktu. Daha doğrusu bunlar vazifesinin hayli dışında ve üstünde kalıyordu. O halde sözlü yayınların hemen çoğu ister istemez eski şekillerini ve nağmelerini muhafaza edeceklerdi. Fakat yeni programlar, değişik programlar, kaliteli programlar? İşte yeni müdürün Ankara Radyosuna getirmek istedikleri bunlardı. Bunları yerine getirebilmek için de yeni elemanlara, bilgisine, görgüsüne, radyoculuğuna güvendiği kimselere ihtiyacı vardı. Radyonun belkemiğini teşkil eden Söz ve Temsil Yayınları Şefliğini bir müddettir gün görmüş, ak saçlı, sohbeti tatlı bir zat işgal ediyordu. Fakat bu zatın sohbeti ne yazık ki hep mikrofonun gerisinde kalıyor, mikrofondan çıkacak sohbetlere zaman ayırmak gerçekten imkânsız hale geliyordu. Yeni müdür ilk iş olarak gün görmüş, sohbeti tatlı zatı bu görevinden aldı. Yerine de Adalet Ağaoğlunu dâvet etti. Adalet Ağaoğlu daha önce uzun müddet aynı serviste başarıyla çalışmıştı. İki yıl süren Amerika seyahatından yeni dönmüş bulunuyordu. Radyolar hakkındaki tecrübesi daha da artmıştı. Ankara Radyosunun yeni müdürü Söz ve Temsil Yayınları Şefliği için aradığı kimseyi bulduğuna emindi. Fakat Adalet Ağaoğlu bu vazifeyi kabul edemiyeceğini nazikâne ifade ve teşekkürle mukabele etti. Ama Radyonun temsil ve sanat yayınlarında gerçekten faydalı olacağına inanılıyorsa bu neviden yayınlarda sadece sanat değeri gözönünde tutulması şartıyla radyoda bir "sanat yayınları müşavirliği" kabul edebilirdi. Bu sırada Devlet Tiyatrosunun ve radyonun eski rejisörü Mahir Canova da Kanadadaki bir yıllık seyahatinden dönmüş bulunuyordu. Adalet Ağaoğlu Temsil Yayınları Müşavirliği, Mahir Canova da rejisörlük görevine yeniden başladı. Fakat açıkta kalan Söz ve Temsil Yayınları Şefliğine kim getirilecekti? Yeni Müdür gerçekten, programlarına getirmek istediği kalite üstünlüğü fikrinde samimi ise, bu masaya getirilecek kimse elbette ki orta okul mezunu bir zat olmamalıydı. Fakat yine uzun zamandanberi boş olan Program Müdürlüğü masasını Mahmut Öngeren gibi gerçekten radyodan ve radyo programcılığından anlayan genç, çalışkan ve tecrübelerini Amerikada yaptığı çalışmalarla desteklemiş birine vermek de yeni müdürün radyoya getirmek istediği canlılık fikrini teyit eder bir mahiyet taşımaktadır. Ancak yeni ümitlere açılacak kapıları zorlayan güçlükler, bir kere daha kendini göstermektedir. Bu, çıkan güçlüğün ilkidir ve bunu diğerlerinin takip edeceği muhakkaktır.

SİNEMA

Filmcilik

Fransa: 1958 - 1959

Son birkaç aydan beri Fransız sinemasından söz açan hemen bütün yazılarda en çok raslanan tâbir, "yeni dalga"dır. "Yeni dalga", birbiri ardından ortaya koydukları filmlerle dikkati üzerinde toplıyan kalabalık bir genç rejisörler grupunu anlatıyor. Tâbir yerindedir ve "yeni dalga"nın en kuvvetle hissedildiği sinema mevsimi de bu mevsimdir. Savaştan beri başka hiçbir memlekette bu kadar kalabalık bir genç topluluğunun, aynı anda, birbiriyle yarışa çıkarcasına bu kadar değişik ve ehemmiyetli eserler verdiği görülmemiştir.

Fakat "yeni dalga"yı, meselâ İtalyadaki "Neo-realizm" gibi, İngilterede savaştan önce ve savaş sırasındaki dokümanter okulu gibi, belirli bir anlayış, aynı görüş etrafında toplanan insanların meydana getirdiği bir sinema cereyanı saymak yanlıştır. "Yeni dalga"nın tek ortak yönü, harekete katılanların hemen hepsinin otuz yaşlarında oluşlarıdır. Hepsi o kadar. Buna karşılık, "yeni dalga"da ne kadar sinemacı varsa o kadar değişik sinema anlayışı, o kadar çeşitli sinema eseri vardır.

"Yeni dalga", büyük ölçüde, uzun yıllardan beri sağlam bir sinema kültürüyle beslenmiş bir genç topluluğunun, elverişli şartlar bulur bulmaz birdenbire harekete geçmesinden doğmuştur. Bunda, Fransada yürürlükte olan Sinemaya Yardım Kanununun büyük rol oynadığı şüphe götürmez. Bilhassa kısa filmlerdeki gelişmenin, bir zamanların İngiliz dokümanter okulunu hatırlatan bir canlılığa erişmesinde bu kanunun rolü daha büyüktür. Fakat yardım kanunu 1948 den beri yürürlüktedir. "yeni dalga"nın ortaya çıkışı ise birkaç yılı geçmemektedir. "Yeni dalga"nın meydana gelmesinde, yardım kanunu kadar mühim olan başka bir husus, prodüktörlerin yeni bir prodüksiyon siyaseti denemeleridir. Bu mevzuda prodüktörlerin başka bir tecrübeden, kitapçıların tecrübesinden faydalandıkları muhakkaktır. Bundan beş yıl kadar önce Françoise Sagan'ın "Bonjour tristesse -Günaydın hüzün"ü ile başlıyan, daha sonra Minou Drouet, Berthe Grimault gibi "hârika çocuk"ların ortaya atılmasıyla devam eden tecrübenin tesiri, sanıldığından büyük olmuştur. Bu tecrübe bütün Batılı kitapçıları günün birinde bir "hârika çocuk" keşfetmek hülyasına düşürmüş, İngilterede bu usul sistemli bir şekilde geliştirilmiştir. İngiliz "öfkeli delikanlılar"ının kitapçılıkta veya tiyatroda çalışma imkânı bulabilmesi büyük ölçüde bu tecrübeye dayanmaktadır. Fransız prodüktörlerinin aynı tecrübeyi sinema sahasına aktarmaları da "yeni dalga"nın ortaya çıkabilmesini alabildiğine kolaylaştırmıştır. Esasen, "yeni dalga"nın başlangıcında yer alan eserin hususiyeti aradaki münasebeti açığa vuracak cinstendir. "Yeni dalga", -bâzılarınca hatırlanması ne kadar hoşa gitmezse de yine kabul edilmesi gereken bir vakıadır-. Roger Vadim'in "Et... Dieu créa la femme -Ve Allah kadını yarattı"sıyla başladı. Daha doğrusu Vadim'in eseri, tıpkı Sagan'ın romanı gibi prodüktörlere yeni bir teşebbüs sahası açtı: Gençlerin üzerine para yatırmak. Büyük bir mutluluk eseri olarak, sonraki gençler Vadim'den daha sağlam çıktılar. Geçen yıldan beri, bütün büyük milletlerarası festivallerde Fransa artık genç rejisörler tarafından temsil edilmekte ve çok kere yarışmalarda bu sayede üstün gelmektedir.

"Yeni Dalga"nın bir kısmı

Fransa 1959 hâtırası

Festival şampiyonları

Geçen yılın Venedik Festivalinde Louis Malle'in "Les amants -Âşıklar"ı, İtalyadan genç Francesco Rosi'nin "La sifda -Meydan okuma"-siyle birlikte jüri özel armağanını paylaşmıştı. Alexandre Astruc'ün Maupassant'dan aktardığı "Un vie -Bir hayat" aynı festivalde armağan kazanmamakla birlikte büyük bir alâka ile seyredilmişti. 1958 Cannes Festivalinde Jacques Barratier'nin "Goha"sı aynı alâka ile karşılanıyordu. Bu yıl ise hemen bütün festivaller "yeni dalga"nın hücumuna uğradı. Cannes'da Marcel Camus "Orpheu Negro -Kara Orpheu"suyla büyük armağanı, François Truffaut "Les 400 cents coups -400 darbe" ile reji armağanını aldılar. Aynı festivale yarışma dışı katılan Alain Resnais'nin, yarışmaya resmen katılsaydı mutlaka bir armağan alacağı bütün ilgililerce ileri sürülüyordu. Resnais'nin yine yarışma dışı katıldığı Moskova festivali için de aynı şey söylenebilirdi. Venedikte bu yıl Fransayı temsil eden iki eserin ikisi de -Robert Hossein'in "La nuit des espions -Casuslar gecesi" ile Claude Chabrol'ün "A double tour -İkili tur" yine "yeni dalga"dan iki rejisörün elinden çıkmıştır. Jean Valère'in çevirdiği "La sentence -Hüküm"ün Moskova festivalinde armağan almaması, Valère'den çok jüriyi şüphe altında bırakmıştır.

Sayıları otuza yaklaşan ve ortalama yaşları 33 olan bu rejisörlerin bir sinema için en güvenilir kuvvet kaynağı olduğundan şüphe edilemez. Üstelik gerek yetişme tarzları, gerek tek bir eserle parlayıp sönmemeleri, bunun bir saman alevi olmadığını ortaya koyuyor. Amerikada gittikçe kötüleşen "eskiler"in aksine, Fransız "eskiler"inin hâlâ zinde olmaları, öte yandan bu gençlere yenilerinin de katılabileceği düşünülürse, "yeni dalga" Fransız sinemasının en az bir nesillik geleceğini garanti altına almış sayılabilir. "Yeni dalga"nın tek bir fikir, belirli bir düşünüş etrafında toplanmamasına rağmen kuvvetini meydana getiren de bunlardır: Sağlam bir eğitim, sürekli bir başarı ve dalgaya yenilerinin katılması.

Eğitim bakımından "yeni dalga"da yer alanların çoğu belirli birkaç kaynaktan ortaya çıkmışlardır: Çoğu kısa filmlerden gelmiştir -Astruc, Resnais, Truffaut, Valère...-, çoğu sinema tenkitçisi olarak çalışmıştır. -Astruc, Chabrol, Jean-Luc Goddard, Truffaut, Rivette...-, çoğu tanınmış rejisörlerin yardımcılığında bulunmuştur -Boisrond, Malle, Valère, Camus, Jean-Pierre Mocky...-

"Yeni dalga"dakilerin çoğu ilk eserleriyle dikkati çekmiş, ikinci veya üçüncü eserleri, birincinin verdiği ümidi kırmamış sinemacılardır. Marcel Camus, "Mort en fraude -Kaçak-

"400 darbe"nin iki küçük oyuncusu

Genç rejisörlere genç oyuncular

"Les tripes au Soleil"

Siyah - beyaz çatışması

çıya yakışır ölüm"den sonra "Orpheu Negro" başarısına erişebiliyor. Louis Malle'in "Ascenseur pour l' échafaud "Darağacı asansörü"nü "Les amants -Âşıklar" takibedebiliyor. Claude Chabrol "Le beau Serge -Yakışıklı Serge"den sonra "Les cousins -Yeğenler"i veya "A double tour -İkili tur"u verebiliyor. François Truffaut kısa "Mistons"daki dikkati çeken ustalığı, uzun "Les 400 cent coups -400 darbe"de gösterebiliyor.

Büyüyen dalga

En mühimi, "dalga" devamlı... Zaten iki yılı aşmıyan bir mazisi olan "yeni dalga", 1957 - 1958 mevsimindeki sayının bu yıl en az bir misline yükselmiştir. 28 yaşındaki Claude Bernard Aubert, geçen mevsim "Patrouille de choc -Komandolar" ile bir savaş muhabiri olarak az çok dikkati toplarken, bu mevsim "Les tripes au Soleil -Güneşte barsaklar"da, Fransız sinemasında hemen hiç kimsenin el atmadığı zenci-beyaz münasebetlerini inceliyen olgun bir eserle ortaya çıkıyor. Michelangelo Antonioni'nin "In vinti -yenilmişler"inde oyuncu, Georges Franju'nun "Tête Contre lemur -Duvara carpan kafa"sında oyuncu ve senaryocu olarak tanınan 30 yaşındaki Jean-Pierre Mocky "Les dragueurs -Aylaklar"da başıboş gençliğin hikâyesini başarıyla anlatıyor. 36 yaşındaki François Reichenbach, geçen mevsimlerde Birleşik Amerika üzerine birkaç kısa film denemesi yaptıktan sonra bu mevsim "L' Amérique vue par un Français -Bir Fransızın gözüyle Amerika"da. Amerikan hayatının en sağlam tasvirlerinden birini yapıyor. 42 yaşındaki etnolog Jean Rouch, Reichenbach gibi birkaç denemeden sonra bu mevsim "Moi, un noir -Ben, bir zenci"de Orta Afrika yerlisinin hayatını hem ilmî bir objektiflik hem bir hikâyeci ustalığıyla ortaya koyuyor. 29 yaşındaki Jean Valère, Jacques Baratier ile kısa bir dokümanter çevirdikten sonra bu mevsim "La sentence -Hüküm"de, bir Gestapo zindanının dört duvarı arasındaki değişik tiplerin psikolojisini büyük bir kudretle aksettiriyor. "Yeni dalga"nın en geç üyesi, 22 yaşındaki Jean-Daniel Pollet geçen yıl askerlik vazifesini yaparken hafta izinlerinden faydalanarak Paris'in kıyı bucağındaki dans salonlarında tek başına çevirdiği "Pourvu qu'on ait l' ivresse" ile, acı ve tatlı çeşitli hatıralara sahne olan bu çevreyi büyük bir müşahade gücüyle yeniden kurduktan, 1958 Venedik Festivalinde kısa filmlere verilen senaryo armağanını kazandıktan sonra bu mevsim kendi gibi amatör birkaç arkadaşının yardımiyle ilk uzun filmi olan "La ligne de mire -Nişan hattı"nda barış ve dostluk üzerine bir denemeye girişiyor.

"Yeni dalga"nın tesirini "eskiler"de bile görmek mümkündür. Ağırbaşlı, muhtevanın sağlamlığını herşeyin üstünde tutan bir Claude Autant-Lara'nın, "En cas malheur -Felâket anında" adlı eserine, Roger Vadim'in Brigitte Bardot'lu filmlerini yine aynı oyuncuyu ve Jean Gabin'i kullanarak daha geniş ölçüde tekrarlaması veya Marcel Carné'nin "Les tricheurs -Hilekârlar"da aylak gençliğin, "kara gömlekliler"in yaşayışlarını anlatmaya kalkması başka türlü izah edilmez.

1958-1959 mevsiminde Fransız sinemasının durumunu anlamak için "yeni dalga"yı gözden geçirmek kâfidir. Bunun dışında, ya her mevsimin kaçınılmaz "döküntüler"i yer almakta, ya da "eskiler"den bâzılarının teknik ustalık, sağlam mevzu veya iyi oyun gibi ayrı ayrı unsurlara dayanarak ayakta durabilen birkaç eseri bulunmaktadır. Henri Decoin'ın, mukavemet hareketini bir casusluk hikâyesiyle veren "La chatte -Dişi kedi"si, André Cayatte'ın çirkin bir kadının estetik ameliyat sonunda güzelleştiği vakit hayatının alt üst olmasını anlatan "Miroir à deux faces -İki yüzlü ayna"sı, Julien Duvivier'nin, Pierre Louys'nin romanını ve Birgitte Bardot'yu kullanarak meydana getirdiği "La Femme et le Pantin -Kadın ve kukla"sı, Denys de la Patellière'in Fransanın meşhur "iki yüz aile"sinden birini hicveden "Les grandes familles -Büyük aileler"i, Michel Gast'ın Boris Vian'ın sansürle epey maceralar geçiren romanından aktardığı "J'irai cracher sur vos tombes -Mezarınıza tükürеceğim"i, Jules Dassin'in Roger Vailland'ın Goncourt armağanı kazanan romanından aktardığı "La loi -Kanun'u "yeni dalga"nın ortaya koyduğu eserler yanında zayıf kalmakla birlikte mevsimin tablosunu tamamlıyan başlıca filmlerdir.

Oyuncular

Dikkate değer başka bir nokta da, "yeni dalga"nın sadece rejisörlerden meydana gelmemesi, rejisörlerle birlikte bir de oyuncuların meydana getirdiği "yeni dalga"nın mevcudiyetidir. Vadim nasıl "yeni dalga"nın rejisörleri arasında değer bakımından hemen hemen en geride, fakat hareketin başlaması bakımından en başta geliyorsa, Brigitte Bardot'nun "yeni dalga" oyuncuları arasındaki yeri de öyledir. Sanat bakımından Bardot'yu çok geride bırakan genç kız ve erkekler kalabalık bir grup meydana getiriyor. "Sorcières de Salem -Salem büyücüleri"nin, "Faibles femmes -Gönül avcıları"nın Mylene Demongeot'su; yine "Salem büyücüleri"nin. "Une vie -Bir hayat"ın, "Les tricheurs -Hilekârlar"ın "Gönül avcıları"nın oyuncusu Pascale Petit; "L'eau vive -Canlı su"daki Pascale Audret; "Les cousins -Yeğenler"in Juliette Mayniel'i; "Le beau Serge -Yakışıklı Serge"in, "Mistons"un "A double tour -İkili tur"un Bernadette Laffont'u; "Hiroshima, mon amour -Hiroşima, aşkım"ın Emmanuelle Riva'sı; erkeklerden "Mistons"un, "Yakışıklı Serge"in "Yeğenler"in Gérard Blain'i, "Âşıklar"ın Jean-Marc Bory'si; "Yakışıklı Serge"in, "Yeğenler"in Jean-Claude Brialy'si; "Gönül avcıları"nın Alain Delon'u; "Hilekârlar"ın Laurent Terzieff'i bunlar arasında sayılabilir.

A T Ç I L I K

Konkurlar

Müthiş süvari!

Son Fenerbahçe - Csepel maçından bu yana, İstanbulun tek doğru dürüst stadı Mithatpaşa, bir haftalık bir hazırlık devresi geçirmiş ve Milletlerarası Konkurhipiklere uygun bir şekle sokulmuştur. Büyük kıymeti olan atların müsabakalarda kayarak düşmelerini ve ayaklarını zedelememeleri için büyük gayret sarfedilmiştir.

Bu müstesna hazırlığa rağmen bilet ücretlerinin pek yüksek olması yüzünden Mithatpaşa stadına gelenlerin büyük ekseriyetini davetiye sahipleri teşkil etti. Bereket dâvetiye dağıtımında gayet eli açık hareket edilmişti. Öyle ki Park Otelin Amerikan barında hizmet eden gorsonların ellerinde bile üzerlerinde "teşrifiniz rica olunur" ibaresi yazılı yaldızlı kartonlar vardı.

Böyle büyük bir Konkurhipik organizasyonu memleketimizde ilk defa yapılıyordu. Türk binicilerinin zaman zaman Avrupada büyük muvaffakiyetler kazanması, müsabakalara geniş ilgi toplamıştı. 13 yaşındaki Asil Doktoroğlu isimli genç Türk biniciden, Dünya ve Olimpiyad Şampiyonu Fransız J. d' Oriola'ya kadar çeşitli milletlerin, çeşitli binicilerinin katıldığı Konkurhipikler, umumiyetle zevkli, heyecanlı geçti.

Birinci gün Baraj müsabakasının havanın kararmassı yüzünden yapılamaması ikinci gün Türk ekibinin en güzide elemanlarından biri olan Binbaşı Kemal Özçelikin atının son maniada ve yarışı çok iyi bir netice ile bitireceği bir sırada, foto muhabiri kalabalığından ürkmesi bir tarafa bırakılırsa müsabakalarda keyif kaçırıcı hiçbir hâdise olmadı. Müsabakaların ilk gününde birinci yarışma millî mahiyetteydi. Bu yarışmada müptedi bir sivil, tecrübeli iki subay rakibini geçmeye muvaffak oldu. Erdoğan Arsal Roz isimli atıyla müsabakayı kazanırken onu Üsteğmen Selâhattin Telli ve Nebi Aksal takip ettiler.

İlk günün ikinci yarışması da sürpriz sayılan bir netice gösterdi. Bu müsabakanın galibi, ordudan ayrılmış bir eski millî binicimizdi: Bedri Böke. Böke, Yıldız isimli atıyla d'Oriola gibi bir büyük şöhreti, Özçelik, Koç, Gönenli gibi favorileri, nihayet Avusturyalı, Hollandalı, Fransız rakiplerini geçerek birinci oldu. Kendisini Fransız Du Bruil takip etmişti. Avusturyalı ise üçüncü olabilmişti. İlk günün son yarışında Kemal Özçelik Domino isimli atıyla, Yüzbaşı Nail Gönenli Temeliyle, Fransız d'Oriola da Belladonna'sıyla aynı dereceyi yaptılar. Baraj müsabakalarının yapılması gerekiyordu. Fakat hava kararmıştı. Bunun üzerine iki Türk binicisi bir sportmenlik gösterisiyle Şampiyon d'Oriola'ya birincilik mükâfatının verilmesini istediler.

Cumartesi müsabakalarında ilk millî yarışı Üsteğmen Sedat Ünal Geyik isimli atıyla kazandı. Üsteğmen Ünalı peşpeşi sıra dört süvari subayımız takip etmişti. Birinci gelen Üsteğmen Sedat Ünal ise jandarma sınıfına mensup bulunuyordu.

İlk gün seyircileri hayal sükûtuna uğratan olimpiyat şampiyonu J. d'Oriola Cumartesi günü klas ve hünerini göstermek fırsatını buldu. Önce kendisi gibi Fransız olan C. Moizard ile birlikte Amerikan parkurunu kazandı. Bu yarışta Türk Ekibinden Özçelikin atının son maniada ürkmesi, şansızlığın bir deliliydi. Binbaşı Salih Koç ile Avusturyalı E. Buhl'den kurulu karma ekipin ikinci olduğu bu müsabakada şampiyon d'Oriola yumuşak binişi, zarif stili, mahareti ve kazanma azmiyle "hakiki bir süvari" olduğunu ispat etti ve haklı olarak çok alkışlandı. Ayni günün son yarışmasında da parkuru hatâsız tamamlayan d'Oriola ayni muvaffakiyeti barajda da göstererek birinci oldu. d'Oriola'nın zaferi ile son buldu. Bu yarışta İkinciliği diğer Fransız Du Breul aldı.

Pazar günü, son yarışlar ve en mühim müsabakalar yapıldı. Bunların bilhassa ikincisi üçer kişilik ekipler arasında cereyan eden milletlerarası karşılaşmaydı. Fransız ekibi, bilhassa d'Oriola'nın müstesna binişi sayesinde tek puan farkla Türk ekipini mağlûp etti. Diğer müsabakada da gene Fransız Du Briuil, d'Oriola'nın altıncı kalmasına mukabil birinci gelerek şeref direğine Fransız bayrağını çektirdi.

J. d' Oriola

En zarif stil

Türk binicileri

Şanssızlık!

Merkez Limited Şirketi

ULUS MEYDANI KOÇ HAN
TELEFON : 10540

TÜRK DEMİR DÖKÜM FABRİKALARI MAMULLERİNDEN

1 — DÖKME KALORİFER RADYATÖRLERİ

Alman normlu, 1 inci kalite, sağlam 500/200, 1000/200 lük Nipelli dökme radyatörler!

2 — EMAYE Sobalar

Alman tipi en iyi evsafta, linyit, kok ve odun yakmağa müsait emaye kaplı zarif, dayanıklı dökme sobaları

3 — EMAYE Mutfak Levazımı

Tabak, Kâse, Tencere, tepsi v.s. gibi en iyi kalite emaye mutfak levazımı

AK ÇELİK FABRİKASI Mamullerinden

4 — Avrupa Karbüratörlü, 2-3 odayı rahatça ısıtabilecek zarif salon gaz sobaları

Nurtemel Çamaşır makinalarını, Atak marka odunlu tip şömineli elektrik sobalarını Sayın müşterilerimize arz ederiz.

Şehirlerarası OTOBÜS BİLET SATIŞI

YOLCU HİZMETİNDE YENİ BİR SERVİS

KONFORLU ULUSOY OTOBÜSLERİYLE

İSTANBUL
İZMİR
ADANA
KONYA
SAMSUN
TRABZON

GARAJLARA GİTMEDEN ACENTAYA TELEFON KAFİDİR.

DÜNYA SEYAHAT VE TURİZM ACENTASI

tel: 24588 27954

TUNA HAN No: 1/2 YENİŞEHİR — ANKARA